

บทที่ ๒

ทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา “ความเชื่อเรื่องการสักยันต์ของผู้มาสักยันต์วัดบางพระ จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) เพื่อศึกษาเรื่องการสักยันต์ของวัดบางพระ จังหวัดนครปฐม ๒) เพื่อศึกษาระดับการสักยันต์ของผู้มาสักยันต์ที่วัดบางพระ จังหวัดนครปฐม ๓) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องการสักยันต์ของผู้มาสักยันต์ วัดบางพระ จังหวัดนครปฐม จำแนกตามข้อมูลทั่วไป และได้นำเสนอทฤษฎีเอกสาร และวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้แนวคิดทิศทางการสร้างกรอบคิดในการศึกษาดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อทั่วไปและความเชื่อเรื่องการสักยันต์
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการสัก
- ๒.๓ แนวคิดวัฒนธรรมความงามบนร่างกาย
- ๒.๔ ความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา
- ๒.๕ การสักยันต์วัดบางพระ อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม
- ๒.๖ ความเชื่อเรื่องการสักยันต์แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อทั่วไป และความเชื่อเรื่องการสักยันต์

ความเชื่อเป็นความยึดถือของคนในคำสั่งสอน หรือในบุคคล หรือในหลักการ ในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของ ดิน ฟ้า อากาศ ภัยธรรมชาติ หรือเหตุการณ์มนุษย์ไม่สามารถจะรับรู้ได้ว่าเกิดจากอะไร จึงทำให้เกิดความรู้สึกยอมรับและเชื่อถือในอำนาจนั้นบางครั้งจึงวอนขอความช่วยเหลือ ความเชื่อถือของคนในแต่ละถิ่นมีความแตกต่างกัน ความเชื่อก่อให้เกิดลัทธิบูชาธรรมชาติมีพระอาทิตย์ น้ำ ลม ไฟ เป็นต้น ต่อมาลัทธิความเชื่อได้พัฒนามาเป็นศาสนามีการเชื่อและยึดถือในเทพเจ้าต่างๆ ซึ่งเรียกว่ามีอิทธิพลปฏิกิริยาสามารถช่วยตนได้ ความเชื่อมีการพัฒนามาเรื่อยๆ ในยุคที่

ความเจริญทางวิทยาการมีมากขึ้น ความเชื่อในสิ่งต่างๆ ค่อยลดลงและคนหันมาเชื่อในสิ่งที่มีเหตุผลมากขึ้น^๑

ความเชื่อในศาสนา เป็นความเชื่อที่พัฒนามาจากความเชื่อเกี่ยวกับผีมนุษย์ในสมัยโบราณเชื่อว่าเบื้องหลังปรากฏการณ์ธรรมชาติอันน่าหวาดกลัว เช่น พายุ ร้อง พายุผ่า น่าจะ เป็นผลจากผู้ที่ทรงพลังอำนาจบางอย่างที่ไม่ใช่มนุษย์ แต่เป็นผู้วิเศษที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ธรรมชาติ

เมื่อมนุษย์มีความเชื่อถืออย่างแท้จริงในอำนาจของผีหรือเทพเจ้า มนุษย์จึงเริ่มคิดหาวิธีการที่จะติดต่อสื่อสารกับผีเพื่อขอความช่วยเหลือ เกิดเป็นลัทธิไสยศาสตร์ขึ้น ซึ่งหมายถึงความเชื่อ หลักการปฏิบัติ และพิธีกรรมที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วย เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ เช่น การจุดบั้งไฟหรือแห่นางแมวเพื่อขอฝน เป็นต้น

ต่อมาความคิดดังกล่าวได้พัฒนาขึ้นไปอีกระดับหนึ่งเกิดเป็นศาสนาที่นับถือพระเจ้า เช่น ศาสนาฮินดู แม้ชาวฮินดูมีความเชื่อถืออย่างแท้จริงในอำนาจของพระเจ้าแต่ชาวฮินดูก็ตระหนักดีว่าคนดีเท่านั้นที่พระเจ้าจะทรงคุ้มครอง ต่อมาจึงเกิดศาสนาอีกรูปแบบหนึ่งคือศาสนาที่ไม่นับถือพระเจ้า เช่น พุทธศาสนา พุทธศาสนาเชื่อว่าสิ่งต่างๆ ในจักรวาลจะดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ในธรรมชาติ เป็นต้น^๒

ความเชื่อคือการยอมรับข้อเสนอละข้อใดหนึ่งไว้ว่าเป็นจริง การยอมรับเช่นนี้โดยสารถะสำคัญแล้ว เป็นการยอมรับเชิงพุทธิปัญญา แม้ว่าจะมีอารมณ์สะเทือนใจเข้ามาประกอบร่วมด้วยความเชื่อจะก่อให้เกิดภาวะทางจิตขึ้นในบุคคล ซึ่งอาจเป็นพื้นฐานสำหรับการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้น ความเชื่อเกิดจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุ มนุษย์ย่อมเกลียดทุกข์และรักสุขเป็นธรรมดา ฉะนั้น เมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้นก็วิงวอนขอความช่วยเหลือต่อสิ่งที่ตนเชื่อว่าจะช่วยได้ ลัทธิความเชื่อแต่เดิมนั้นยึดถือธรรมชาติ อันมีพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดาว น้ำ เป็นต้นเป็นสรณะ ต่อเมื่อมีศาสนาเกิดขึ้น ก็มุ่งยึดถือเหล่าเทพเจ้า ภูต ผี ปีศาจซึ่งคิดว่ามีตัวตนเป็นสรณะ และเชื่อว่าสิ่งที่นับถือเหล่านั้นย่อมจะแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ช่วยตนได้ในยามที่ตนมีทุกข์^๓

ความเชื่อเป็นการยอมรับ อันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสังคมมนุษย์นั้นๆ แม้พลังอำนาจเหนือธรรมชาติไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับ และให้ความเคารพเกรงกลัว เรียกว่า ความ

^๑ มณี พะยอมยงค์, **วัฒนธรรมล้านนาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙), หน้า ๑๗๖.

^๒ สมภาร พรหมทา, **มนุษย์กับศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๔๖), หน้า ๓๘ – ๔๑.

^๓ สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, **ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๗.

เชื่อ ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางมากไม่เพียงแต่ความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย ภูตผีคาถาอาคม โชคลาภ ไสยเวทย์ต่างๆ ยังรวมไปถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือเช่น ต้นไม้ ต้นโพธิ์ ป่าเขา เป็นต้น^๔

ศาสนาในความหมายกว้างๆ คือการบวงสรวงบูชา หรือการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างมนุษย์กับอำนาจลึกลับศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายซึ่งมนุษย์เชื่อว่าสามารถควบคุมหรือมีอิทธิพลเหนือวิถีทางของธรรมชาติและวิถีชีวิตของมนุษย์ ศาสนาและความเชื่อทางศาสนาจึงเป็นสิ่งสากลที่เรพบเห็นได้ในทุกสังคมตลอดมาทุกยุคสมัย แรกเริ่มทีเดียวศาสนาและความเชื่อ มีมูลเหตุมาจากความกลัว ความต้องการความมั่นคงทางจิตใจ และความสงสัยในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวมนุษย์ ในสมัยโบราณมนุษย์ดำเนินชีวิตในท่ามกลางปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจได้ ไม่ว่าจะเป็นความมืด ความสว่าง ความร้อน ความหนาว ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ภาวะเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น ทำให้เกิดความกลัวและเชื่อว่าต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจลึกลับอยู่เหนือปรากฏการณ์เหล่านี้ซึ่งสามารถบันดาลคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ฉะนั้น มนุษย์จึงพยายามหาวิธีการอ่อนน้อมเอาใจหรือต่อรองกับอำนาจลึกลับของธรรมชาติด้วยการบูชาด้วยการบูชา บนบาน หรือเซ่นไหว้^๕

ความเชื่อสืบต่อกันมาแต่โบราณกาลซึ่งเรียกว่า Myth มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการประกอบพิธีกรรมซึ่งเรียกว่า Ritual นักมานุษยวิทยาสังเกตเห็นว่า การประกอบพิธีกรรมคือ การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ของคนรุ่นก่อนให้แก่เพื่อนมนุษย์และคนรุ่นต่อมา สมัยที่มนุษย์มีภาษาจำกัด ก็มีวิธีถ่ายทอดความรู้ให้แก่กันโดยการแสดงท่าทาง เป็นการแบ่งปันความรู้ที่ตนค้นพบจากการแสดงท่าทางและมีวิวัฒนาการในด้านการใช้ภาษาถ่ายทอด และเพิ่มความซับซ้อนพิสดารยิ่งขึ้นจนกลายเป็นพิธีกรรมในที่สุด^๖

ชัยพร วิชชาวุธ^๗ ได้กล่าวถึงสิ่งที่ใช้กำหนดความเชื่อของบุคคล ว่ายึดหลักดังต่อไปนี้ ๑) หลักความสับสน ๒) หลักความรู้สึก (Intuitive) ๓) หลักเหตุผล (Rational) ๔) หลักประจักษ์ (Empirical) นอกจากหลักทั้ง ๔ ประการที่กล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อในเรื่องต่างๆ นั้นยังพิจารณาได้จากข้อต่อไปนี้

^๔ ธวัช ปุณโณทก, “ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับชีวิตคนอีสาน”, **วัฒนธรรมพื้นบ้าน คติความเชื่อ** (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๙๕.

^๕ แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, **วัฒนธรรมในสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๗๙-๘๐.

^๖ ประมวลู ดิฉินสัญญา, **คติชนชาวบ้าน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ต้นอ้อ แกรมมี จำกัด, ๒๕๓๙) หน้า ๑๔๓.

^๗ ชัยพร วิชชาวุธ, “บทนำสู่การวิจัยการศึกษา”, **การวิจัยทางการศึกษาหลักและวิธีการสำหรับนักวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๒-๕.

๑. การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว (Child Raring Practice)
๒. การถ่ายทอดทางศาสนา จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี (Socialization)
๓. อิทธิพลของเพื่อนสนิท (Peer Group)
๔. อิทธิพลของกลุ่ม (Group Pressuer)
๕. การได้รับประสบการณ์ตรง
๖. การได้รับการศึกษา การให้ความรู้ที่ถูกต้อง (Knowledge)
๗. การโฆษณาชวนเชื่อจากสื่อมวลชน (Mass Communication)

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะคิดทำอะไร หรือตัดสินใจทำอะไรสักอย่างหนึ่งก็จะต้องมีความเชื่อและทัศนคติในเรื่องนั้นๆ ก่อน ฉะนั้นสาเหตุผู้ต้องขังตัดสินใจสักร่างกายจุดเริ่มต้นในตัวผู้ต้องขัง ก็จะต้องเกิดความเชื่อและทัศนคติเกี่ยวกับรอยสัก อาจจะเกิดจากหลักความรู้สึกรู้สึกในการตัดสินใจ เช่น เห็นรูปรอยสักสวย เป็นแฟชั่น ก็สักตามสมัยนิยม เป็นต้น หรืออาจได้รับอิทธิพลของเพื่อนสนิท อิทธิพลของกลุ่ม เข้ามาครอบงำความคิดทำให้เกิดความเชื่อมีทัศนคติคล้อยตาม ทำตามแบบอย่างในสังคมย่อมประกอบด้วย ความเชื่อที่สมาชิกในสังคมยึดถือหรือใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งหมายถึงการยอมรับหรือยึดมั่น ในปรากฏการณ์ ความคิด การกระทำหรือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งความเชื่อในสังคมต่างๆ อาจเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละสังคม สำหรับสังคมของผู้สักร่างกายก็อาจเชื่อว่าการสักร่างกายทำให้พวกเขาแสดงออกถึงการเป็นพรรคพวกหมู่เหล่าเดียวกัน หรือมองดูแล้วน่าเกรง เป็นต้น

๒.๑.๑ ความเป็นมาของการสักยันต์ตำนานการสัก

การสักนี้ นับว่าเป็นมรดกของโลกอย่างหนึ่ง เพราะทุกชาติที่มีประวัติเก่าแก่ จะมีตำนานการสักแทบทั้งนั้น เช่น ชนชาติ “ มอญ ” ก็มีการสักอักขระภาษามอญไว้ตามร่างกาย และมักนิยมสักรูปหงส์ (แบบมอญ) ไว้ตามที่เหมาะสม ตามตำนานเก่าแก่ “ มะกะโท ” หรือ “ พระเจ้าฟ้ารั่ว ” ราชบุตรเขยแห่งสุโขทัย ก็มีการสักไว้ตามพระวรกายพอสมควรทีเดียว ความนิยมในลายสัก เท่าที่ค้นพบหลักฐานกล่าวกันว่า มีนิยมในประเทศอินเดียประมาณ ๔ – ๕ พันปี และในประเทศจีนก็มีมาช้านาน เคยมีผู้ค้นพบพระศพของกษัตริย์ไคคุปต์ ของอียิปต์โบราณอายุศพราว ๔ – ๕ พันปี มีลวดลายสักที่พระศพอีกด้วย โดยศพนั้นเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ มัมมี่ ” และลวดลายสักนั้นมีการสลัอย่างสวยงามเป็นที่ประหลาดใจของนักโบราณคดียิ่งนัก เรื่องการสักสลัสี หรือสอติสีที่ดังมาจริงๆ ทุกชาติยกให้ชาวญี่ปุ่นนับตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๘ เป็นต้นมา เคยมีนักโบราณคดีกล่าวไว้ว่าชนชาติญี่ปุ่นชำนานการสักมาตั้งแต่หลายร้อยปีก่อนคริสตกาลเสียอีก นอกจากนี้ก็มีชาวเมารีของนิวซีแลนด์ ที่นิยมการสักมาตั้งแต่ยุคโบราณ และมีความเชื่อว่าผู้ใดสักลายไว้ตามตัวจะแก่ชราช้าลง

การสักบางแห่งสมัยโบราณเป็นเครื่องหมายของการถูกเกณฑ์เป็น ทหาร หรือเป็นทาส และเป็นนักโทษก็มี

“ฮีโรโดตัส” นักปราชญ์ชาวกรีก ได้บันทึกไว้ว่า ชาวบริตันส์และกอลล์ ชาวเยอรมัน และกรีก อีกทั้งชาวยุโรปสมัยโบราณล้วนแต่ชอบการสักทั้งสิ้น บางครั้งพวกจารบุรุษสมัยโบราณ ใช้สักข้อความลับไว้บนศีรษะ โดยโกนศีรษะก่อนแล้วสัก เมื่อผมยาวแล้วจึงดำเนินการต่อไป

ประมาณปี ค.ศ. ๗๘๗ – ๗๘๘ ประเพณีการสักถูกห้ามอย่างเฉียบขาด จากคริสตจักรทางยุโรปโดยอ้างว่า “การสักทำให้ร่างกายมีราศีไม่เป็นที่พึงประสงค์ของพระเจ้า” เมื่อถึงศตวรรษที่ ๑๕ เป็นยุครุ่งเรืองของชาวยุโรป ใช้เรือท่องเที่ยวสมุทร ได้ค้นพบทวีปอเมริกา ประเพณีการสักของชาวยุโรปได้ฟื้นคืนชีพขึ้นอีกครั้งโดย กัปตันจอห์น สมิธ นักสำรวจอันมีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งได้ไปเยือนทวีปอเมริกาเป็นครั้งแรก ในปี ค.ศ. ๑๕๙๓ และได้พบพวกอินเดียนแดงที่มีลวดลายอันพิสดารสักไว้ตามลำตัว พวกลูกเรือของกัปตันจอห์น จึงขอให้ช่างสักชาวอินเดียนแดง สักให้ แก่ตนบ้าง และนำกลับมาเผยแพร่ ในทวีปยุโรปในกาลต่อมา ครั้นถึงศตวรรษที่ ๑๙ การสักนิยมแพร่หลายมากในทวีปยุโรปแม้แต่ ในราชสำนักก็นิยม โดยพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด ที่ ๗ แห่งประเทศอังกฤษ ทรงเป็นผู้นำการสักขึ้นก่อนและกลายเป็นแฟชั่นใหม่หรร ในกรุงลอนดอน ใครไม่สักถือว่าเชย กระทั่งมีร้านรับสักจำนวนมาก เป็นดอกเห็ดในประเทศอังกฤษ และร้านที่มีชื่อเสียงในการสักร่างกาย มักจะตั้งอยู่บนสองถนนเจอร์มิน ในกรุงลอนดอน^๔

๒.๑.๒ การสักในประเทศไทย

การสักในประเทศไทย จากการค้นคว้าหาหลักฐานเกี่ยวกับการสักลายของไทย กระทำได้ยาก เนื่องจากไม่มีหลักฐาน ทางด้านวัตถุ และจารึกที่เป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับเรื่องการสัก อย่างไรก็ตาม การค้นคว้าหาหลักฐานอาจจะทำได้จากการการศึกษาประวัติศาสตร์ ของชนชาติอื่น ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่กัน ดังนั้นการถ่ายทอดวัฒนธรรมเกี่ยวกับการสัก จึงย่อมเป็นไปได้ในประเทศ จีน ชาวจีนนิยมการสักมาเป็นเวลาช้านาน พวกพม่า มอญ เขมร ลาว ก็มีวัฒนธรรมเกี่ยวกับการสักมาเป็นเวลาช้านานแล้วเช่นกัน จึงไม่มีปัญหาเลยว่า ไทยจะรับเอาวัฒนธรรมเกี่ยวกับการสักจากชนชาติดังกล่าว แม้ว่าไทยที่อพยพลงมาทางตอนใต้ในภายหลัง พวกมอญ พม่า หรือเขมร ต่างก็สักลายกันหมดแล้ว ดังนั้นชน แต่ละเผ่าจึงนิยมการสักลายมาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า ๒,๐๐๐ ปี

การสักลายของคนไทย โดยเฉพาะในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความมุ่งหมายเพื่อความสวยงามเป็นสำคัญมิได้สักเพื่อเป็นเครื่องรางของขลังดังภาคกลางในท้องถิ่นต่างๆ ของ

^๔ ราช งามัญ, การสัก, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: อนิเมทกรุ๊ป, สนพ., ๒๕๔๖), หน้า ๓๒-๓๔.

ประเทศไทย มีความนิยมเกี่ยวกับการสักแตกต่างกันไป ดังความนิยมเกี่ยวกับการสักของพวที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี พวหรือไทยพว เป็นกลุ่มชนที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านเชียง นอกจากนี้ยังมีพวกกลุ่มอื่นๆ ที่อพยพลงมาทางภาคกลาง เช่นที่ บ้านหมี่ ลพบุรี ท่าโขลง บางแม่หม้าย สุพรรณบุรี เป็นต้น ผู้ชายไทยพว นิยมสักลายรูปสัตว์ประเภทหนึ่งกันมาก เรียกว่า ลายม้าม ลายมอม และลายนก ที่ต้นขาบนสุด จะสักลายม้ามโดยรอบ ถัดลงมาสักลายนก ถัดจากนั้นรอบขาก็แบ่งออกเป็น ๖ แนว สักลายมอมเป็นลายสัตว์สี่เท้า รูปร่างคล้ายสิงห์ เช่นเดียวกับลายม้าม แต่ลายม้ามตัวใหญ่กว่า ซึ่งลายดังกล่าวเป็นลายที่นิยมกันมากกว่าสวยงาม

คนไทยทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นิยมการสักมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นิยมสักเพื่อความสวยงาม เรียกว่า การสักขาลาย ความมุ่งหมายของการสักก็เพื่อให้มีเสน่ห์ เป็นที่สนใจของคนทั่วไป โดยเฉพาะสตรีเพศ^๙

พิธีกรรม แปลว่า การกระทำที่เป็นพิธี คือเป็นวิธีที่จะทำให้สำเร็จผลที่ต้องการหรือ การกระทำที่เป็นวิธีการเพื่อให้สำเร็จผลที่ต้องการหรือนำไปสู่ผลที่ต้องการ คำว่าพิธีแผลงมาจากคำว่าวิธี แต่ในภายหลังคำว่า พิธี มีความหมายเลื่อนรางหรือคลาดเคลื่อนไปก็เหมือนกับสิ่งอื่นๆ ที่เป็นอนิจจัง เช่นเดียวกันเดี๋ยวนี้เรามาประดิษฐ์ศัพท์กันขึ้นใหม่ เช่น คำว่า “กรรมวิธี” ซึ่งสมัยโบราณไม่มีพิธีกรรม คือวิธีการ กลายเป็นกรรมวิธี คือสิ่งที่ทำทำกันไปอย่างนั้นเอง หรือสักแต่ว่าทำ เช่น พูดว่าทำพอเป็นพิธี กลายเป็นว่าไม่จริงจัง ทำพอให้เห็นว่าได้ทำแล้ว แต่ที่จริงเดิมนั้นมันคือการกระทำที่เป็นวิธีการ เพื่อจะให้เกิดความเป็นจริงเป็นจัง เพื่อให้ได้ผลขึ้นมาเราจึงได้ทำพิธีกรรม^{๑๐} พิธีกรรม คือวิธีการชนิดหนึ่งที่จะนำสู่เป้าหมายการที่เราจะได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ เราจำเป็นต้องมีการกระทำและในแต่ละการกระทำก็ต้องมีวิธี เช่น ในการที่เราจะได้ข้าวเปลือก เราก็ต้องจำเป็นต้องมีวิธีเพาะปลูกเป็นขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การถากถาง เตรียมพื้นที่ การไถ การหว่าน การดูแลรักษา การเก็บรักษา เป็นต้น การกระทำที่จัดเป็นพิธีกรรมย่อมมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ

๑. เน้นเรื่องจิตใจ หมายถึง การอ้างถึงบุคลิก หรือสิ่งที่ใจเท่านั้นสัมผัส หรือพิสูจน์ได้ เช่น การอ้างว่าแม่โพสพมีจริง ความจริงเป็นสิ่งที่จิตยอมรับแต่ถ้าจะให้แม่โพสพมาปรากฏเป็นรูปร่างให้ตาเห็นเหมือนดังเช่นสตรีทั่วไปก็ไม่ใช่สิ่งที่เป็นไปได้ การแสวงหาผลอันเป็นอารมณ์ที่เกิดกับจิตใจ ความเชื่อมั่นเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงใจและกายอย่างหนึ่งพิธีกรรมจึงเปรียบเทียบบเหมือนอาหารและยาสำหรับปลูกฝังอารมณ์อันพึงปรารถนาต่างๆ

^๙ ประเทิน มหาจันทร์, รอยสัก, พิมพ์ครั้งที่ ๑, โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔ หน้า ๓๓-๓๔.

^{๑๐} พระธรรมปิฎก “พิธีทางศาสนาและพิธีกรรม”, พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ, (กรุงเทพมหานคร: สหกรรมิก, ๒๕๓๗), หน้า๔-๕.

๒. เน้นเรื่องสัญลักษณ์ สัญลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่ใช้แทนค่าอีกสิ่งหนึ่ง เช่น ดอกกุหลาบเมื่อใช้สื่อความรัก เป็นต้นโดยทั่วไปแล้วสิ่งที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ไม่ใช่สิ่งประเภทเดียวกับสิ่งที่แทนค่า การใช้สัญลักษณ์ช่วยแผ่ขยายพฤติกรรมทางจิต คือช่วยให้จิตเกิดมโนภาพ ความคิดรวบยอด จินตนาการ และเป้าหมายที่ชัดเจน มั่นคง^{๑๑}

พิธีกรรม คือรูปแบบของพฤติกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นพิธีการสำหรับกลุ่มชนทั่วไปที่กระทำเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ ประเพณีและพิธีกรรมเป็นสมบัติของสังคมที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตและสังคมมาโดยตลอด ประเพณีและพิธีกรรมจึงมีบทบาทต่อมนุษย์หลายประการคือ

๑. เป็นสัญลักษณ์ชี้แนะให้เข้าใจสาระสำคัญของชีวิต ประเพณีและพิธีกรรมแต่ละอย่างย่อมมีแนวคิดหรือแบบแผนการปฏิบัติที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม โดยเฉพาะประเพณีและพิธีกรรมส่วนบุคคลจะแฝงแนวคิดที่เป็นสัญลักษณ์เกี่ยวกับสภาพของบุคคลในแต่ละช่วงอย่างน่าสนใจ เช่น พิธีทำขวัญเดือนเป็นสัญลักษณ์แสดงให้เห็นว่าเด็กพ้นอันตรายจากโรคภัยไข้เจ็บอย่างแน่นอน จึงได้จัดพิธีกรรมทำขวัญและตั้งชื่อเด็กขึ้น

๒. เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ คนเราเมื่อประสบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ จะเกิดความเครียดและเกิดความกังวล สภาวะทางจิตใจที่ไม่มั่นคงเช่นนี้ โดยมากจะมีผลต่อร่างกาย บั่นทอนสุขภาพที่อาจทำให้เกิดความเจ็บป่วยทางกายหรือทางจิตใจก็ได้ การทำพิธีกรรมเป็นการแก้ไขเรื่องร้ายให้กลายเป็นเรื่องดี ทำให้จิตใจสบายขึ้น รู้สึกผ่อนคลายและสร้างความมั่นคงเข้มแข็งขึ้น เช่น การทำขวัญ ๓ วัน ทำให้พ่อแม่สบายใจว่าเด็กอยู่ในความปลอดภัยแล้ว

๓. เป็นเครื่องผูกพันความเป็นพวกเดียวกัน การประพฤติปฏิบัติ การกระทำกิจกรรมร่วมกันเป็นแบบแผนเดียวกัน เป็นสิ่งที่ผูกพันให้คนในกลุ่มหรือสังคมมีความผูกพันใกล้ชิดกันและรู้สึกว่าเป็นพวกพ้องเดียวกัน

๔. เป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเรียบร้อยและเป็นปกติ มีสันติสุขได้นั้น สังคมนั้นๆ ต้องมีข้อตกลง มีระเบียบแบบแผนที่ทุกคนยอมรับและประพฤติตาม

๕. เป็นเครื่องมือผสมผสานความเชื่อต่างๆ เข้าด้วยกัน จากอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันคนไทยมีวัฒนธรรมที่ได้วิวัฒนาการต่อเนื่องกันมาตลอด ในแง่ของความเชื่อก็เช่นเดียวกัน แต่เดิมคนไทยมีความเชื่อ เรื่อง ผีสง และวิญญาณต่างๆ และเมื่อมีลัทธิพราหมณ์ แพร่ขยายเข้ามารวมกับความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนาที่รับมาใหม่ ความเชื่อเหล่านี้ถูกผสมผสานกลมกลืนด้วยประเพณีและ

^{๑๑} กิ่งแก้ว อรรถาการ, “ลักษณะพิธีกรรมในสังคมไทย”, ไทยคดีศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔), หน้า ๕.

พิธีกรรม จะเห็นได้จากพิธีโกนจุก เป็นพิธีที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับขวัญมีความเป็นเจ้าของพิธี รวมทั้งการทำบุญเลี้ยงพระ เจริญพระพุทธมนต์ พิธีโกนจุกจึงเป็นตัวอย่างของประเพณีที่รวมพิธีกรรม อันเนื่องมาจากความเชื่อหลายประการ และผสมผสานได้อย่างเหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนไทย^{๑๒}

พิธีกรรมย่อมมีส่วนช่วยในการรักษาสมดุลของสังคมนับเป็นเวลาหลายปีทีเดียว นอกจากนี้พิธีกรรมยังได้แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ^{๑๓}

๑. พิธีกรรมตามปฏิทิน คือพิธีกรรมที่กำหนดแน่นอนในแต่ละเดือนของปีว่าเป็นวันใด และต้องจัดทำอะไรบ้าง เป็นพิธีสำหรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหมุนเวียนเป็นประจำ โดยที่เหตุการณ์เหล่านี้มีความสำคัญต่อไทยโดยทั่วถึง

๒. พิธีกรรมในระยะช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต โดยจะจัดขึ้นในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของชีวิต เช่น โกนจุก บวช แต่งงาน เป็นต้น ในชีวิตของคนเรานั้นย่อมผ่านเหตุการณ์ต่างๆ อยู่เสมอ

๓. พิธีกรรมรักษาโรค ได้แก่ การใช้มนต์ เวทมนต์คาถา พิธีสะเดาเคราะห์ เป็นต้น

ประเพณี หมายถึง ขนบธรรมเนียม หรือสิ่งที่ประเพณีสืบต่อกันมาเป็นแบบแผนประเพณี แบ่งประเภทเป็น ๓ อย่าง คือ

๑. จารีตประเพณี เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับศีลธรรมและสวัสดิการของสังคมส่วนรวมมีลักษณะบังคับให้สมาชิกของสังคมนั้นต้องปฏิบัติตามและเมื่อปฏิบัติผิดก็ต้องมีการลงโทษหรือถูกประณาม เช่น ลูกควรมีความกตัญญูต่อบิดามารดา ใครอกตัญญูก็จะเป็นที่สาปแช่งของคนทั่วไป เป็นต้น จารีตประเพณีกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในสังคมแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกัน เพราะจารีตประเพณีจะขึ้นอยู่กับค่านิยมของแต่ละสังคมที่ปฏิบัติกันมา เนื่องจากสังคมและสภาพแวดล้อมมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป

๒. ขนบประเพณี เป็นประเพณีที่วางระเบียบแบบแผนไว้ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมโดยตรง ได้แก่ ประเพณีที่มีการวางระเบียบแบบแผนสำหรับปฏิบัติในสังคมอย่างชัดเจน บุคคลต้องปฏิบัติตามแบบแผนที่กำหนดไว้ เช่น พิธีการแต่งงานต้องเริ่มจากการทาบหมั้นสู่ขอก่อน หรือ พิธีไหว้ครูต้องทำพิธีตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เป็นต้น โดยอ้อมได้แก่ พิธีที่บุคคลรู้จักกันทุกๆ ไปไม่ได้มีการวางระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์ที่แน่นอน แต่ปฏิบัติมาได้ เพราะมีการบอกเล่าสืบต่อกันมา เช่น การไหว้เจ้า การตักบาตร เป็นต้น

๓. ธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการวางตนในสังคม ไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์และแบบแผนไม่มีผิดหรือถูกเหมือนจารีตประเพณีเป็นเพียงบรรทัดฐาน ที่ปฏิบัติกันจนเป็น

^{๑๒} วิมล จิโรจนพันธุ์, ประชิต สกฤษณ์พัฒน์ และอุดม เขยกิจวงษ์, ศิลปะและวัฒนธรรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๔๘), หน้า ๘๓-๘๔.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

ประเพณี เช่น การนั่ง การยืน การเดิน การกล่าวทักทาย และการต้อนรับแขกผู้มาเยือน เป็นต้น ธรรมเนียมประเพณี เป็นการวางทางที่ทุกคนปฏิบัติกันจนเกิดความเคยชิน ใครฝ่าฝืนก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ นอกจากถูกมองว่ารู้กาลเทศะ ธรรมเนียมประเพณีส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพของตัวเอง^{๑๔}

ประเพณีและพิธีกรรม มีความหมายใกล้เคียงกันมาก บางครั้งก็ใช้ในความหมายเดียวกัน แต่เท่าที่ผ่านมา คำแรก น่าจะมีความหมายกว้างกว่า คือ กินความไปถึงวิถีชีวิตในขณะที่คำว่า “พิธีกรรม” มีความหมายไปในเชิงพิธีกรรม หรือกิจกรรมเฉพาะกิจมากกว่าพิธีกรรมที่พบในสังคมไทยอาจแบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. พิธีกรรมตามเทศกาล ในรอบปีหนึ่งๆ จะมีเทศกาลหรือวาระสำคัญมากมาย เช่น ในราชสำนักก็จะมี ฮีตสิบสองเดือน เป็นต้น พิธีกรรมตามเทศกาลจึงมักเป็นพิธีกรรมชุมชนหรืออาจเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำมาหากิน สิ่งสำคัญคือ สามารถทราบกำหนดเวลาของงานได้ชัดเจนพิธีกรรมตามเทศกาลเสมือนหนึ่งเป็นการวางแผนการดำเนินชีวิตในแต่ละปีด้วย เสมือนมีแผนหลักไว้ เช่น ในช่วงหน้าหนาวจะมีประเพณีถวายพื้ให้ทางวัดเพื่อบรรเทาอากาศหนาว ของชาวไทยใหญ่ เป็นต้น

๒. พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวงจรชีวิต ในชีวิตคนเราตั้งแต่เกิดไปจนกระทั่งตายย่อมจะต้องผ่านเหตุการณ์ที่ถือว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของชีวิตหลายช่วงด้วยกัน ดังนั้น จึงต้องมีพิธีกรรมในแต่ละช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อหรือช่วงเปลี่ยนผ่านนี้เพื่อเสริมความมั่นใจ กล่าวคือ เมื่อแรกเกิดต้องมีพิธีทำขวัญเด็ก เป็นต้น พิธีกรรมในวงจรชีวิตจะช่วยเสริมความเข้มแข็งสามัคคีในหมู่เครือญาติได้ดี

๓. พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน ในชนบทไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรมนั้น การทำมาหากินอันเกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ชาวไร่ชาวนาต้องพึ่งพาผลผลิตจากธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติจึงเป็นสิ่งสำคัญของพวกเขา ดังนั้น จึงต้องประกอบพิธีกรรมเอาอกเอาใจ หรืออ่อนน้อมสิ่งเหนือธรรมชาติเพื่อลดบันดาลให้น้ำเพียงพอแก่การเพาะปลูก และให้มีผลผลิตอุดมสมบูรณ์ จึงมีพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนาและทำขวัญข้าวในช่วงเวลาต่าง ๆ ของการทำนา นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกหรือเกษตรกรรมอีกมาก เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจในธรรมชาติที่อยู่เหนือการควบคุมของตนให้การทำมาหากินของตนสะดวกขึ้น ปลอดภัย และได้ผลผลิตตามที่ต้องการ

๔. พิธีกรรมเกี่ยวกับท้องถิ่นหรือกลุ่มชน พิธีกรรมนี้มักจะเกี่ยวข้องกับเทวดา หรือผีที่ปกปักรักษาและคุ้มครองหมู่บ้านเป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านทุกครัวเรือนในหมู่บ้านจะต้องมีส่วนร่วมเพื่อ

^{๑๔} วิมล จิโรจนพันธุ์, ประชิต สกฤษณ์ และอุดม เขยกิจวงศ์, วัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณีไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (โรงพิมพ์แสงดาว, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๘), หน้า. ๘๓-๘๔.

สวัสดิภาพ ความมั่นคง ความเจริญของหมู่คณะ อย่างเช่นการเลี้ยงผีเจ้าเมืองของชาวไทยใหญ่การทำพิธีไหว้เสาอินทขิลของชาวเชียงใหม่ พิธีเลี้ยงศาลผีปู่ตาของชาวอีสาน เป็นต้น^{๑๔}

สรุปว่า ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน คือ ในขั้นแรกมนุษย์มีความต้องการ สวัสดิภาพ แก่ตนเอง จึงหาสิ่งที่หายัดเหนียวจิตใจไว้สำหรับปฏิบัติและดำเนินชีวิตและการกระทำอย่างนั้นเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมา จนกลายเป็นประเพณี และในแต่ละประเพณีนี้ก็ต้องมีพิธีกรรมแฝงอยู่ด้วย และกาลเวลาเป็นตัวทำให้สังคมเปลี่ยนไป

๒.๑.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อทั่วไปและความเชื่อเรื่องการสักยันต์

๑) ทฤษฎีการเลียนแบบ

เอกสารการสอนชุดวิชาอาชีววิทยาและทันตวิทยา อธิบายเรื่อง ทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory) หรือทฤษฎีการเอาอย่าง เป็นแนวคิดของนักสังคมวิทยา ชาวฝรั่งเศส ชื่อ การ์เบรียล ทาร์ต (Gabriel Tarbe) ทาร์ต ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการมีปฏิกริยาต่อกัน ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับปัจจัยทางจิต เขาเชื่อมั่นว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีอิทธิพลสำคัญต่อการเกิดพฤติกรรมในการกระทำในเรื่องต่างๆ ของมนุษย์ และเขายังยอมรับด้วยว่า คนประกอบพฤติกรรมในการกระทำเพราะโอกาสอำนวย กฎของเขาซึ่งได้วางขึ้นใน ปี ค.ศ. ๑๙๑๒ มีข้อเสนอที่เป็นพื้นฐานทางความคิดในทางวิทยาศาสตร์ทางสังคม อยู่ ๓ ประการ^{๑๖} คือ

๑. ถ้าคนเลียนแบบผู้อื่น โดยสัดส่วนของความใกล้ชิด และความถี่ในการติดต่อ ดังนั้น การเลียนแบบน่าจะเกิดขึ้นในที่ซึ่งผู้คนอยู่กันหนาแน่น

๒. พฤติกรรมเบี่ยงเบนมีแนวโน้ม ที่จะแพร่จากสิ่งที่มีมากกว่าสู่สิ่งที่มีน้อยกว่า นั่นคือ จากมหาชนสู่ชาวบ้าน หรือจากเมืองใหญ่สู่ชนบท

๓. เมื่อสิ่งสองสิ่งที่แตกต่างกันติดต่อกัน สิ่งหนึ่งอาจจะเข้ามาแทนอีกสิ่งหนึ่ง

เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ กล่าวไว้ว่า แบนดูรา (Bandura) ได้อธิบายปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลลอกเลียนแบบหรือไม่ลอกเลียนแบบ ตัวแบบในสังคมนี้มีอยู่ด้วยกัน ๔ ปัจจัย^{๑๗} คือ

๑. ความสนใจต่อตัวแบบ (Attention) ซึ่งเป็นปัจจัยแรกที่มีความสำคัญมากที่สุด นั่นคือถ้าบุคคลไม่สนใจตัวแบบ ตัวแบบก็ย่อมไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลนั้น ซึ่งการที่

^{๑๔} แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, วัฒนธรรมในสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๘๙-๙๐.

^{๑๖} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พฤติกรรมมนุษย์, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช๒๕๔๔), หน้า ๓๓.

^{๑๗} เรื่องเดียวกันหน้า, หน้า ๒๙๖.

บุคคลจะสนใจในตัวแบบหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวแบบ และผู้สังเกตนั่นคือ ถ้าตัวแบบเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง หรือมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับผู้สังเกต ผู้สังเกตก็ย่อมให้ความสนใจมากกว่าตัวแบบที่ไม่มีใครรู้จัก นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับคุณค่าของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออก ถ้าพฤติกรรมนั้นแสดงออกแล้วได้รับการเสริมแรง พฤติกรรมนั้นก็จะมีคุณค่า และได้รับความสนใจมากขึ้นจากผู้สังเกต ส่วนในแง่ของผู้สังเกตนั้น จะต้องมึลักษณะของการตื่นตัวพร้อมที่จะรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ และมีความสามารถในการรับรู้ที่ดี

๒. การเก็บจำ (Retention) เมื่อบุคคลให้ความสนใจในพฤติกรรมของตัวแบบแล้ว การที่บุคคลสามารถลอกเลียนพฤติกรรมของตัวแบบได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการจำได้ถึงลักษณะของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกของผู้สังเกตพฤติกรรมนั้น ผู้สังเกตเมื่อสังเกตพฤติกรรมตัวแบบแล้วก็ต้อง แปลงข้อมูลที่ได้จากการสังเกตนั้นเข้าไปเก็บไว้ในหน่วยความจำซึ่งอาจเก็บไว้ในรูปของภาษา หรือจินตภาพ หรือทั้งภาษาและจินตภาพก็ได้ การที่บุคคลจะสามารถเก็บข้อมูลต่างๆ ได้ดีนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมดังกล่าวบ่อย อีกทั้งต้องชักจูงทั้งในรูปของปัญญา หรือชักจูงโดยการลงกระทำดูก็ได้ การชักจูงบ่อยๆ จะช่วยให้สามารถจำได้ดี นอกจากนี้การที่บุคคลจะจำได้นั้น ยังขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของผู้สังเกตอีกด้วย

๓. การกระทำ (Production) เป็นการถ่ายโยงสิ่งที่เก็บจำเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวแบบออกมาเป็นพฤติกรรมที่แสดงออก ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยของการกระทำคือ บุคคลอาจจะเก็บจำข้อมูลได้ไม่ดีพอ หรืออาจขาดประสบการณ์ในการถ่ายโยงข้อมูลที่เก็บจำ เพื่อเอาออกมาใช้ในการแสดงออก ดังนั้น การเรียนรู้พฤติกรรมที่ซับซ้อนโดยใช้กระบวนการสังเกตจากตัวแบบ แต่เพียงอย่างเดียวไม่น่าจะได้ผลดี หากแต่จะต้องอาศัยการฝึกฝนปรับปรุงโดยการให้ข้อมูลป้อนกลับ และการสอนช่วยด้วยจึงจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และทำให้บุคคลสามารถแสดงออกได้ใกล้เคียงกับพฤติกรรมของตัวแบบมากยิ่งขึ้น

๔. แรงจูงใจ (Motivation) บุคคลจะไม่แสดงออกซึ่งความรู้ หรือทักษะที่ได้เรียนรู้จากตัวแบบในทุกสถานการณ์ หากแต่บุคคลจะแสดงออกต่อเมื่อมีความเชื่อว่าผลที่ได้จากการแสดงออกนั้นจะเป็นรางวัลแก่ตัวของเขา หรือสามารถหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่เขาไม่พึงพอใจได้ ความคาดหวังนั้นอาจเกิดจากการสังเกตตัวแบบ ที่เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมแล้ว ได้รับรางวัลหรือการเสริมแรง หรืออาจจะเกิดการมีประสบการณ์ตรงที่เมื่อแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบแล้วได้รับการเสริมแรง เลยทำให้เกิดความต้องการทำตามตัวแบบเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การที่บุคคลจะแสดงออกตามตัวแบบยังขึ้นอยู่กับความเชื่อและค่านิยมส่วนตนอีกด้วย

๒) ทฤษฎีการเรียนรู้

เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ กล่าวไว้ว่า นักจิตวิทยา ชาวแคนาดา ชื่อ **อัลเบิร์ต แบนดูรา** (Albert Bandura) ได้มองกระบวนการเรียนรู้ ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงเพียงพฤติกรรมภายนอกเท่านั้น กระบวนการนี้ริเริ่มจากภายใน โดยยังไม่จำเป็นต้องมีการแสดงออก การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเกิดขึ้น จากการสังเกตจากตัวต้นแบบ ซึ่งสามารถที่จะถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อมๆ กัน

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลนั้น มิได้เป็นผลเนื่องมาจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นผลเนื่องมาจากปัจจัยส่วนบุคคล (Personal) (ปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคล) ด้วยซึ่งพฤติกรรม ปัจจัยสภาพแวดล้อมและปัจจัยส่วนบุคคลนั้นความสัมพันธ์กัน ในเชิงกำหนดซึ่งกันและกัน (Reciprocal Determinism) นั่นก็หมายความว่า ถ้าปัจจัยตัวใดตัวหนึ่งในสามตัวดังกล่าวเปลี่ยนแปลงปัจจัยตัวอื่นๆ ก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ตัวแบบที่ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ นั้น สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทด้วยกันคือ

๑. ตัวแบบที่เป็นชีวิตจริง (Live Model) เป็นตัวแบบที่บุคคลเผชิญในสภาพแวดล้อมที่เขาอยู่ หรือมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

๒. ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เป็นตัวแบบที่ต้องผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ ละคร โทรทัศน์ การ์ตูน หนังสือนวนิยาย หนังสือพิมพ์ หรือการเล่าเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น

หน้าที่ของตัวแบบ ตัวแบบนั้นทำหน้าที่อยู่ด้วยกัน ๓ ประการ คือ

๑. ทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ ในขณะที่บุคคลยังไม่เคยมีพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งมาก่อน ตัวแบบก็สามารถทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ให้กับบุคคลนั้นได้ เช่น การเรียนรู้ภาษา หรือการเรียนรู้ที่จะใช้ช้อนส้อม หรือตะเกียบในการรับประทานอาหาร เป็นต้น

๒. ทำหน้าที่ให้พฤติกรรมที่มีอยู่แล้วแสดงออกมากขึ้น หรือทำให้ได้ดีขึ้น เช่น ในกรณีที่บุคคลไปงานรื่นเริง และไม่กล้าที่จะขอตัวเจ้าของบ้านกลับบ้านก่อน แต่เมื่อเห็นคนอื่นขอกลับบ้านก็จะรีบขอกลับตามทันที หรือในกรณีที่บุคคลฝึกการตีเทนนิส หรืออาจจะจดจำวิธีนั้นมาปรับปรุงเทคนิคการตีเทนนิสของตนเอง เป็นต้น

๓. ทำหน้าที่ระงับและยุติการระงับ ตัวแบบสามารถทำหน้าที่ระงับไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ เช่น ตัวแบบที่แสดงให้เห็นถึงการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงไม่เลือกหน้า โดยไม่ใส่ถุงยางอนามัยนั้น จะนำมาสู่การเป็นโรคเอดส์ ซึ่งตัวแบบในลักษณะเช่นนี้ จะทำหน้าที่ระงับไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่สังเกตพฤติกรรมตามตัวแบบนั้น ส่วนในกรณียุติการระงับนั้น จะเห็นได้จากกรณีที่บุคคลบางคนไม่กล้าที่จะออกไปพูดต่อสาธารณชน เมื่อบุคคลนั้นได้ดูตัวแบบที่พูดต่อสาธารณชนบ่อย ๆ ต่อมาบุคคลนั้นก็สามารถออกไปพูดต่อสาธารณชนได้ ลักษณะเช่นนี้ ก็เป็นการแสดงว่าตัวแบบนั้นทำหน้าที่ยุติ การระงับพฤติกรรมไม่กล้าออกไปพูดต่อสาธารณชนมาเป็นกล้าพูดต่อสาธารณชนนั่นเอง

ตัวแบบมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคลอย่างมากและถ้าพิจารณาให้ดีแล้วปรากฏการณ์ต่างๆ ในสภาพแวดล้อมสามารถเป็นตัวแบบให้กับบุคคลได้แทบทั้งสิ้น ดังนั้น ตัวแบบจึงมีอยู่มากมาย^{๑๘}

๓) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Cognitive Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม พัฒนาขึ้นโดยนักจิตวิทยา ชาวแคนาดา ชื่อ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ได้มองกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงเพียงพฤติกรรมภายนอกเท่านั้น กระบวนการนี้เริ่มจากภายในโดยยังไม่จำเป็นต้องมีการแสดงออก แบนดูรา เชื่อว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเกิดขึ้นจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งสามารถที่จะถ่ายทอด ทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อมๆ กัน และตัวแบบนี้ ทำหน้าที่ ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ อาจทำหน้าที่ส่งเสริมหรือยับยั้งการเกิดพฤติกรรม หรือช่วยให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่ โดยตัวแบบนี้อาจเป็นบุคคลจริงๆ หรือตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวแบบที่เสนอผ่านในรูปแบบต่างๆ ของการสักร่างกาย เช่น รูปมังกร รูปเสือ รูปดอกเบญจมาศ ลายสักและยันต์ต่างๆ เป็นต้น การเรียนรู้จากตัวแบบนี้ประกอบไปด้วย ๔ กระบวนการ คือ

๑. กระบวนการตั้งใจ (Attentional Processes)
๒. กระบวนการเก็บจำ (Retention Processes)
๓. กระบวนการกระทำ (Production Processes)
๔. กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes)

ซึ่งการเรียนรู้ ในแต่ละกระบวนการจะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสภาพแวดล้อม และปัจจัยทางพฤติกรรมของผู้สังเกตด้วย^{๑๙}

๔) ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) นี้เน้นแนวคิดเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์ และกระบวนการตีความของการ มีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสัญลักษณ์ต่างๆ อันเป็นพื้นฐานในการเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ แนวคิดนี้จะถามคำถามว่า “อะไรคือสัญลักษณ์พื้นฐาน ที่ทำให้มนุษย์เกิดความเข้าใจ มีความหมาย และเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ” ดังนั้น การศึกษา เกี่ยวกับความหมายของสัญลักษณ์ และอิทธิพล ตลอดจนความสำคัญ ของการตีความนี้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความหมายต่างๆ ของบุคคลและกลุ่มมีความสำคัญยิ่ง เป็นพื้นฐานก่อให้เกิดใน

^{๑๘} เรื่องเดียวกันหน้า, หน้า, ๒๙๕.

^{๑๙} Albert Bandura, theory Albert Bandura, states behavior, 1997.

การเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ ในแง่มุมต่างๆ ตลอดจนเข้าใจถึง สาเหตุการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสัญลักษณ์^{๒๐}

การกระทำระหว่างกันทางสังคม และการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ การกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social Interaction) หมายถึง การกระทำของบุคคลที่มีผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อความคิด หรือการกระทำของบุคคลอีกคนหนึ่ง ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นไปในทิศทางเดียว เช่น การโฆษณาสินค้าในโทรทัศน์ หรือเป็นการกระทำทั้งสองฝ่าย เช่น การสนทนาระหว่าง นาย ก. กับ นาย ข. การเซ็นสัญญาระหว่างบริษัท ก. กับบริษัท ข. ถือเป็นการกระทำระหว่างกันทั้งสิ้น จะสังเกตได้ว่า ในการกระทำระหว่างกันทางสังคมนั้น จะต้องมีการใช้สัญลักษณ์ อย่างใดอย่างหนึ่งสื่อความหมายระหว่างกัน เช่น การโฆษณาสินค้า ใช้ภาษา รูปภาพ รูปภาพของสิ่งของ รูปสัญลักษณ์รอยสัก หรือคนที่กำลังทำการต่างๆ หรือกรณี การสนทนาระหว่าง นาย ก. และนาย ข. เขาก็ต้องใช้ภาษาสื่อความหมายกัน ประกอบกับกระทำทาง ซึ่งมีความหมายสื่อความหมายกันได้ ดังนั้นการกระทำระหว่างกันทางสังคม จึงต้องเป็นการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction)

นักสังคมวิทยายังได้แบ่งแยกการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ ออกจากการกระทำระหว่างกันทางพฤติกรรม (Behavioral Interaction) โดยการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ มีการถ่ายทอดความคิดกันด้วย ส่วนการกระทำระหว่างกันทางพฤติกรรม ไม่มีการถ่ายทอดความคิด การเข้าใจกันระหว่างคู่สัมพันธ์จะอาศัยพฤติกรรมที่แสดงออก (Overt Behaviors) เท่านั้น การกระทำระหว่างกันทางพฤติกรรม เป็นการกระทำระหว่างกันของสัตว์โลกโดยทั่วไปในขณะที่การกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์เป็นของมนุษย์ แต่สำหรับมนุษย์จะใช้การกระทำระหว่างกันทั้งสองผสมกันในการเข้าใจกัน คืออาศัยพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นสื่อในการรู้ความหมายของคู่สัมพันธ์ เนื่องจาก การกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ต้องมีสื่อความคิดกันเช่นนี้^{๒๑}

ยอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead) เป็นผู้วางรากฐานทฤษฎีแม่บท ชื่อการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ เป็นผู้เชื่อมความคิดเรื่องจิตมนุษย์ ตัวตนมนุษย์ และโครงสร้างของสังคมเข้ากับ กระบวนการกระทำระหว่างกันทางสังคม มีด จะสังเคราะห์ สังกับเหล่านั้น ด้วยฐานคติที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ประการแรก ความอ่อนแอทางชีววิทยาของเผ่าพันธุ์มนุษย์ เป็นเหตุให้มนุษย์ต้องรวมกันอยู่เป็นกลุ่ม เป็นสังคม เพื่อสามารถมีชีวิตรอด ประการที่สอง มนุษย์คัดเลือกเก็บรักษาการ

^{๒๐} นิศา ชูโต, การเรียนรู้ปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินต์โปร จากัด), ๒๕๔๐ หน้า ๒๘-๒๙.

^{๒๑} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีสังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๕ หน้า ๑๒๒.

กระทำระหว่างกัน ที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน ซึ่งส่งผลให้มีชีวิตอยู่รอดด้วยเอาไว้ ขณะเดียวกันก็สละทิ้งการกระทำระหว่างกันที่ไม่ส่งเสริมความสัมพันธ์ เช่นว่านั่นทิ้งไปเสีย จากฐานคติสองประการนี้ทำให้ มีด สร้างสื่อกับเรื่อง “ คนอื่น” เพื่อให้เป็นเครื่องระบุ หรือทำให้เกิด จิตตัวตน และสังคม รวมทั้งเป็นเครื่องบำรุงรักษาสิ่งเหล่านั้นให้คงอยู่ต่อไปด้วย

ลักษณะเด่นของจิตมนุษย์มี ๓ ประการ คือ ๑) จิตมีความสามารถใช้สัญลักษณ์กำหนดสิ่งต่างๆ ในสภาพแวดล้อม ทำให้สามารถ “รู้จัก” สิ่งต่างๆ เหล่านั้น ๒) จิตสามารถฝึกซ้อมแนวการกระทำต่อสิ่งต่างๆ ดังกล่าวแนวทางต่างๆ ก่อนที่จะได้ลงมือกระทำจริง และ ๓) จิตสามารถหักห้ามแนวการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมไม่ควร เมื่อพิจารณาที่ได้จากการฝึกซ้อมในใจตามข้อ ๒ ก่อนที่จะได้มีการปฏิบัติจริง มีด เรียกกระบวนการใช้สัญลักษณ์หรือใช้ภาษานี้ว่า การฝึกซ้อมในใจ (Imaginative rehearsal) ซึ่งแสดงให้เห็นความคิดเกี่ยวกับจิตมนุษย์ของเขาว่า จิตเป็นกระบวนการไม่ใช่เป็นโครงสร้าง ความคิดเรื่องการฝึกซ้อมในใจนี้เองเป็นความคิดสำคัญทำให้ มีด อธิบายการเกิดขึ้นของกลุ่มที่เป็นระเบียบ (Organized Group) และการดำรงอยู่ได้ของกลุ่มเหล่านี้ เพราะจิตจะเลือกสรรแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมความร่วมมือและการปรับตัว จึงทำให้กลุ่มเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ ความคิดเรื่องจิตเป็นของสำคัญ เพราะถ้าไม่มีจิตแล้ว ตัวตนและสังคม ก็จะไม่เกิดขึ้น จิตเป็นผลผลิตทางสังคม (Social product) คือไม่ได้มีมาแต่กำเนิด จิตเกิดจากการที่มนุษย์สัมพันธ์กัน เมื่อบุคคลหรือสิ่งมีชีวิตนั้นมีจิตแล้ว บุคคลได้พัฒนาความสามารถ ๓ ประการ คือ ๑) ความสามารถในการเข้าใจทำทางตามประเพณีได้ ๒) สามารถใช้ทำทางต่าง ๆ เหล่านี้ เข้าใจทำทางของคนอื่นได้ ๓) สามารถฝึกซ้อมแนวทางปฏิบัติตามทางเลือกต่างๆ ในใจได้

ตัวตนทางสังคม เมื่อมนุษย์สามารถให้ความหมายกับสิ่งต่างๆ และบุคคลอื่นในสภาพแวดล้อมได้แล้ว เขาก็สามารถให้ความหมายกับตัวของเขา ได้เสมือนเป็นสิ่งที่บุคคลอื่นเหมือนกัน ดังนั้น การตีความหมายของทำทางต่างๆ จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดการประสานงานระหว่างมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่จะสามารถนำมาประเมินผลตนเองได้ด้วย การประเมินผลตนเองนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการของจิต เมื่อบุคคลได้ภาพตนเอง (Self- Image) จากสายตาของคนอื่นที่สัมพันธ์กับตนระยะหนึ่ง ภาพตนเองที่มีลักษณะชั่วคราวนี้ (Self-conception) ที่เสมือนวัตถุอย่างหนึ่งที่มีความสม่ำเสมอ เป็นบุคคลประเภทหนึ่งที่มีท่าที ความโน้มเอียงที่จะชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Disposition) ที่ประสานสอดคล้องกัน มันคงถาวร ของตนขึ้น กลายเป็นตัวตนของบุคคลนั้น ขั้นตอนสำคัญ ในกระบวนการพัฒนาตัวตน มี ๓ ขั้นตอน ด้วยกันโดยแต่ละขั้นตอนจะแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงภาพตัวเอง ที่มีลักษณะชั่วคราว และการลงรากฝังลึกลงไป ในความรู้สึกของความคิดเกี่ยวกับตนเองด้วยกัน คือ ประการที่ ๑ ขั้นเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Role-taking) ซึ่งการสวมบทบาทของผู้อื่น มีดเรียกว่า ขั้นการเล่นบท (Play Stage) ในขั้นนี้เป็นขั้นที่มนุษย์ยังเป็นเด็กทารกมีความสามารถในการเล่นบทได้จำกัดเพียงคนสองคน ภาพของตนเองก็ยังจำกัดไม่ฝังแน่นแต่อย่างใด ขั้นที่ ๒ ขนเกมกีฬา

(Game stage) ช่วงนี้ร่างกายของเด็กเจริญวัยใหญ่ขึ้นแล้วสามารถสวมบทบาทของผู้อื่นได้มากขึ้น แล้วบุคคลก็จะสวมบทบาทหรือเอาอย่างคนอื่นมากขึ้น บุคคลที่ทำงานอย่างเป็นระบบมากขึ้นภาพของตนเองก็จะมีมากขึ้น ตัวอย่างเช่น สามารถร่วมมือกับผู้อื่นได้มากขึ้น ร่วมกิจกรรมที่มีการประสานงานกันอย่างมีระเบียบมากขึ้น ขั้นสุดท้าย เป็นขั้นที่บุคคลสามารถสวมบทบาทของบุคคลทั่วไป (Generalized other) หรือกลุ่มท่าทีของสังคม ขั้นนี้ มีด เห็นว่าบุคคลสามารถยึดถือปรีทรรณทั่วไปของชุมชน หรือความเชื่อทั่วไป ค่านิยมบรรทัดฐานของสังคมหนึ่งในการกระทำระหว่างกันด้านต่างๆ ได้ ซึ่งหมายความว่า มนุษย์สามารถทั้ง ๑) เพิ่มความเหมาะสมในการตอบโต้กับผู้อื่น ในการกระทำระหว่างกันมากขึ้น และ ๒) ขยายขอบเขตภาพตนเองจากความสามารถในการสวมบทบาทของบุคคลจำนวนมากขึ้นอยู่เสมอ และการขยายวงจำนวนคนที่บุคคลสวมบทบาท นี้เองที่เป็นขั้นตอนของการพัฒนาการตัวตนขั้นต่างๆ ของมนุษย์

ในเรื่อง จิตและตัวตน ยังช่วยให้ มีด สามารถมองสังคมในสภาพที่ไหลเลื่อนไปมา และเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้ด้วย เพราะการแทรกบทบาทและเลือกบทบาทหรือแนวทางปฏิบัติ ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวได้อยู่ตลอดเวลาที่มีการโต้ตอบกับผู้อื่น (Response) นอกเหนือจากนั้น การถือเอาตัวตนเป็นวัตถุอย่างหนึ่ง ในการกระบวนการกระทำระหว่างกันสังคม ทำให้บุคคลสามารถประเมินค่าตัวตนในสายตาของผู้อื่นได้ด้วย หลังจากนั้น ก็สามารถวางแผนการโต้ตอบได้ ปรีทรรณเช่นนี้ เน้นลักษณะสังคมและแบบแผนขององค์การสังคมว่า เป็นทั้งการสืบเนื่องและเปลี่ยนแปลงตามความสามารถในการปรับตัวจิต และการต่อรองของตัวตน มีด เห็นว่า สังคมคือแบบแผนที่ประสานสอดคล้องกันของกิจกรรมที่มนุษย์ก่อขึ้น ซึ่งดำรงรักษาไว้ เปลี่ยนแปลงไปตามการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ระหว่างบุคคลหรือในแต่ละคน ทั้งการบำรุงรักษาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมกระทำผ่านกระบวนการ ของจิตและตัวตน

ดังนั้นสาระสำคัญในเชิงทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ สรุปได้ดังนี้

๑. จิต ตัวตน และสังคมมนุษย์เป็นกระบวนการแห่งพฤติกรรมมนุษย์และระหว่างมนุษย์
๒. ภาษาเป็นกลไกให้เกิดจิต และตัวตน
๓. จิต คือ สิ่งนำเข้าสู่กระบวนการสังคม ซึ่งคือการกระทำระหว่างกันภายในตัวมนุษย์
๔. มนุษย์สร้างความประพฤติกายในตัวของมนุษย์เอง ไม่ใช่เป็นการโต้ตอบสิ่งกระตุ้นภายนอกหรือพลึงภายใน เช่น แรงขับ ความต้องการจำเป็น หรือมูลเหตุจูงใจ
๕. การดำเนินพฤติกรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับ การ นิยามสถานการณ์เฉพาะหน้าที่จะต้องกระทำ

๖. การขัดเกลาทางสังคมของมนุษย์เป็นทั้งการจับเขาเข้าสังคมมนุษย์และทำให้เขามีอิสระจากสังคม บุคคลที่พร้อมด้วยอัตตาไม่เป็นที่ตั้งรับเท่านั้น หากสามารถใช้ประโยชน์อัตตาในการกระทำระหว่างกัน ซึ่งอาจก่อผลเป็นพฤติกรรมที่แปลกไปจากที่กลุ่มกำหนดก็ได้^{๒๒}

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการสัก

การสัก คือ การใช้วัตถุปลายแหลมชนิดหนึ่งจุ่มหมึกที่ผสมไว้แล้วจิ้มแทงลงบนผิวหนังให้เกิดเป็นรูปหรือลวดลายต่างๆ ตามรอยสักลงไป ซึ่งแต่เดิมมีวัตถุประสงค์เพื่อทำเป็นเครื่องหมายหรือเครื่องแสดงสังกัด การสักในประเทศไทยเริ่มมีตั้งแต่เมื่อใดไม่มีหลักฐานยืนยันแน่ชัด แต่พบว่าคนไทยนิยมสักกันมาตั้งแต่สุโขทัยจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ความนิยมในการสักเกิดขึ้นจากคติความเชื่อที่ว่า การสักคือ เครื่องหมายที่แสดงถึงความทรหดอดทนความเป็นลูกผู้ชายที่แท้จริง และการสักเปรียบเสมือนเครื่องรางของขลังที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอีกด้วย^{๒๓}

การสักยันต์ของไทยในสมัยสุโขทัยเป็นการสักด้วยความเชื่อว่า การสักยันต์จะทำให้แคล้วคลาดอยู่ยงคงกระพัน ชายไทยสมัยนั้นจึงนิยมสักยันต์กันแทบทุกคน เพราะเป็นสมัยที่มีการสู้รบต่อมาจึงเป็นความเชื่อของการมีของขลังติดตัวปกป้องอันตราย พระอาจารย์สักที่มีชื่อเสียงแห่งอำนาจของศิลปะโบราณ มีแบบที่เป็นเอกลักษณ์ กรรมวิธีพิธีกรรมที่ทำให้ผู้สักศรัทธาต้องการได้มาซึ่งรอยสักและมีการสืบทอดไปว่าเป็นการสักด้วยหมึกหรือด้วยน้ำมันของผู้ที่ไม่ต้องการให้คนเห็นรอยสักแต่ต้องการเพียงของขลังในตัว และไม่ยากให้ผู้พบเห็นประเมินตนไปในทางอื่น

๒.๒.๑ อุปกรณ์ในการสัก

๑. ในสมัยโบราณใช้หนามหวายซึ่งแหลมมาก และแข็งมาก และมีขนาดใหญ่
๒. ก้านร่ม ฝนปลายแหลมตามความต้องการ หลายสำนักใช้ได้ผลดี
๓. ตะปูตอกโลงผี มาทำพิธี ลงคาถาอาคม ทำด้ามเป็นพิเศษ วิธีนี้ใช้ในสมัยโบราณและเชื่อกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์เข้มขลังมาก
๔. เข็มสักที่เป็นโลหะทองเหลือง หรือสแตนเลส ขนาด ๓ – ๘ หุน มีขนาดต่างๆดังนี้
 - ขนาด ๓ หุน มีความยาว ๘๕ เซนติเมตร
 - ขนาด ๔ หุน มีความยาว ๗๕ เซนติเมตร

ปลายเข็มมีรอยผ่ากลางยาว ๓ – ๔ เซนติเมตร สำหรับบรรจุหมึกเหมือนปลายปากกา

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๕-๑๓๓.

^{๒๓} สลักขันธ์ และทวีวงศ์ ศรีบุรี, ลายสักที่พบในภาคกลางของประเทศไทย, รายงานการวิจัยฝ่ายวิจัยภาควิชาศิลปศึกษา, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐). หน้า ๑๙.

๕. เชื่อมหมุดหรือเชื่อมเย็บผ้า ๔ – ๕ เล่ม มัดเข้าด้วยกันแล้วผูกติดกับด้ามไม้หรือเหล็กให้เป็นด้ามจับถนัดปัจจุบัน ได้พัฒนามาเป็นเข็มสักไฟฟ้า มีเครื่องกลที่ควบคุมเข็มให้ฝังเข้าไปในผิวหนังได้อย่างสม่ำเสมอตามความต้องการ

๒.๒.๒ หมึกสัก

หมึกหรือน้ำยาที่ใช้ในการสักโดยทั่วไป ปัจจุบันใช้หมึกจีน แต่การสักเพื่อความขลังนั้น สูตรของน้ำยาจะแตกต่างกันตามอาจารย์สัก ซึ่งถือว่าเป็นความลับ น้ำยาที่ใช้กันโดยทั่วไปในการสักเพื่อความขลัง มีส่วนผสมดังนี้ ดินหม้อ ดินเกลือมน น้ำมันงูเหลือม ดีวัวหรือดีควาย วาน เช่น วานสบู่เลือด เป็นต้น ถ้าเป็นการสักสีแบบญี่ปุ่น ใช้หมึกสีในการสัก

๒.๒.๓ พิธีสักโดยทั่วไป ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

-**พิธียกครู** ผู้ที่จะรับการสักนำดอกไม้ ธูป เทียนและเงินค่ายกครูถวายอาจารย์สักตามวัน เวลาและสถานที่สัก เพื่อฝากตัวเป็นศิษย์และเพื่อบูชาครูหรือรับคำสัจก่อนสักว่าจะนำไปในทางดี ไม่ประพฤติดีศีลเป็นอุบายให้คนเป็นคนดีหรืออื่นๆ ตามประเพณีแต่ละสำนักกำหนด

-**ลงลายสัก** เมื่อไหว้ครูรับคำแล้วก่อนลงมือสัก ครู อาจารย์สักก็จะเสกเหล็กและหมึกสัก โดยให้ผู้ที่จะสักทำจิตให้เป็นสมาธิ ท่องคาถาในใจ (ลายที่สักบางที่ทาบลาย บางสำนักอาจารย์มีความชำนาญสักได้เลย) แล้วเริ่มลงเหล็กสักขณะที่เหล็กสักยันต์ อาจารย์ก็จะภาวนาคาถาลงอักขระเดินสูตรยันต์ไปจนเสร็จการลงสัก หรือบางที่ให้คนลงสักให้แล้วมาให้อาจารย์ลงคาถากำกับที่หลัง

-**ลวดลายสัก** ลวดลายแต่ละสำนักมักมีความคล้ายคลึงกัน เช่น หนุมาน เสือเผ่น มังกร ยันต์ต่างๆ พร้อมอักขระ ลวดลายสักมีความแตกต่างไปตามวัตถุประสงค์ เช่น สักเพื่อความสง่างาม เพื่อยู่งยงคงกระพันเพื่อเมตตามหานิยม หรือสวยงามแบบประเพณีนิยมของพื้นที่มีการสักขาลายหรือสักเก็บเต็มตัวเพื่อผลทางไสยศาสตร์แทบทั้งสิ้น

-**ปลุกเสก** เมื่อสักเสร็จอาจารย์สักจะทำพิธีปลุกเสกโดยการแหงนเขมลงบนหัวใจของลวดลาย ภาวนาคาถาเป่าพ่นลงไป เสร็จแล้วรดน้ำมนต์เป็นการเชิญครูบาอาจารย์ที่นับถือ มีของขึ้นหรือบางแห่งมีการทดสอบด้วยของมีคม

-**พิธีไหว้ครู** หรือพิธีครอบครูต่างจากพิธียกครูก่อนสัก แต่พิธีไหว้ครูเป็นการยกย่องบูชาครูอาจารย์ เป็นพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์ที่บรรดาศิษย์พร้อมใจกันมาชุมนุม เป็นพิธีที่กระทำในเขตพระอารามหน้าพระพุทธรูปบูชาปีละครั้ง คล้ายการปลุกเสกพระเครื่อง หลายคนมีอาการที่เรียกว่า “ของขึ้น” จะแสดงอาการคล้ายอาการของรูปสัตว์ที่สัก เช่น พิธีไหว้ครูหลวงพ่เป็น วัดบางพระ นครปฐม ที่โด่งดังทุกปีมีรายการโทรทัศน์ทั้งในและต่างประเทศมาถ่ายทำอยู่บ่อยครั้ง

การรักของไทยสมัยก่อนมักเป็นช่วงผู้ใหญ่หรือช่วงเปลี่ยนผ่านวัย จากเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวมีความศักดิ์สิทธิ์ ผู้หญิงที่รักมีน้อยมากที่สักบ้างก็จะเป็นแบบสาธิลากลิ่นทองนะหน้าทอง แต่จะสักเป็นน้ำมันมองไม่เห็นบริเวณลิ้น หรือหน้าผาก เพื่อค้าขายดีหรือนักแสดงพินันท์บ้านให้คนนิยมชมชอบ คนสมัยก่อนสักเพื่อต้องการมีเครื่องรางของขลังติดตัวไม่ใช่การสักเพื่ออวดโชว์ จะมีบ้างก็พวกที่ใช้ในทางผิคนักเลงให้คนเกรงกลัว บางพวกที่สักจากในคุกเป็นการฆ่าเวลามักมีลวดลายมากมายที่ไม่เกี่ยวกับทางไสยศาสตร์

ความนิยมในปัจจุบันมีความต่างเรื่องความเชื่อทางไสยศาสตร์ หลังจากไม่มีสงครามสู้รบ ความนิยมลดลง และมีวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามองว่าการสักเป็นของคนระดับล่างนักเลงมีความต้องการความสวยงามตามแบบอย่างจากตะวันตก ความต้องการด้านความเชื่อทางศาสนาหรือไสยศาสตร์ลดลง แต่ความต้องการด้านความหมาย ความต้องการตามแบบอย่างของศิลปิน แฟชั่นทันสมัย หรือกลุ่ม สื่อมวลชนเองก็มีการนำเสนอในหลายด้านความต้องการของคนจึงแตกต่าง ทำให้การสักมีมากมายหลายรูปแบบทั้งความสวยงาม และความเชื่อเดิมยังคงมีอยู่และมีเด็กที่ต้องการเอาไว้อวดสูกับอริต่างกลุ่มต่างสถาบัน ขณะที่ผู้ที่สักมีอายุน้อยลงมีผู้หญิงวัยรุ่นสักกันมากกว่าเดิมหลายเท่าตัว ลวดลายสักที่นิยมสักกันอย่างแพร่หลายคือ ลวดลายสักที่สวยงามเพื่อตกแต่งร่างกายหรือเพื่อผลทางใจ เช่น ลวดลายที่ทำให้เกิดความรู้สึกประทับใจ ผูกพัน ทันสมัย มีกลุ่มมีพวก หรือแม้แต่ดึงดูดเพศตรงข้าม การสักด้วยเครื่องไฟฟ้ามีอย่างมากมายทั้งที่เป็นร้าน และเคลื่อนที่ เรียกว่ามีความแพร่หลายแตกต่างไปจากเดิม

จากการประมวลหน้าทีการสื่อสารของการสัก จากหลักฐานเอกสารต่างๆ ผู้วิจัยพบว่า ลายสักมีหน้าที่ในการสื่อสาร ดังนี้

๑) การสักเพื่อแสดงถึงการเริ่มต้น^{๒๔} กล่าวว่า ในสังคมทุกสังคมย่อมมีบรรทัดฐานที่กำหนดไว้ว่าเมื่อสมาชิกในสังคมเปลี่ยนภาวะจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่จะต้องมีการกระทำให้บางอย่างและมีความสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นได้เปลี่ยนสภาพทางสังคมจากภาวะหนึ่งไปสู่ภาวะหนึ่ง เพื่อให้มีความสำคัญแก่การกระทำดังกล่าวแต่ละสังคมจึงได้จัดให้มีพิธีกรรมขึ้น ในกลุ่มสังคมย่อยก็มีบรรทัดฐานของกลุ่มโดยเฉพาะ เช่น กลุ่มผู้ชาย เป็นต้น สังคมได้กำหนดให้มีบรรทัดฐานของกลุ่มผู้ชายขึ้นโดยระบุว่า บุคคลจะไม่เป็นผู้ชายเต็มตัวหรือเป็นผู้ชายที่สมบูรณ์จนกว่าจะได้กระทำพิธีกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการสักเป็นบรรทัดฐานของสังคมอย่างหนึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ผ่านกิจกรรมที่บ่งบอกถึงพัฒนาการของตนนั้นคือ การสัก ซึ่งมีความเข้มแข็งพอที่จะทนต่อความทุกข์ทรมาน อันเนื่องมาจากความเจ็บปวดของการสักได้ ย่อมบรรลุความเป็นผู้ใหญ่ได้

^{๒๔} Richie, Donald and Buruma Lan (อ้างในอรรถสิทธิ์ สุตรมงคล, ๒๕๔๗), ๑๔.

๒) การสักเป็นการบ่งชี้ถึงการเป็นสมาชิกในสังคม^{๒๕} กล่าวถึงการเป็นสมาชิกในสังคมเป็นผลมาจากการสักตามประเพณี โดยไม่มีจุดมุ่งหมายของตนเอง แต่สักไปตามความเชื่อถือที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น ชาวเมารี (Maori) ในนิวซีแลนด์ และพวกไอนุ (Ainus) ของญี่ปุ่นมีประเพณีการสักว่า การสักจะช่วยรักษาความหนุ่มสาวและความกระฉับกระเฉงให้คงอยู่เป็นเวลานาน พวกแอซเทค (Aztecs) และพวกมายัน (Mayans) ของเม็กซิโกใช้รอยสักเป็นเครื่องหมายบอกตำแหน่งและยศ เซาท์แปซิฟิกและพวกเอสกิโม เด็กหญิงทุกคนต้องมีรอยสักเพื่อให้เป็นเครื่องหมายว่าถึงวัยจะแต่งงาน มีบุตรได้แล้ว หมู่เกาะโซโลมอนหญิงวัยรุ่นจะไม่มีโอกาสมีสามีเลยถ้าหากไม่มีรอยสัก เป็นต้น

๓) การสักเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ส่วนบุคคล กล่าวว่า รอยสักมีความหมายในการสร้างอัตลักษณ์ ทั้งอัตลักษณ์ทางสังคม และอัตลักษณ์ส่วนตัวหรือของปัจเจกชน การมีรอยสักทำให้ปัจเจกชนต้องมีความสัมพันธ์กับกลุ่มหรือสังคมที่ตนสังกัดอยู่ มีความสัมพันธ์กับความหมายและอำนาจหรือพลังของรอยสักที่ตนมีกับอดีต โดยผ่านพิธีกรรมทางการสักรอยสักจึงเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนปัจเจกชนในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม กล่าวว่า “ในสังคมมนุษย์มีบุคคลอยู่สองจำพวก ได้แก่ พวกที่ชอบการรวมกลุ่มกับพวกที่แยกตัวออกจากกลุ่ม เป็นอิสระจากกลุ่มพวกนี้ ชอบกระทำการที่แปลกไปจากผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นทางที่ดีหรือทางที่ชั่ว ถ้าหากไม่เหมือนผู้อื่นและเป็นที่พอใจของตนแล้ว คนพวกนี้จะกระทำทันที พฤติกรรมที่พวกนี้แสดงออก ได้แก่ พฤติกรรมที่สร้างความแปลกความเด่นให้กับตนเอง การแสดงออกซึ่งความแปลกไม่เหมือนกับผู้อื่นนี้มีความเกี่ยวข้องกับการสักด้วย กล่าวคือในการสักของบุคคลนั้นนอกจากการสักเพื่อแสดงว่าตนเป็นสมาชิกของกลุ่มแล้ว ยังมีการสักเพื่อแสดงให้เห็นว่าบุคคลสักเพื่อแสดงว่าตนมีความแตกต่างจากผู้อื่นด้วย”

๔) การสักเพื่อการแสดงถึงการเป็นสมาชิกกลุ่ม^{๒๖} กล่าวว่าในกลุ่มของคนที่คุณกันขึ้นเพื่อจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งย่อมต้องมีเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์หรือคติที่ใช้เป็นตัวแทนของกลุ่มนั้นเพื่อให้สมาชิกของกลุ่มได้ยึดถือได้ปฏิบัติ เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของกลุ่มย่อมแตกต่างกันไปตามแนวคิดและกิจกรรมของกลุ่ม เช่น เครื่องแต่งกาย เข็ม เครื่องหมาย สุภาพชน แนวปฏิบัติ เป็นต้น ในการทำเครื่องหมายประจำกลุ่มนั้น บางกลุ่มอาจใช้การปักหมายเลข ปักอักษร ปักเครื่องหมายลงบนเครื่องแต่งกาย บางกลุ่มทำเครื่องหมายลงบนร่างกายโดยการสัก ทั้งนี้เพื่อต้องการให้เครื่องหมายนั้นมีความคงทน มีความขลัง สร้างความเหนียวแน่นมั่นคงให้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มนั้น

^{๒๕} อรรถสิทธิ์ “สูตรมงคล กระบวนการสร้างความหมายของลายสักในงานโฆษณาทางสื่อสิ่งพิมพ์”, วารสาร นิเทศศาสตร์ปริทัศน์, (๒๕๔๗), หน้า, ๑๔๔.

^{๒๖} อรรถสิทธิ์ สูตรมงคล “กระบวนการสร้างความหมายของลายสักในงานโฆษณาทางสื่อสิ่งพิมพ์”, วารสาร นิเทศศาสตร์ปริทัศน์, (วารสาร นิเทศศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘.

การสร้างเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของกลุ่ม ถ้าหากกลุ่มระบุว่า สมาชิกของกลุ่มต้องกระทำกิจกรรมบางอย่างที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มที่แสดงถึงความเป็นสมาชิกทุกคนในกลุ่มก็ต้องกระทำกิจกรรมนั้นๆ ด้วย ในเรื่องการสัก ถ้ากลุ่มใดได้กำหนดไว้ว่า ต้องสักเป็นเครื่องหมายใดบนร่างกาย สมาชิกทุกคนก็ต้องสักเครื่องหมายนั้นลงบนตำแหน่งที่กำหนดบนร่างกาย จึงจะได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของกลุ่ม นอกจากจะแสดงเครื่องหมายของกลุ่มแล้ว การสักยังเป็นการทดสอบความอดทน ความตั้งใจจริงขอสมาชิกในการที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นด้วย ถ้าหากไม่มีศรัทธาก็ย่อมไม่สามารถทนต่อความเจ็บปวดและเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มได้

ในต่างประเทศการสักเพื่อแสดงความเป็นสมาชิกของกลุ่มเป็นที่นิยมแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มมิชชันนารีซึ่งเป็นกลุ่มอิทธิพลในสังคม เช่น ยากูซา (Yagusa) ในญี่ปุ่น ในเบลลิงเกอ (Bellange) ในฝรั่งเศส เป็นต้น สำหรับในประเทศไทยนั้นเป็นการสักเพื่อแสดงความเป็นสมาชิกของกลุ่มได้ตีมาเป็นเวลาช้านานแล้ว เช่น การสักคณะเก๋ายอด คณะลักกัและคณะชาตีย์ม เป็นต้น ปัจจุบันการสักเพื่อแสดงความเป็นสมาชิกของกลุ่มก็ยังมีอยู่ เช่น แก๊งอินทรีขาว แก๊งโพดำ แก๊งฉลามขาว เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีการสักเพื่อเป็นเครื่องหมายของความเป็นศิษย์ของอาจารย์ต่างๆ เช่น อาจารย์ผุย สักเป็นรูปเสือแผ่นหรือเสือโผน อาจารย์รอดสักรูปจิ้งจก อาจารย์เชื้อสักเป็นรูปอักษร ๙ ในวงกลมมีอุณาโลม อาจารย์คุณสักเป็นรูปยันต์แปดทิศ อาจารย์เหมือนสักตัวนะที่ลูกกระเดือก เป็นต้น

๕) การสักเพื่อความงามและความเป็นแฟชั่น^{๒๗} กล่าวว่า ชนเผ่าในทวีปแอฟริกาและในหมู่เกาะทะเลใต้แต่เดิมนิยมตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับและสีสันท่างๆ ทั้งนี้โดยการระบายสีลงบนใบหน้าและร่างกาย แต่การใช้สีมีระยะเวลาจำกัด จึงมีการใช้การสักแทนการตกแต่งร่างกายเพื่อเกิดความสวยงามติดบนผิวหนังตลอดไป การสักเพื่อความสวยงามในทัศนะของผู้สักถือเสมือนหนึ่งเป็นเครื่องประดับร่างกายเพราะรูปรอยสักมีความสวยงามเป็นศิลปะ แม้ว่าผู้สักจะเป็นอาชญากรดังกล่าวเป็นผลงานทางศิลปะอย่างหนึ่ง

การสักเพื่อความสวยงามนั้นเป็นที่นิยมของชาวยุโรปในศตวรรษที่ ๑๙ เป็นที่นิยมทั้งชนสามัญและชนชั้นสูงจนถึงพระมหากษัตริย์ ดังเช่น พระเจ้าเฟรเดริก แห่งเดนมาร์กทรงสักรูปสาวงามๆ ไว้บนพระวรกายเป็นอันมาก รูปที่เด่นที่สุด ได้แก่ รูปมังกรสลบีสองตัวที่พระอุระส่วนพระพาหาทั้งสองข้างทรงสักเป็นรูปมังกรตัวใหญ่พันไว้ นอกจากนั้นก็ยังมีรูปอื่นๆ ที่ทรงสักไว้ทั่วพระวรกายหาที่ว่างไม่ได้ นอกจากนั้นบุคคลสำคัญๆ ในอังกฤษก็นิยมการสักเพื่อความสวยงามเป็นอันมาก เช่น พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗ จอมพลมอนตโกเมรี ซึ่งสักรูปผีเสื้ออันสวยงามไว้ที่แขนขวาเลดี แรนดอล์ฟ

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙.

เซอร์ซิล มารดาของท่าน เซอร์ วินสตัน เซอร์ซิล อดีตนายกรัฐมนตรีอังกฤษ สักกรุ๊ปพันไว้ที่แขน ระหว่างข้อศอกกับข้อมือ

การสักเพื่อความสวยงามนั้น นอกจากจะพิจารณาในสายตาของผู้อื่นแล้ว ความสวยงามในสายตาของผู้สักเองก็มีความสำคัญ และถือว่าเป็นความมุ่งหมายหลักของผู้สักอย่างหนึ่ง ความงามในพรรณนาของตัวผู้สักจัดว่ามีความสำคัญสำหรับตัวผู้สักเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะเหตุว่ารูปรอยที่สักลงไปบนผิวหนังนั้นแม้ผู้อื่นเห็นว่าไม่งามก็ตาม แต่ตัวผู้สักเห็นว่ามีความงามมีความวิจิตรพิสดาร สร้างความพอใจ ภูมิใจแก่ตัวผู้สักเป็นอันมาก ความรู้สึกกลุ่มหลงในรูปรอยที่สักของตนเองนี้ จัดว่าเป็นภาวะทางจิตอย่างหนึ่ง ประเภทรักตนเอง หลงความงามของตนเอง

๖) การสักเพื่อเป็นเครื่องรางของขลังและสิ่งศักดิ์สิทธิ์^{๒๘} กล่าวว่า การดำเนินชีวิตในสังคมของมนุษย์เต็มไปด้วยปัญหาและอุปสรรค มนุษย์ต้องดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางภัยอันตราย นานาประการจากสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น ภูตผีปีศาจ เทพเจ้า เป็นต้น สิ่งที่เป็นธรรมชาติ เช่น ดิน ฟ้าอากาศ แม่น้ำลำคลองสัตว์ร้ายต่างๆ เป็นต้น ตลอดจนมนุษย์ด้วยกันเอง เพื่อให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายจากสิ่งแวดล้อมดังกล่าว และเพื่อให้ประสบแต่สิ่งที่ดีงามมนุษย์จึงจำเป็นต้องแสวงหาสิ่งที่จะนำมาคุ้มครองตนเอง

สิ่งที่มนุษย์มีความกลัวมากที่สุด ได้แก่ ความกลัวเกี่ยวกับชีวิตคือ กลัวความตายกลัวความไม่มีจุดหมายและกลัวชีวิตที่ลำบาก แต่สิ่งที่มนุษย์กลัวมากกว่าอย่างอื่น ได้แก่ ความตาย เพื่อให้รอดพ้นจากความตายก่อนจะถึงเวลาอันสมควร ดังนั้นมนุษย์จึงหาวิธีการต่างๆ ที่จะช่วยให้บรรลุประสงค์นั้นๆ การสักรูปรอยบนร่างกายเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้มนุษย์มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยจากสิ่งที่มนุษย์เกรงกลัวที่สุด นั่นคือ ความตาย นอกจากนั้นมนุษย์ยังเชื่อว่า รูปรอยต่างๆ ช่วยบันดาลให้ได้รับสิ่งที่พึงประสงค์และช่วยให้เกิดความนิยมชมชอบ

การสักของไทยส่วนใหญ่สักเพื่อเป็นเครื่องรางของขลัง มีส่วนน้อยที่สักเพื่อความสวยงาม ส่วนใหญ่จะสักเป็นอักขระ คาถา พระ เทพเจ้า หรือสัญลักษณ์ทางศาสนา จากนั้นกรรมวิธีในการสักก็มีความสลับซับซ้อน ทั้งนี้เพื่อให้รอยสักมีความขลัง ความเชื่อในเรื่องความขลังของการสักมีมาช้านาน เช่น เชื่อว่าการสักทำให้หนังเหนียว สามารถทนต่อศาสตราวุธได้ เชื่อว่าการสักสาถิกล้านทอง หรือนะหน้าทอง ทำให้เกิดเมตตามหานิยมเป็นที่รักใคร่เชื่อฟัง การสักธนูมือเชื่อว่าสามารถทำอันตรายแก่ผู้อื่นได้ เชื่อว่าสักผักแว่นที่เท้าทำให้สุนัขไม่กัด หรือการสักที่เครื่องเพศทำให้เกิดเสน่ห์แก่เพศตรงข้าม เหล่านี้เป็นต้น

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑

ตำแหน่งที่สักบนร่างกายมีความสัมพันธ์กับรูปรอยที่สักและความมุ่งหมายในการสัก การสักเพื่อความขลังและสักรูปรอยที่เป็นของศักดิ์สิทธิ์นิยมสักตั้งแต่เอวขึ้นไปจนถึงศีรษะส่วนรูปรอยอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความคิดดีสิทธ์ มักจะสักตั้งแต่บั้นเอวลงมาจนถึงเท้า เช่น รูปลามก รูปสัตว์ เป็นต้น รูปรอยที่นิยมสักที่หน้าผาก ได้แก่ นะหน้าทอง สักแสงหน้าด้วยน้ำมันส่วนตรงกลางกระหม่อม นิยมสักหัวใจร้อยสั ได้แก่ พุ สะ นิ มะ ที่ท้ายทอย นิยมสักหัวใจดิบิโส ส่วนอกและหลังนิยมสักรูปขนาดใหญ่ เช่น นารายณ์แปลงรูป หนุมาน เสือเผ่น เป็นต้น ในสมัยก่อนผู้ชายไทยนิยมสักรูปดอกบัว ๕ ดอกไว้ที่อก ซึ่งหมายถึงพระเจ้าห้าพระองค์ ได้แก่ ๑.พระพุทธรูปเจ้าพระนามว่ากุกสันโท ๒.พระพุทธรูปเจ้าพระนามว่าโกนาคมณะ ๓.พระพุทธรูปเจ้าพระนามว่ากัสสปะ ๔.พระพุทธรูปเจ้าพระนามว่าสมณโคตม และ ๕.พระพุทธรูปเจ้าศรีอาริยมตไตรย

การสักเพื่อความขลังเป็นที่นิยมของคนไทยเป็นอันมาก ผิดกับชนชาติอื่นที่นิยมสักเพื่อความสวยงาม และในบรรดาผู้ที่สักเพื่อความขลังของคนไทย ผู้ซึ่งได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์เสนาบดีกระทรวงทหารเรือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวกันว่าทรงสักทั่วพระวรกายจนหาที่ว่างไม่ได้

๗) การสักเพื่อการสร้างความดึงดูดทางเพศ ประเทิน มหาชนธ์ กล่าวว่า^{๒๙} คนไทยทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมการสักมาเป็นเวลาช้านาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิยมสักเพื่อความสวยงาม เรียกว่า “การสักขาลาย” ความมุ่งหมายของการสักก็เพื่อให้มีเสน่ห์ เป็นที่สนใจของเพศตรงข้าม ผู้ไม่มีรอยสักขาลายถือว่าเป็นคนที่ต่ำต้อย ไม่น่าสนใจจนมีคำกล่าวที่ว่า “ขาลายแล้วแฉะบ่ลาย กะบ่ซ้อง คับปลั๊กนน้อย งอยแถม์ ตอดซั๊ตตา หรืออ้ายเอย”

๘) การสักเพื่อสร้างอำนาจให้แก่ตนและข่มขวัญผู้อื่น การสักประเภทนี้มีได้มุ่งหมายในแง่ความขลัง แต่มุ่งหมายให้เป็นที่ยำเกรงแก่ผู้พบเห็น เช่น รูปเสือเผ่นหรือเสือโพน รูปมังกร รูปนกอินทรี รูปเทวดา รูปพระนารายณ์ รูปหนุมาน การสักข้อความ เช่น เพชฌฆาตโหด เป็นชาวย่อย่าหมื่นชาย มังกรดำ เป็นต้น^{๓๐}

๙) การสักเนื่องจากสภาพจิตที่วิปริต สภาพจิตของผู้สักส่งผลไปถึงรูปรอยของการสัก เช่น ผู้ที่มีความคิดจิตวิถิตถาร ผู้มีนิสัยสัปดน ผู้นิยมกามวิถิตถาร ผู้นิยมชาติตมร์ ส่วนมากจะสักเป็นภาพลามก รอยสักในอาชญากร จะเป็นภาพแสดงถึงความแค้น ความเสียใจ ความดุร้ายเหี้ยมโหด ความอุจาดลามก^{๓๑}

^{๒๙} ประเทิน มหาชนธ์, ศิลปะการสักลาย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๓๔-๓๖.

^{๓๐} พิมพ์พรรณ รัตนวิเชียร, “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรอยสักของผู้ต้องขัง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

๑๐) การสักเพื่อเตือนความทรงจำ รูปรอยสักที่ติดอยู่บนผิวหนัง เป็นสิ่งที่ติดทนถาวร เป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะตัวผู้สักเอง ดังนั้นเพื่อไม่ให้ลืมสิ่งที่บุคคลต้องการจดจำ จึงมีการสักสัญลักษณ์หรือข้อความลงบนผิวหนังเพื่อเป็นเครื่องเตือนความจำ รูปรอยที่สักเป็นเครื่องเตือนความจำ หรือเป็นที่ระลึกสำหรับการที่บุคคลได้ผ่านสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง มักมีการสักเครื่องหมายหรือข้อความ เช่น สักเป็นรูปประตูไม้ ภูเขาไฟฟูจิ และผู้หญิงสวมชุดกิโมโน แสดงว่าผู้สักได้ผ่าน ประเทศญี่ปุ่นมาแล้ว สักเป็นรูปสำเภา แสดงว่าได้ผ่านฮ่องกงมาแล้ว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสักข้อความต่างๆ ที่เตือนความจำให้ระลึกถึงสิ่งที่ต้องการจดจำ เช่น สักคำว่า พ่อ ไว้ที่ไหล่ขวา สักคำว่าแม่ ไว้ที่ไหล่ซ้าย สักคำว่า ลินดา ไว้ที่แขน สักคำว่าเจ็บแล้วต้องจำ ไว้ที่แขน หรือสักคำว่า ถ้าไม่เลิกตาย เป็นต้น ข้อความเหล่านี้ผู้สักต้องการสักไว้เพื่อเตือนความจำ^{๓๒}

สรุปความว่า การสักมีหน้าที่ในการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไป ตั้งแต่การสักเพื่อแสดงถึงการเริ่มต้น จนถึง การสักเพื่อเตือนความทรงจำ ฉะนั้นรอยสักจึงเป็นทั้งศิลปะบนเรือนร่างและสื่อถึงความเชื่อของมนุษย์ด้วยเช่นกัน

๒.๒.๔ ประวัติความเป็นมาของการสักลายภาคอีสาน

การสักลายเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยมานาน ส่วนใหญ่มาจากภาคเหนือ ภาคอีสาน เพราะได้รับอิทธิพลจากพม่าแต่นิยมแพร่หลายในภาคอีสาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อถือได้กล่าวว่า การสักลายของชาวอีสานนั้น ได้มาจากพวกกุลลาที่เข้ามาจากกรุงอังวะ และจากขอมที่มาจากหงสาวดี เนื่องจากสมัยนั้นอังกฤษมีอิทธิพลแพร่หลายเข้าไปในประเทศพม่า ประเทศไทยจึงเปรียบเสมือนหน้าด่าน กุลลาและขอมที่เข้ามาค้าขายจึงไม่ยอมกลับ และแต่งงานอยู่กินในภาคอีสานมากมาย แต่ละคนเหล่านี้ได้นำเอาการสักลายมาเผยแพร่จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของตนตามท้องถิ่น ในบริเวณนั้น จนทางราชการเห็นความสำคัญจึงเอามาตั้งชื่อมณฑลที่ตั้งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงปรารภเอาไว้ในหนังสือนิทานโบราณคดีตอนหนึ่งว่า “ตั้งแต่ก่อนนั้นมาชนชาวกรุงเทพฯ สำคัญชนชาวอีสานว่าเป็นลาว ครั้นประวัติศาสตร์แพร่หลายต่อมาจึงรู้ว่าเป็นไทยมิใช่ลาวถึงทางราชการแต่ก่อนก็อ้างว่า “เป็นเมืองลาว” เช่นเรียกชาวมณฑลพายัพว่า ลาวพุงดำ เพราะผู้ชายชอบสักมอมแมมตั้งแต่พุงลงไปจนถึงเข่า เรียกมณฑลอีสานและอุดรว่า ลาวพุงขาว เพราะไม่ได้สักมอมแมมอย่างนั้น (คือสักเหมือนกันแต่สักเพียงเข่า จนถึงโคนขาและตะโพก) และเมื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดหัวเมืองชายพระราชอาณาเขตเป็นมณฑล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๔ จึงขนานนามหัว

^{๓๒} นันทชัย มหาจันทร์, การศึกษาศิลปะการสักของไทยและญี่ปุ่น, งานวิจัยภาควิชาภาษาตะวันออก, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๙), หน้า ๒๔.

เมืองลาวพุงดา ว่า มณฑลลาวเวียง ขนานนามหัวเมืองลาวพุงขาวว่า มณฑลลาวพวนมณฑลหนึ่ง และมณฑลลาวดามณฑลหนึ่ง

การสักลายในอีสานสมัยก่อนนิยมใช้เขม่าตะเกียงผสมน้ำยานาง (น้ำสีเขียวที่คั้นได้จากไม้เถาว์ลยชนิดหนึ่ง ใช้ปรุงอาหารได้) สักเป็นยันต์ต่างๆ เช่นยันต์เสือหมอบ ยันต์ดอกไม้ ยันต์แก้พิษ เมื่อสักเสร็จก็ใช้น้ำมันทา เช่น น้ำมันเสือ น้ำมันงา หรือว่านต่างๆ ลงพร้อมกับการเสกเป่าคาถากำกับตามยันต์นั้น

ลวดลายในการสัก ส่วนใหญ่นิยมสักมอมตั้งแต่เข้าจนถึงเฒ่าขึ้นไปถึงลำคอ และศีรษะ นิยม สักทั้งหญิงและชาย แต่ลวดลายของหญิงส่วนใหญ่เป็นลายเล็กๆ เช่น ลายดอกผักแว่น รูปนก เป็นต้น

ลายสักที่พบและนิยมสักในหมู่บ้านศรีสุขดังนี้

๑) หมวกเหล็ก	๑๒) ลายเสือแผ่น
๒) ลายนางงวัก	๑๓) ลายจิ้งจก
๓) ลายหนูมาน	๑๔) ลายนกอินทรี
๔) ลายปลาไหล	๑๕) ลายยันต์ ๙ ยอด
๕) ลายมังกร	๑๖) ลายดอกจันทน์
๖) ลายพญานาค	๑๗) ลายสายธนู
๗) ลายพรหมสี่หน้า	๑๘) ลายสิงหล
๘) ลายเสือหัวขาด	๑๙) ลายสิงห์
๙) ลายดอกไม้	๒๐) ลายห้ายอด
๑๐) ลายยันต์ยอดเวช	๒๑) ลายตัวอักษร พ่อ-แม่
๑๑) ลายตัวยันต์ ร้อยแปด (๑๐๘)	๒๒) ลายมอม

๒.๒.๕ ประเภทของการสักลาย

การสักลายในบ้านศรีสุขนี้มีหลายประเภท แต่พอจำแนกได้เป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ ๒ ประเภทตามวิธีการสักดังนี้

- ๑) การสักลงยันต์ หรือสักลงอาคม ๒) การสักไม่ลงยันต์

๑. การสักลงยันต์

จากความเชื่อของชาวบ้านศรีสุขที่มีมาแต่โบราณ ส่วนใหญ่มีความเลื่อมใสในไสยศาสตร์ เวทย์มนต์ คาถาต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากทางศาสนา การค้า หรือการอพยพเคลื่อนย้ายของชนที่มีความเชื่อมั่นทางด้านนี้จากแหล่งใกล้เคียง บุคคลที่มีความเชื่อดังกล่าวจะใช้การเก็บเอาเวทย์

มนต์ติดตัวไว้ป้องกันภัย เช่น การแขวนพระเครื่อง การผูกตะกรุด ผ้ายันต์แต่สิ่งดังกล่าวมีความลำบากมากในการเก็บรักษาไว้ ดังนั้น จึงมีการทำให้เวทมนต์ต่างๆ ติดตัวอยู่เสมอ โดยการสักรายยันต์เหล่านี้ติดตัวตลอดไป แต่การสักรายยันต์ต่าง ๆ ต้องมีการถือข้อปฏิบัติเคร่งครัดกว่าการแขวนเครื่องราง

การสักมีอยู่หลายประเภท จากการศึกษาวิจัยบ้านศรีสุขพบว่า ฝ่ายชายจะสักเป็นส่วนใหญ่ แต่ฝ่ายหญิงก็มีสักเป็นบางคน โดยเฉพาะชาวอีสาน หากนับย้อนหลังไปประมาณ ๔๐-๕๐ ปี นิยมกันว่า “ผู้ชายต้องมีลึงมีลาย” มิฉะนั้นคนจะดูถูกว่าเป็น “โตแม่” (ตัวเมีย เป็นผู้ชายไม่สมบูรณ์) ขณะเดียวกัน การสักรายถือว่าเป็นคน “ใจกัดใจแก่น” (ใจคอเข้มแข็ง) ไม่ใช่คน “ขี้โย ขี้แยะ ขี้ยาน” หรือใจเสาะ การสักรายชาวบ้านศรีสุขถือว่าเป็นการฝึกธรรมะ คือทำให้รู้จักชินต่อความอดกลั้น ชุ่มจิต ชุ่มใจ อดทน บึกบึน ให้สมกับเป็นลูกผู้ชาย

ถ้าชายใดได้สักรายแล้วก็จะได้รับความนิยมนกย่องจากคนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะเพศตรงกันข้าม ถ้าผู้ใดมีขาขาวๆ สาวจะดูหมิ่น ดังนั้นเมื่อฝ่ายชายแตกเนื้อหนุ่ม คือระหว่าง บวชเป็นสามเณร หรืออายุยังไม่ถึง ๒๐ ปี หากผู้ใดไม่สักรายแล้ว สาวๆ จะตั้งข้อรังเกียจ เช่น “บ่อพันกอกยาให้สับ บ่อตักน้ำให้อาบ”

๒.๓ แนวคิดวัฒนธรรมความงามบนร่างกาย

ท่ามกลางสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการบริโภคสินค้านานาชนิดที่มีอยู่ในตลาดการบริโภคดีดังกล่าว ไม่ได้เป็นการบริโภค (ตามความหมายที่เป็นการทำให้หมดไป) เพราะสินค้าเหล่านั้นมีหน้าที่ในการใช้สอยบางอย่างที่มีประโยชน์เท่านั้น แต่เป็นเพราะสินค้าสร้างความหมายบางอย่างให้แก่ผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความรู้สึกที่ว่าทันสมัย ประสบความสำเร็จที่ได้บริโภค หรือแม้แต่เป็นเรื่องของรสนิยม ก็ตามแต่เราจะจะมีภาพในใจที่ปรารถนาไว้อย่างไรในตรรกวิทยาของการบริโภค เช่นนี้ ร่างกายมีฐานะสำคัญอย่างมาก เนื่องจากร่างกายเป็นศูนย์กลางในการสร้างความเป็นตัวเป็นตนของแต่ละคน ในการที่จะสื่อให้คนอื่นได้รับรู้ ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาของโฆษณาในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับร่างกาย ทั้งใช้ตกแต่ง ชำระล้าง ต้มกิน อำนวยความสะดวกสบาย หรือแม้แต่เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อใช้จัดการให้ร่างกายมีรูปร่างทรวดทรง และคุณลักษณะที่พึงปรารถนาเพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมปัจจุบันที่ร่างกายจำเป็น จะต้องดูงดงาม เยาว์วัย กระฉับกระเฉง และดูสุขภาพดีอยู่ตลอดเวลา^{๓๓}

ดูเหมือนว่าร่างกายได้เปลี่ยนแปลงไปมาก จากการเป็นเพียงสังขารที่ไม่ควรจะยึดติดด้วยมากนัก กลายเป็นร่างกายที่ต้องได้รับการเอาใจใส่ ประนินบัต้อย่างเต็มที่เหมือนโครงการที่ไม่เคย

^{๓๓} ปรีตรดา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, *เผยร่างพร่างกาย*, (กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ ๒๕๔๑).

เสร็จสิ้นจากการพยายามปรับปรุง ดัดแปลง สร้างต่อ ให้ใกล้เคียงกับร่างในอุดมคติและเป็นการสื่อถึงความเป็นตัวตน หรือ อัตลักษณ์ (Identity) ของปัจเจกชนที่เป็นเจ้าของร่างกายแต่ละร่าง

ในทางมานุษยวิทยา ร่างกายถูกพิจารณาว่าเป็นสัญลักษณ์ของสังคม Mary Douglas^{๓๔} (๑๙๔๖) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ เป็นนักคิดคนหนึ่งที่มีความสนใจในเรื่องของร่างกาย ได้จำแนกร่างกายออกเป็น ๒ ประเภทคือ ร่างทางสังคม (social body) และร่างกายกายภาพ (physical body) โดย Douglas เสนอว่าร่างกายคือภาพปรากฏของระบบสังคม และร่างกายสังคมเป็นตัวกำหนดการรับรู้ (perceived) เกี่ยวกับร่างกายในทางกายภาพ กล่าวคือร่างกายนั้นเป็นสื่อในการแสดงออก (medium of expression) การดูแลร่างกายจึงสัมพันธ์กับการจัดแบ่งประเภท (categories) ซึ่งวัฒนธรรมของสังคมกำหนดขึ้น ดังนั้นการควบคุมร่างกายจึงเป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นการควบคุมทางสังคม และความคิดเกี่ยวกับร่างกายก็มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความคิดเกี่ยวกับสังคม และด้วยเหตุนี้เราจึงเห็นกลุ่มบางกลุ่มในสังคมมีแนวโน้มที่จะมองและจัดการร่างกายให้สอดคล้องกับตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม เช่น ศิลปินและนักวิชาการ ซึ่งเป็นผู้ที่มองความเป็นไปทางสังคมอย่างพิเคราะห์พิจารณา มักมีแนวโน้มจะแสดงความไม่สนใจร่างกายและละเลยที่จะประดับตกแต่งร่างกายตามปริมาณความรับผิดชอบต่อสังคมที่แบกรับไว้

ในความคิดของ Michel Foucault^{๓๕} เขาสนใจร่างกายและสถาบันทางสังคมที่ควบคุมร่างกาย Foucault เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของร่างกายและผลของอำนาจที่กระทำต่อร่างกาย ซึ่งเขาถือว่าร่างกายเป็นจุดเชื่อมโยงกิจกรรมประจำวันและอำนาจของสถาบันทางสังคม ด้วยพัฒนาการของสังคมสมัยใหม่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลง โดยเป้าหมายของวาทกรรมได้เปลี่ยนจากร่างกายที่เป็นเนื้อหนังมังสาไปสู่จิต เห็นได้ชัดจากการลงทัณฑ์ภายใต้กฎหมายระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช การลงทัณฑ์รุนแรงจะกระทำต่อหน้าสาธารณชน ร่างกายคือเป้าหมายของการลงทัณฑ์ แต่ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ร่างกายของผู้กระทำผิดได้ถูกนำไปไว้ในสถาบันซึ่งมีการจัดการอย่างเป็นวิทยาศาสตร์เพื่อเข้าถึงจิตของผู้กระทำผิด เนื้อหาของวาทกรรมเปลี่ยนแปลงจากความตายไปสู่ความสนใจในการสร้างระเบียบวินัยให้แก่ชีวิต อันเกิดจากความพยายามของรัฐที่จะมีอำนาจเหนือชีวิตและสวัสดิการของประชาชน และจากความพยายามควบคุมปัจเจกชนแต่ละคนไปเป็นความพยายามควบคุมประชากรโดยรวม การควบคุมร่างกายได้แพร่ขยายไปยังอาณาบริเวณต่าง ๆ ของสังคมไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน กองทัพ โรงพยาบาล และสถาบันอื่น ๆ

^{๓๔} M. Douglas., *Natural Symbols: Explorations in Cosmology*, (1970)., p. ๖๘., (อ้างใน ปริตรตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, ๒๕๔๑), หน้า ๒๘.

^{๓๕} M. Foucault. (1980)., "Body/Power" in C. Gordon (ed.), p. 58., (อ้างใน ปริตรตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, ๒๕๔๑), หน้า ๒๙

ความเปลี่ยนแปลงในขอบเขตของวาทกรรมในเรื่องทางเพศได้เคลื่อนย้ายจากร่างกายในฐานะสิ่งที่ประกอบจากเนื้อหนัง มาให้ความสนใจกับความพร้อมในการสืบเผ่าพันธุ์ของร่างกายทางสังคมแทน เรื่องเพศซึ่งเคยถูกปิดบังและควบคุมได้ถูกนำเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรม

แม้ร่างกายจะเป็นเป้าหมายของสถาบันแห่งการบังคับระเบียบสังคม เช่น การแพทย์และศาสนาก็ตาม แต่การควบคุมบังคับร่างกายนั้นมีเป้าหมายที่ต่างกัน ซึ่ง Turner^{๓๖} ได้เสนอความคิดเรื่องการควบคุมร่างกายเป็นตัวแบ่งช่วงของสังคมประเพณีกับสังคมสมัยใหม่ ยกตัวอย่าง เช่น การควบคุมอาหาร (diet) ตามคำสอนของคริสต์ศาสนา คนควบคุมร่างกายด้วยการอดอาหารเพื่อที่จะกดเนื้อหนังมังสาให้ต้อยต่ำ (subordinate the flesh) เพื่อที่จะควบคุมและสร้างจิตวิญญาณ (soul) ให้บริสุทธิ์ เช่นเดียวกับความคิดในพุทธศาสนาที่มองร่างกายในทางลบว่า กายเป็นที่ตั้งแห่งการมาระ เพราะแหล่งรับรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส กายยังเป็นที่รวมขยะปฏิกูลส่งกลิ่นเน่าเหม็น ต่างจากในสมัยใหม่ที่มีการควบคุมร่างกาย การอดอาหารเป็นไปเพื่อให้เกิดร่างกายที่งดงามเป็นสัญลักษณ์แห่งเพศ เป็นการสร้างความพึงพอใจ (pleasure) แนวคิดเกี่ยวกับร่างกายที่สวยงามได้พลิกกลับให้การอดอาหารตามประเพณีมาในทางตรงกันข้าม ร่างกายภายนอกถูกมองว่าเป็นสิ่งที่บรรทุก (carry) สัญญา (signs) แห่งสภาวะศีลธรรม (moral condition) ภายในของคน

Pierre Bourdieu นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส กล่าวถึงความสำคัญของร่างกายในสังคมทุนนิยมว่าเป็นเรื่องของการสร้างทุนทางกายภาพ และการแปรรูปทุนทางกายภาพ Bourdieu เน้นที่กระบวนการทำให้ร่างกายมีสภาพเป็นสินค้า (Commodification) ในสังคมสมัยใหม่นอกจากนั้นเขายังเห็นว่าร่างกายมีตราของชนชั้นประทับอยู่บนตัว อันเนื่องมาจากปัจจัย ๓ ประการ

ประการแรก คือ ตำแหน่งทางสังคม (social location) ซึ่งหมายถึงสิ่งแวดล้อมทางวัตถุต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

ประการที่สอง คือ ที่อยู่ทางสังคม (habitus) ซึ่งหมายถึงศักยภาพ ความสามารถของร่างกาย ที่หล่อหลอมให้คนตอบโต้สถานการณ์ที่แวดล้อมทั้งที่คุ้นเคยและเป็นของใหม่

ประการที่สาม คือ พัฒนาการของรสนิยม (tast) ซึ่งหมายถึงการเข้าไปเป็นเจ้าของวิถีชีวิตบางแบบที่พิเศษ ตามเงื่อนไขทางวัตถุ

ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งทางสังคม ที่อยู่ทางสังคม และรสนิยม ผสมรวมกันทำให้เกิดร่างกายที่มีรูปลักษณ์ ลักษณะท่าทาง และศักยภาพบางอย่าง แต่ลักษณะเหล่านี้ไม่หยุดนิ่ง เพราะร่างกายของแต่ละคนเป็นสิ่งที่ไม่มีวันสร้างเสร็จสมบูรณ์ ในขณะที่ร่างกายเป็นแหล่งอ้างอิงให้แก่สังคม ร่างกายก็ถูกหล่อหลอมด้วยกระบวนการทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจภายในสังคม

^{๓๖} Turner, Bryan. (1995)., Images of Aging : Cultural Representations of Later Life. (อ้างถึงในปริตรตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, ชีวิตชายขอบ ตัวตนกับความหมาย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๓.

แมเรียนน์ เธซานเดอร์ (Marianne Thesander) เรียกกระแสป๊อปของการบูชาความงาม เกลียดกลัวความแก่และความอ้วนของผู้หญิง โดยเฉพาะในวัฒนธรรมตะวันตกว่าเป็น “ลัทธิพิธิของร่างกาย” (the cult of the body) ในวัฒนธรรมตะวันตก ลัทธิพิธดังกล่าวได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย การสร้างร่างกายใหม่โดยการออกกำลังกายหรือเสริมความงามด้วยกรรมวิธีต่างๆ กลายเป็นสิ่งธรรมดาสามัญ คลินิกเสริมความงามเกิดขึ้นทุกหัวระแหง ลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ ศัลยกรรมพลาสติกไม่ได้จำกัดเฉพาะนางแบบหรือดารานักร้องนักแสดง หรือคนที่ทำมาหากินโดยอาศัยรูปร่างหน้าตาอีกต่อไป

พัฒนา กิตติอาษา^{๓๗} ได้กล่าวถึงความงามในกระแสไทยป๊อปไว้ว่า เป็นวัฒนธรรมสมัยนิยมที่มีศูนย์กลางของความสนใจส่วนใหญ่อยู่ที่เรือนร่างและทรวดทรงของผู้หญิง เป็นกระแสที่หล่อหลอมวิธีคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับความงาม สุขภาพ ภาพลักษณ์ และเพศสภาพที่มีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงต่อผู้หญิงและผู้ชายไทยในวัยรุ่นและวัยทำงานส่วนใหญ่ ทำให้เกิดวิธีคิดใหม่เกี่ยวกับความงามและเรือนร่าง นั่นคือผู้หญิงและผู้ชายยุคใหม่ล้มเลิกความคิดเดิมที่ว่า ร่างกายจะสวยจะหล่อหรือไม่ขึ้นอยู่กับต้นทุนเดิมที่พ่อแม่ให้มา เป็นทุนเดิมที่เราได้มาตามธรรมชาติ แต่พวกเขาและเธอต่างคิดไปว่าทุกวันนี้วิทยาการทางการแพทย์และเทคโนโลยีสามารถช่วยให้มนุษย์ก้าวพ้นขีดจำกัดดังกล่าวได้ เราสามารถแปลงโฉม เสริมแต่ง ลดความอ้วน เปลี่ยนสีผิว ลดน้ำหนัก ฯลฯ เพื่อให้ตนเองได้เป็นเจ้าของ “เรือนร่าง” ที่พึงปรารถนา

พฤติกรรมความงามอีกอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดในสังคมไทยทุกวันนี้คือ สัดส่วนต่าง ที่เคยเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้หญิง ควรปกปิด อำพรางไว้ ตามประสบการณ์ตรงที่ผู้หญิงไทยได้รับการสั่งสอนรับมา เช่น รักแร้ ต้นขา หน้าท้อง สะโพก แต่ในปัจจุบันก็ถูกนำมาสร้างความหมายใหม่ ให้ผู้หญิงต้องเปิดเผย ถึงจะถือว่าเป็นการแสดงออกซึ่งความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่เป็นผู้หญิงที่มีความมั่นใจและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สรุปความว่า รอยสักเป็นวัฒนธรรมความงามบนร่างกาย ในสังคมไทยปัจจุบัน รอยสักเป็นที่นิยมของกลุ่มวัยรุ่นเป็นจำนวนมาก เช่น สักเป็นรูปลายต่างๆ ตามยุคตามสมัย จนกระทั่งสักอักขระรูปยันต์ต่างๆ

^{๓๗} พัฒนา กิตติอาษา, หัวข้อวิทยานิพนธ์ คนพันธุ์ป๊อป : ตัวตนคนไทยในวัฒนธรรมสมัยนิยม.

(กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๓.

๒.๔ ความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา

พุทธศาสนา ถือเป็นศาสนาหลักของสังคมไทยต่อเนื่องมาตั้งแต่สุโขทัยเรื่อยมา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ทั้งนี้ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศไทย มักกล่าวย้อนไปถึงยุคที่พระเจ้าอโศกมหาราช แห่งประเทศอินเดียส่งพระสมณทูตมาประกาศและเผยแผ่พระพุทธศาสนายังแคว้นสุวรรณภูมิ ซึ่งปัจจุบันก็คือประเทศไทยรวมถึงประเทศต่างๆ ในแถบอินโดจีน^{๓๘}

ด้วยเหตุนี้พุทธศาสนาจึงมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยอย่างแนบแน่น ดังจะพบว่าการกิจกรรมต่างๆ เช่น การบวช การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ ตลอดจนคติในการดำเนินชีวิตของคนไทย มักนำเอาพิธีสงฆ์เข้ามาประกอบเพื่อความเป็นสิริมงคล^{๓๙}

หลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนไทยอีกด้วย เช่น การชอบทำบุญ ความซื่อสัตย์ การเคารพผู้อาวุโส ความเชื่อในกฎแห่งกรรม และความเมตตาการุณาต่อผู้อื่น เป็นต้น^{๔๐}

นอกจากนี้วัดซึ่งเป็นศาสนสถานใน พุทธศาสนายังเป็นแหล่งการเรียนรู้และอบรมศีลธรรมจริยธรรม รวมทั้งช่วยประสานสัมพันธ์และให้การสงเคราะห์คนในสังคมอีกด้วย^{๔๑}

ความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อคนไทยทั้งในด้านวรรณคดี ประเพณี และพฤติกรรมทางสังคม เช่น สังคมไทยมีวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามากมาย เช่น ไตรภูมิพระร่วง มหาชาติคำหลวง และพระมาลัยคำหลวง เป็นต้น คนไทยยังมีความเชื่อว่าหากได้ฟังเทศน์มหาชาติครบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ จะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอริยเมตไตรยซึ่งเป็นพระพุทธเจ้าองค์สุดท้ายของกับนี้ซึ่งจะมาตรัสรู้ในอนาคตจึงเกิดประเพณีการฟังเทศน์มหาชาติขึ้น นอกจากนี้สิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น พระพุทธรูป พระบรมสารีริกธาตุ และเจดีย์ เป็นต้น ยังถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนไทย การเคารพกราบไหว้ศาสนวัตถุและศาสนสถานจะทำให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิตอย่างยิ่ง^{๔๒}

ความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนาได้สะท้อนผ่านชื่อยันต์ในหลายลักษณะ ได้แก่พุทธประวัติของพระพุทธเจ้า จำนวนพระพุทธเจ้าในแต่ละกัป การบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในชาติภพต่างๆ คัมภีร์และหลักธรรมคำสอน ตลอดจนความเคารพศรัทธาต่อพระสงฆ์ผู้เป็นธรรมทายาทของพระพุทธเจ้า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อความคิดความเชื่อของคนไทยอย่างเด่นชัด เช่น คนไทยได้นำเอาเรื่องราวต่างๆ ในพุทธประวัติมาสร้างเป็นพระพุทธรูปปางต่างๆ เพื่อเป็นพุทธบูชา นอกจากนี้ คนไทยยังมีความเชื่อเกี่ยวกับคติชนกาล คือ ความเชื่อเกี่ยวกับระยะเวลาของพระพุทธเจ้า

^{๓๘} จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, ศาสนา ชีวิต และสังคม, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๗), หน้า ๓๗.

^{๓๙} ณรงค์ เสียงประชา, วิถีไทย, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๖๒.

^{๔๐} ณรงค์ เสียงประชา, วิถีไทย, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๗๐.

^{๔๑} ณรงค์ เสียงประชา, วิถีไทย, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๓๖.

^{๔๒} จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, ศาสนา ชีวิต และสังคม, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๗), หน้า ๓๘.

พระองค์หนึ่งๆ ว่าเริ่มต้นแต่ทรงเริ่มเป็นพระโพธิสัตว์คิดปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตจึงได้ตั้งมโนปณิธานและวชิปณิธานตลอดชาติต่างๆ เป็นอันมาก จนกระทั่งได้รับพุทธพยากรณ์ว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตอย่างแน่นอน จึงบำเพ็ญบารมี ๓๐ จวนครบถ้วน ได้บังเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิตแล้วลงมาเกิดเป็นมนุษย์ปฏิบัติธรรมจนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า^{๔๓}

ส่วนหลักธรรมคำสอนต่างๆ ในพุทธศาสนาก็มีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนไทยเป็นอย่างมาก ยิ่ง เช่น คนไทยเชื่อว่าชีวิตทุกชีวิตประสบสภาวะสุขและทุกข์แตกต่างกันในกระแสการเวียนว่ายตายเกิดในไตรภพตามการกระทำและ ผลการกระทำของตนซึ่งเป็นกฎแห่งกรรม^{๔๔} ส่วนพระสงฆ์ ผู้เป็นธรรมทายาทของพระพุทธเจ้านอกจากจะได้รับความเคารพในฐานะเป็นผู้เผยแพร่วรรณกรรม คำสอนในพุทธศาสนาแล้ว พระสงฆ์บางรูปในสมัยพุทธกาลที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้า ให้เป็นเอตทัคคะในด้านต่างๆ เช่น พระสังกัจจายน์ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้เลิศในทางจำแนกอรรถแห่งภาษิตโดยพิสดาร และพระสีวลีที่ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้เลิศในทางมีลาภสักการะ เป็นต้น

คนไทยยังนำชื่อของพระอรหันต์สาวกเหล่านี้มาตั้ง เป็นชื่อยันต์อีกด้วย ตัวอย่างชื่อยันต์ที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น ยันต์พระเจ้าห้าพระองค์ ยันต์ยี่สิบแปดพระองค์ ยันต์พระเจ้าสิบชาติ ยันต์พระโพธิสัตว์ ยันต์บารมีสามสิบห้า ยันต์ไตรลักษณ์ ยันต์อริยสัจจ์ ยันต์พระสังขกระชาก และยันตพระสีวลี เป็นต้น^{๔๕}

สรุปได้ว่า ความเชื่อ กับพระพุทธศาสนานั้นมีความสัมพันธ์กัน ฉะนั้น ในกาลามสูตร เป็นสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนชนชาวกาลามะในแคว้นโกศลไม่ให้เชื่อมงายตามหลัก ๑๐ ข้อคืออย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา, ด้วยการถือสืบๆ กันมา, ด้วยการเล่าลือ, ด้วยความอ้างตำรา หรือคัมภีร์, ด้วยตรรก, ด้วยการอนุมาน, ด้วยการคิดตรองตามแรงเหตุผล, เพราะเข้ากับทฤษฎีของตน, เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าเชื่อ, เพราะนับถือว่า สมณะนี้เป็นครูของเรา ต่อเมื่อใดพิจารณาเห็นด้วยปัญญา ว่า ธรรมเหล่านั้น เป็นอกุศล เป็นกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นต้นแล้ว จึงควรละหรือถือปฏิบัติตามนั้น^{๔๖}

^{๔๓} สุภาพรรณ ณ บางช้าง, **ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและแนวการปฏิบัติในสมัยสุโขทัยถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๒๙.

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

^{๔๕} สุชีพ ปุญญานุภาพ, **พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๔๙๔.

^{๔๖} พระพรหมคุณาภรณ์, **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๙-๒๐.

๒.๕ การสักยันต์วัดบางพระ อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม

๒.๕.๑ ความเป็นมาวัดบางพระ เดิมชื่อวัดปากคลองบางพระ ตั้งติดอยู่ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี (แม่น้ำท่าจีน) ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ในพื้นที่ หมู่ที่ ๓ ต.บางฟ้าแก้ว อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม วัดบางพระเป็นวัดเก่าแก่ สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาประมาณปี ๒๒๒๐ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในละแวกนี้มาช้านาน และทางวัดได้รับการอุปถัมภ์จากชาวบ้านมาเป็นอย่างดีตลอดมา

เจ้าอธิการทิม อินทโชโต เจ้าอาวาสวัดบางพระในสมัยนั้นชักชวนพระภิกษุสงฆ์และชาวบ้าน มาร่วมกันดำเนินการก่อพระสร้างอุโบสถหลังใหม่ขึ้นมา ในละแวกคู้้งน้ำ นครชัยศรี สร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๗๐

เมื่อหลวงพ่อกเป็น ฐิตคุโณ เป็นเจ้าอาวาสวัดบางพระ ท่านได้ทำการพัฒนาวัดจนเจริญรุ่งเรืองมาเป็นลำดับ โดยท่านได้ทำการบูรณะอุโบสถหลังใหม่ เป็นพระอุโบสถคอนกรีต นอกจากนี้ยังทำการบูรณะและก่อสร้างถาวรวัตถุต่างๆ เพื่อเป็นสมบัติในพระพุทธศาสนาไว้อีกมากมายจนจบจนสิ้นสุดชีวิตของท่าน

หลวงพ่อสื่ออาจ ปภสโร เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน ได้ดำเนินรอยตามปฏิปทานของอดีตเจ้าอาวาสวัดบางพระองค์ก่อนๆ ได้ทำนุบำรุงพัฒนาวัดด้วยดีตลอดมา และในปี ๒๕๔๙ ได้ร่วมกันกรมศิลปากร ดำเนินการบูรณะอุโบสถหลังเก่าจนมีสภาพที่ดีจนถึงปัจจุบันนี้

๒.๕.๒ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ

- พระบรมสารีริกธาตุ (จากประเทศศรีลังกา)
- รอยพระพุทธบาทจำลอง
- หลวงพ่อดโต (พระประธานในอุโบสถหลังใหม่)
- รูปหล่อสีทิฆิมงคล (พระประธานในอุโบสถหลังเก่า)
- รูปหล่อเหมือนหลวงปู่ทิม หลวงปู่ทองอยู่ หลวงปู่เปลี่ยน
- สังฆารพระอุดมประษานาถ (หลวงพ่อกเป็น ฐิตคุโณ)

๒.๕.๓ ประวัติการสร้างถาวรวัตถุ

- อุโบสถหลังแรก สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๐
- อุโบสถหลังที่สอง สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐
- ศาลาการเปรียญ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖
- กุฏิสงฆ์ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ – ๒๕๓๕
- ฌาปนสถาน สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗
- หอระฆัง สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗

- วิหารบูรพาจารย์ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘
- วิหารรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕
- เจดีย์ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๑
- พิพิธภัณฑ์เพื่อนบ้านฯ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๕๐

๒.๕.๔ ลำดับรายนามเจ้าอาวาส

ตั้งแต่เริ่มสร้างวัด ประมาณ พ.ศ. ๒๒๒๐ ไม่มีหลักฐานบันทึกไว้

- รูปที่ ๑ พระอธิการเฒ่า ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๓๐ – ๒๓๗๙
- รูปที่ ๒ พระอธิการวัชร ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๘๐ – ๒๔๑๙
- รูปที่ ๓ พระอธิการแพ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๒๐ – ๒๔๔๐
- รูปที่ ๔ เจ้าอธิการหิมา อินทโชโต ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๑ – ๒๔๙๕
- รูปที่ ๕ พระอธิการทองอยู่ ปทุมรัตน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๖ – ๒๕๑๖
- รูปที่ ๖ พระอุดมประชานาถ (เป็น จิตคุโณ) ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๘ – ๒๕๔๕
- รูปที่ ๗ พระครูอนุกูลพิศาลกิจ (สำอังก์ ปกสฺสโร) ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ – ปัจจุบัน

๒.๕.๕ ประวัติพอสังเขปหลวงพ่อสำออง วัดบางพระ จ.นครปฐม เดิมชื่อ สำอังก์

ปานอำพันธ์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ ปีมะเสง บิดาชื่อ นายฉาย มารดาชื่อ นางปลั่ง

สมณศักดิ์ พระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาสวัดราชวรวิหารชั้นนอก พระครูอนุกูลพิศาลกิจ ฉายา ปกสฺสโร อายุ ๕๘ พรรษา วิทยฐานะ น.ธ. เอก วัดบางพระ อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดบางพระ

บรรพชา / อุปสมบท ปีฉลู วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๖ ณ วัดบางพระ อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม พระอุปัชฌาย์ พระครูสุพจน์ สุทนต์ วัดละมุด ต.ละมุด อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม พระกรรมวาจาจารย์ พระใบฎีกาเป็น จิตคุโณ วัดโคกเขามา ต.แหลมบัว อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม พระอนุสาวนาจารย์ พระเสริม ภูทาทาโร วัดบางพระ อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม

วิทยฐานะ

พ.ศ. ๒๕๐๘ สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดบางพระ อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม

พ.ศ. ๒๕๑๗ สอบไล่ชั้นมัธยมศึกษา

พ.ศ. ๒๕๑๙ สอบไล่ชั้นมัธยมศึกษา

พ.ศ. ๒๕๒๘ สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักศาสนศึกษา วัดบางพระ สำนักเรียนคณะ จังหวัดนครปฐม การศึกษาพิเศษ ภาษาขอม พิมพ์ดีด ความชำนาญการ ด้านนวัตกรรม

๒.๕.๖ พระอุดมประชานาถ (หลวงพ่อบุญ ฐิตคุโณ) วัดบางพระ ต.บางแก้วฟ้า อ.
นครชัยศรี จ.นครปฐม

แผนภาพที่ ๒.๑ พระอุดมประชานาถ

๑) อัตตชีวประวัติ

พระอุดมประชานาถ หรือ หลวงพ่อบุญ ฐิตคุโณ มีนามเดิมว่า เป็น ภูระหงษ์ เกิดเมื่อวันอาทิตย์ ที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๔๖๖ ตรงกับขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๙ ปีชว มารดาชื่อนางยวง บิดาชื่อนายพัก มีพี่น้องทั้งหมด ๑๐ คน ท่านเป็นบุตรคนที่ ๙

๒) ชีวิตปฐมวัย^{๔๗}

หลวงพ่อกับเป็นสนใจในเรื่องของไสยศาสตร์มาตั้งแต่สมัยเด็ก ครอบครัวอาศัยอยู่ใกล้กับวัดบางพระ ในสมัยนั้นมีพระคุณเจ้าที่พำนักจำพรรษาที่วัดบางพระ มีความเก่งกาจมีความเชี่ยวชาญในสายไสยศาสตร์หลายองค์ ท่านจึงเข้าออกเพื่อความอยากรู้อยากเฝ้าหาในวิชาเป็นประจำ บิดาเห็นแววจึงถ่ายทอดความรู้ ทั้งวิทยาการ คาถาอาคมที่บิดาพ่อกับมีอยู่ให้ถือเป็นรากฐานเบื้องต้นตั้งแต่บัดนั้น ต่อมาครอบครัวย้ายไปทำมาหากินที่ บ้านทุ่งคอก ต.ทุ่งคอก อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี ที่นี้ท่านได้ฉายความเป็นนักเลงเป็นคนจริงให้เห็น ผู้ชายไทยใจนักเลง ต้องหาอาจารย์ในทางไสยเวทย์เพื่อไว้ป้องกันตัวเอง เพื่อเสริมสร้างบารมีให้แก่ตัวเอง ท่านจึงชวนขวายนหาอาจารย์ผู้เรืองเวทย์วิทยาคมเพื่อศึกษาวิชาป้องกันตัว จนกระทั่งได้ฝากตัวเป็นศิษย์ของ พระครูสุวรรณสาธุกิจ (หลวงพ่อด่าง) วัดทุ่งคอก จ.สุพรรณบุรี ศิษย์เอกของหลวงพ่อกับหนึ่ง วัดคลองมะดัน พระครูเจ้าเก่งพร้อมทุกด้าน โดยเฉพาะด้านกัมมัฏฐานและไสยเวทย์ นี่คือนักจุดเริ่มต้นความเก่งกาจของหลวงพ่อกับ

หลวงพ่อด่างได้เห็นแวแห่งผู้ขมังเวทย์จากหลวงพ่อกับ จึงได้ถ่ายทอดในสายวิชาของท่านพร้อมวิชาไสยเวทย์ต่างๆให้ จากเด็กชายเป็น โตขึ้นเป็น นายเป็น ได้พบเจอเพื่อนที่อยากทราบในสายไสยเวทย์เหมือนกัน จึงถูกคอกันยิ่งนัก ต่อมาเพื่อนคนนี้ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในทางพระพุทธศาสนา นามว่า พระครูจันทคุณาภรณ์ (หลวงพ่อกับปา จันทูปโม) อดีตเจ้าอาวาสวัดประดู่ (วัดอินทราวาส) และอดีตเจ้าคณะแขวงบางเขื่อนหนึ่ง เขต ๑ ซึ่งมีลูกศิษย์ให้ความเคารพมากมาย (ปัจจุบันมรณภาพแล้ว)

ต่อมาหลวงพ่อกับย้ายกลับถิ่นฐานเดิมที่ จ.นครปฐม พอโตอายุครบเกณฑ์ทหาร ในสมัยนั้นทหารแบ่งเป็นสองอย่างคือทหารประจำการและทหารโยธา หลวงพ่อกับได้ถูกเลือกให้เป็นทหารโยธา ผลัดที่ ๒ แต่ไม่ได้เป็นทหารเพราะทางการประกาศยุบเลิกทหารโยธา จากนั้นได้รับการถ่ายทอดวิชาสักยันต์ อันเกรียงไกรจากหลวงพ่อกับ อ.ทโชโต เจ้าอาวาสวัดบางพระ(ในเวลานั้น) วิชาที่ได้รับการถ่ายทอดมาเป็นวิชาที่สืดยอดทั้งสิ้น หลวงพ่อกับ อ.ทโชโต สืดยอดในเรื่องไสยเวทย์คาถา เพียงแค่ท่านฟังกระแสดิจิตเท่านั้น แม้มีอันตรายใดๆ ก็ตามไม่สามารถถล่มร้ายเข้ามาได้ อีกทั้งเรื่องยาสมุนไพรรักษาโรค ที่อื่นหมดทางรักษาแต่เมื่อมากราบนมัสการของความเมตตาจากองค์ท่าน ท่านจะปรุณาให้ไปต้มรับประทานก็หายเหมือนมีปาฏิหาริย์ หลวงพ่อกับ ได้ถ่ายทอดวิชาทั้งหมดให้ โดยไม่ปิดบังและไม่หวงวิชาแต่อย่างใด

^{๔๗} ส.บุญฤทธิ์, หลวงพ่อกับ เทพเจ้าสักยันต์แห่งลุ่มน้ำบางพระ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, สำนักพิมพ์บ้านธรรมะ, ๒๕๕๕), หน้า ๒๓.

เข้าร่วมกาสาพัสดุ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ ตรงกับวันศุกร์ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๖ ปีกุน ท่านจึงเข้าพิธีอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ พัทธสีมาวัดบางพระ จ.นครปฐม โดยมีพระอธิการหิมา อินทโชโต เจ้าอาวาสวัดบางพระ(ในเวลานั้น) เป็นพระอุปัชฌาย์, พระอาจารย์ทองอยู่ ปทุมรัตน เป็นพระกรรมการวาจาจารย์ และพระอาจารย์เปลี่ยน จิตธมโม เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ได้รับฉายานามว่า “จิตคุโณ” แปลว่า ผู้มีความดีตั้งมั่นไว้แล้ว เมื่ออุปสมบทแล้ว ได้ศึกษาพระธรรมวินัยตามหน้าที่ของพระนวกะ ว่างจากงานก็ไปปรนนิบัติพระอุปัชฌาย์ซึ่งท่านได้ชราภาพมากแล้ว ขณะเดียวกันก็ได้ศึกษาวิชาการต่างๆ ได้รับการถ่ายทอดอักขระโบราณเป็นรูปยันต์ต่างๆ การลงอาคมคาถาตามทางเดินของสายพระเวทย์ กล่าวกันว่า อักขระที่หลวงพ่อบันทึกหรือเขียนนั้น สวยงาม มีเสน่ห์ยิ่งนัก ในช่วงเวลา ๔ ปี กว่าๆ ที่ได้อยู่รับใช้และเล่าเรียนวิชาอาคมต่างๆ จนหลวงพ่อบิณฑิมา อินทโชโต ละสังขาร(มรณะภาพ) ซึ่งนับว่าเป็นศิษย์องค์สุดท้ายที่ได้อยู่ปรนนิบัติรับใช้หลวงพ่อบิณฑิมา เสร็จจากงานฌาปนกิจศพของหลวงพ่อบิณฑิมาแล้ว ก็ออกจาริกแสวงหาสัจธรรมต่อไปอีก และใจจุดประสงค์ลึกๆ ต้องการแสวงหาพระอาจารย์เพื่อศึกษาพระเวทย์

๓) ฝากตัวเป็นศิษย์หลวงพ่อบิณฑิมา^{๔๘}

หลวงพ่อบิณฑิมา (พระมหาชวน) ได้อบรมแนะนำสั่งสอนพระกัมมัฏฐาน โด่งดังมากในเรื่องเตโชสิณ หลวงพ่อบิณฑิมาจึงได้เข้าไปฝากตัวเป็นศิษย์ ธรรมะที่หลวงพ่อบิณฑิมาแนะนำสั่งสอน ท่านจะเน้นให้ตัดทุกสิ่ง ให้ปล่อยวาง อย่ายึดถือ โดยเฉพาะที่สำคัญคือขันธ ๕ ท่านได้เล่าประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้ผจญมาและบอกว่ายามีเกจิอาจารย์เก่งๆ และดีๆ อีกเยอะในเมืองไทย หลวงพ่อบิณฑิมาได้อยู่รับใช้และศึกษาปฏิบัติกับหลวงพ่อบิณฑิมาเป็นเวลา ๑ ปี

การออกเดินธุดงค์ ได้ท่องเที่ยวเจริญสมณธรรมทางภาคเหนือเป็นเวลา ๒ ปี เศษ ก็คิดอยากลงใต้ จากนั้นก็เดินทางไปยังทิศตะวันตก ท่านได้จาริกธุดงค์ข้ามขุนเขาตะนาวศรีเข้าสู่เมืองมะริด ประเทศพม่า เข้าสู่บ่อน้ำร้อนเซาโวก์ เกริงกาเวีย (พ.ศ.๒๔๙๖ – ๒๕๓๔) ซึ่งป่าแถบนั้นเป็นป่าที่ซ่อนอาถรรพ์ลึกลับเอาไว้ ณ ป่านี้ที่พระธุดงค์หายไประหว่างลี้ลับ ที่แห่งนี้มีตำนานเล่าขานกันมานับแต่บรรพกาล ของเสือร้ายที่สามารถแปลงร่างเป็นมนุษย์ หรือมนุษย์ที่ศึกษาวิชานี้กลายร่างเป็นเสือสมิงไม่ได้กลับร่างเป็นคนอีกเลย กระทั่งปลายปี ๒๕๐๔ พระธุดงค์วัยเกือบสี่สิบมาปักกลดอยู่ชายทุ่งใกล้กับวัดทุ่งนางนงหรอก อ.ลาดหญ้า จ.กาญจนบุรี คือหลวงพ่อบิณฑิมา ท่านได้สร้างศรัทธาให้แก่ชาวบ้าน ทั้งปฏิบัติที่เคร่ง ทั้งสายเวทย์ ทั้งยาสมุนไพรช่วยเหลือชาวบ้าน ยิ่งเกิดศรัทธาอันสูงสุดของชาวบ้าน

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒.

เป็นเจ้าอาวาสวัดทุ่งน่านางหรง (ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น วัดราษฎร์บำรุงวราราม) ในเวลานั้นวัดทุ่งน่านางหรง ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่และทรุดโทรมมาก ไม่มีเจ้าอาวาส มีเพียงพระภิกษุจำพรรษาสองสามรูป ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันนิมนต์พระธุดงค์ หลวงพ่อเป็น มาเป็นเจ้าอาวาสให้ช่วยพัฒนาวัดและเสนาสนะต่างๆ ให้ดีขึ้น และเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวบ้าน ด้วยความเมตตาธรรม และเห็นว่าพอจะช่วยได้หลวงพ่อก็รับนิมนต์ ท่านได้ใช้ความรู้ความสามารถของท่านทุกวิถีทางเพื่อให้เกิดประโยชน์กับชาวบ้านทั้งหลายที่มีความเดือดร้อน ชาวบ้านทั้งหลายต่างชื่นชมและศรัทธาเลื่อมใสท่านยิ่งขึ้น เพียงไม่นานในการพัฒนาวัดก็เจริญรุ่งเรืองไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ชื่อเสียงหลวงพ่อเป็น เป็นที่เลื่อมใสของชาวบ้านกว้างขวางออกไป ภายในระยะเวลาไม่ถึง ๒ ปี วัดทุ่งน่านางหรง มีความเจริญรุ่งเรืองมาก ในช่วงดังกล่าวหลวงพ่อเป็นเกิดป่วยกะทันหันจึงจำเป็นต้องเข้ามารักษาในตัวเมือง ท่านจึงได้กลับมารักษาตัวที่วัดบางพระ จ.นครปฐม ตั้งใจไว้ว่าเมื่อหายป่วยดีแล้วก็จะกลับไปพัฒนาส่วนที่จะต้องทำอีกต่อไป

เป็นเจ้าอาวาสวัดโคกเขมา ชาวบ้านวัดโคกเขมา มาขอพระอาจารย์เปลี่ยน ไปเป็นเจ้าอาวาสเพื่อพัฒนาวัด เนื่องจากวัดโคกเขมานับว่าไกลปืนเที่ยง กันดารอยู่กลางป่า เดินทางไปมาลำบาก และไม่มีเจ้าอาวาส จึงกราบอาราธนาให้ท่านไปช่วยสงเคราะห์พัฒนาด้วย ท่านก็ยินดียิ่งด้วยความเต็มใจ เพื่อสนองพระคุณของพระอาจารย์ที่ได้ช่วยเหลือมาตลอด

คณะสงฆ์ใน ต.แหลมบัวออกประกาศและแต่งตั้งให้ หลวงพ่อเป็น จิตคุโณ เป็นเจ้าอาวาสวัดโคกเขมา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ และนี่เป็นจุดแห่งบุญญาบารมีและชื่อเสียงของ หลวงพ่อเป็น

การสร้างพระเครื่องและวัตถุมงคล ณ วัดโคกเขมา หลวงพ่อได้สร้างพระเครื่อง เป็นครั้งแรก ปัจจุบันพระเครื่องรุ่นนี้ของวัดโคกเขมาหายากมาก เพราะเป็นพระเครื่องที่มีประสบการณ์สร้างอภินิหารให้ผู้เช่าประจักษ์ได้ หลังจากกรุ่นรูปหล่อเนื้อทองแดงของท่านแล้ว พระเครื่องและวัตถุมงคลต่างๆ จากวัดโคกเขมาจึงออกมาอีก เพื่อให้ศิษย์และประชาชนได้บูชากัน เพื่อนำเงินบำรุงพัฒนาวัด อีกอย่างที่เราอยากบอกอย่างไม่มีวันจบสิ้นนั่นคือ **การสักยันต์** สมัยที่ท่านยังไม่ได้รับ พระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร หลวงพ่อท่านได้ลงมือสักลงอักขระเวทย์ด้วยองค์ท่านเอง ต่อมาหลวงพ่อก็ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา การสักให้แก่ศิษย์เป็นผู้สักแทน แล้วหลวงพ่อก็ทำพิธีครอบให้ท่านนั้น ช่วงที่ท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดโคกเขมาเป็นช่วงที่วัดเจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่างสูง

สู่วัดบางพระ เมื่อหลวงปู่หิม อินทโชโต ได้มรณภาพลง หลวงพ่อเป็นออกจาริตแสวงธรรม ทางวัดบางพระจึงเสียดแทง ต่อมาหลวงพ่อก็อยู่ ปทุมมรตโน ได้เป็นเจ้าอาวาสสืบต่อจากหลวงปู่หิม มรณภาพลงในปี ๒๕๑๖ ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบางพระจึงว่างเว้นลง ชาวบ้านจึงพร้อมใจกัน ไปกราบอาราธนาหลวงพ่อเป็น ให้กลับมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบางพระ ฝ่ายญาติโยมวัดบางพระ เพียรกราบอาราธนาให้ท่านกลับมา พัฒนาวัดบ้านเกิดของท่าน ในที่สุดหลวงพ่อก็ท่านก็ได้อีกกลับมาพัฒนาวัดบางพระ ถนนแห่งศรัทธาจากชนทุกหมู่เหล่า ต่างมุ่งตรงไปยังวัดบางพระเพื่อวัดดู

มงคลที่หลวงพ่อบริสุทธิ์ประสาธไว้ ด้วยเหตุนี้เองเป็นการนำพาความเจริญทั้งหลายมาสู่ถิ่นเดิมตามลำดับจนถึงปัจจุบัน

ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๒๓ แห่งกฎหมายธรรมนูญ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการติดตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๖ แต่งตั้งให้พระใบฎีกาเป็น ฉายา จิตคุโณ อายุ ๕๓ พรรษา ๒๗ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบางพระ ต.บางแก้ว อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม มีหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยมีเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม ประทับตราประจำตำแหน่ง จากนั้นหลวงพ่อก็ได้ย้ายมาและสร้างกุฏิสงฆ์ เพื่อให้พอกับพระภิกษุสงฆ์ที่อยู่จำพรรษา

และพัฒนาวัดมาโดยไม่หยุดยั้ง หากสาธุชนท่านใดได้มีโอกาสเข้ากราบพระคุณเจ้าหลวงพ่อบุญ เป็น วัดบางพระ จะเห็นได้ว่าองค์หลวงพ่อนั้นอิมบุญ อิมกุศล แต่กว่าที่ท่านหลวงพ่อบุญจะสร้างสมบุญบารมีถึงขั้นนี้ องค์ท่านมีประวัติที่มาพิสดารพอประมาณ ซึ่งเป็นการต่อสู้ดิ้นรนในการศึกษาหาความรู้ ที่ตัวเองต้องค้นหาตลอดในการเรียนรู้แต่ละครั้ง แต่ละอาจารย์

การสักยันต์ การที่ศรัทธาบุคคล ผู้ยินดีฟังอักขระ เลขยันต์ คาถา อาคม เวทย์มนต์อันศักดิ์สิทธิ์ลงบนร่างกายของตนด้วยปณิธานอันแน่วแน่ นับแต่นั้นต่อไปจะประกอบแต่กรรมดี คือกุศลกรรมทุกลมหายใจเข้า ออก トラบจนชีวิตนี้จะหาไม่ เราจึงเห็นได้ว่า ผู้สักยันต์ ส่วนใหญ่ไม่กล้าประพฤติดชั่ว ผิดทำนองครองธรรม แต่เนื่องจากเป็นเพียงปุถุชนคนผู้ยังไม่หมดตัณหา อุปทาน บางคนผิดคำปฏิญาณ และชดใช้กุศลกรรมไปแล้ว

๔) สืบสายพระเวทย์วิทยาคมของหลวงพ่อบุญ

หลวงพ่อบุญได้ศึกษาเล่าเรียนสรรพวิชา คาถา ไสยเวทย์ วิปัสสนากรรมฐาน จากพระอาจารย์ที่โด่งดังในสมัยนั้น สายหลวงพ่อบุญ วัดทุ่งคอก จ.สุพรรณบุรี ท่านเป็นศิษย์เอกของหลวงพ่อบุญ วัดคลองมะดัน พระอาจารย์ของพระสังฆราชปุ่น วัดโพธิ์ หลวงพ่อสด วัดปากน้ำภาษีเจริญ ผู้ค้นพบวิชาธรรมกายที่ทั้งประเทศรู้จัก สายหลวงพ่อบุญโอภาสี เป็นพระอาจารย์ที่โด่งดังอีกรูปหนึ่ง ท่านชอบบูชาไฟ เตะโขงสีกิน

ของคนที่มาถวายให้ท่าน ท่านจะโยนเข้ากองไฟหมด ชาวบ้านนึกว่าท่านเป็นพระที่วิกลจริต ก่อนหลวงพ่อบุญ อินทโชโต จะมรณภาพ ท่านได้ถ่ายทอดวิชาอาคม คาถาไสยศาสตร์ และตำรายาสมุนไพร ให้ท่านหลวงพ่อบุญจนหมดสิ้น สรรพวิชาอาคม ทางไสยเวทย์ หลวงพ่อบุญท่านได้ถ่ายทอดจนหมด ไม่ว่าจะเป็นการลงนะหน้าทอง สาลิกาลิ้นทอง และการลงอักขระสักยันต์ อันมีชื่อเสียงโด่งดังในปัจจุบัน เมื่อคราวรื้อกุฏิหลวงพ่อบุญ และกุฏิริมน้ำหลวงพ่อบุญ ได้พบตำราพระเวทย์ คาถา คัมภีร์โบราณ

พบพระพุทธรูปเก่าปางต่างๆ และพระผงอีกจำนวนหนึ่ง ตำราใบลาน มีทั้งวิชาอาคม การฝังรอยเสน่ห์เมตตามหานิยม อักขระยันต์ต่างๆ ตำรายารักษาโรค ปัจจุบันได้มอบให้พระครูอนุกุลพิศาลกิจ (เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน) พระอาจารย์ต้อย พระอาจารย์ตึง พระอาจารย์อภิญญา เก็บรักษาไว้ให้ศึกษา เมื่อลูกศิษย์ท่านใดมีเรื่องไม่เข้าใจ ท่านก็จะชี้แนะ

๕) ตำนานการสักยันต์วัดบางพระ

หลวงพ่อบึง เป็นพระอาจารย์องค์หนึ่งของเมืองไทย ที่มีผู้คนรู้จักและพากันหลั่งไหลมาสักยันต์กันมากที่สุด สรรพวิชาอาคมทางไสยเวทย์ อันเข้มขลังลือชื่อ องค์หลวงพ่อบึงได้รับการถ่ายทอดจนหมดจากทุกอาจารย์ที่ไปเล่าเรียนมา ไม่ว่าจะเป็นการลงนะหน้าทอง สาลิกาลิ้นทอง การลงอักขระสักยันต์ อันมีชื่อเสียงโด่งดังที่สุดในยุคนี้ ตำรามหายันต์วัดบางพระ รูปอักขระ เลขยันต์ ที่หลวงพ่อบึงเป็นสักให้ล้วนมีความหมายทุกตัวอักขระ รูปลักษณะต่างๆ หลวงพ่อบึงจะประสิทธิ์ประสาทให้แก่ทุกคนที่มาขอรูปยันต์ที่สักกันส่วนมาก คือ ยันต์ขอมเขียง (พระพุทธรูป ๑๐๘) ยันต์๙ ยอด ยันต์งบ น้ำอ้อย ยันต์แปดทิศ ฯลฯ

๖) ขั้นตอนการสักยันต์วัดบางพระ

เริ่มจากการหาธูปเทียนและค่ายกรู ๒๕ บาท เมื่อเลือกแบบได้แล้วจะจุดตะเกียงน้ำมันก๊าด เอาพิมพ์รมควันให้เขม่าจับแบบพิมพ์ จากนั้นก็กดพิมพ์บนผิวหนัง บางยันต์ก็ใช้วิธีการเขียนโดยหมึกจีน ตีเส้นวาดบนผิวหนังก่อน ยันต์บางรูปไม่ต้องใช้แม่พิมพ์ ใช้เหล็กแหลม ใช้กำม่มผ่า ปลายฝนจนปลายแหลม การสักยันต์มี ๒ อย่าง คือ การสักน้ำมันกับการสักน้ำหมึก

การสักน้ำมัน ส่วนมากจะใช้น้ำมันจันทร์หอมเขว่นหรือน้ำมันงาขาว บางสำนักผสมน้ำมันช้างตม้น้ำมันเสือโคร่งการสักน้ำมัน เป็นการสักยันต์ที่นิยมกันมากเพราะไม่มีลวดลายให้เห็น

การสักน้ำหมึก นิยมใช้หมึกจีนมาผสมกับน้ำมันพระพุทธรูปมนต์สมันก่อนนิยมหาดีเสือ ดีหมี่ ดีงู ดีงูเห่า มาเป็นส่วนผสม ขั้นตอนการลงเข็มสักยันต์ อาจารย์กดผิวหนังที่จะสักให้ตึง แล้วใช้เข็มแทงตามรูปแบบพิมพ์ ปากก็บริกรรมคาถาไปตลอดเวลาที่สัก เป็นการส่งกระแสถ่ายทอดพระเวทย์ ลงไปในรูปยันต์นั้น

๗) ข้อห้ามสำหรับคนสัณยัต ^{๔๙}

- ห้ามผิดลูกผิดเมียเขา
- ห้ามด่าบุพการี
- ห้ามกินน้ำเต้า มะเฟือง
- ห้ามลอดไม้ค้ำกล้วย สะพานหัวเดียว
- ให้ถือศีล ๕ อย่างเคร่งครัด ทำแต่กรรมดี

ศีล ๕ ^{๕๐} หรือเบญจศีล หมายถึง ความประพฤติชอบทางกายและวาจา, การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว, การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน ประกอบด้วย

๑. เว้นจากการปลงชีวิต, เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน

๒. เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้, เว้นจากการลัก โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน

๓. เว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม, เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักหวงแหน

๔. เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง

๕. เว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท, เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ

ผู้ที่สัณยัต จะต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดด้วยบุญญาธิการของบูรพาจารย์คณาจารย์ที่ถ่ายทอดสู่ตัวของคนสัณยัตไม่ให้เสื่อมคลายความขลัง ตำนานการสัณยัตอันลือชื่อของสำนักวัดบางพระก่อนที่หลวงพ่อบุญมาเป็นมรณภาพ ท่านได้มอบสรรพวิชาต่างๆ ให้แก่พระลูกศิษย์สืบทอดเจตนาต่อไป ในปัจจุบัน ผู้ที่สัณยัต เมื่อสักเสร็จแล้วมาราบที่หน้าศพของหลวงพ่อบุญมาแล้วให้พระครูอนุกุลพิศาลกิจ (หลวงพ่อบุญมา) เจ้าอาวาสวัดบางพระปัจจุบันที่หลวงพ่อบุญมาเป็น ให้ทำหน้าที่แทนท่านมานาน

แนะนำทอง การลงนะหน้าทองในจำนวนพระเกจิอาจารย์ที่มีวิชาอาคมที่มีไสยเวทย์แก่กล้าอยู่ในชั้นแนวหน้าที่ยังอยู่ในปัจจุบันก็ถือว่า หลวงพ่อบุญมา วัดบางพระ จ. นครปฐม เป็นหนึ่งไม่รองใครเพราะลูกศิษย์ที่ได้รับวัตถุมงคลของท่านต่างได้รับประสบการณ์จากอุบัติเหตุแล้วก็รอดปลอดภัยทำมาค้าขายมีความเจริญรุ่งเรือง ร่ำรวยอย่างรวดเร็ว

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๒.

^{๕๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (นนทบุรี: โรงพิมพ์บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๕.

อักขระเลขยันต์ ถือกันว่ายันต์พุทธซ้อน หรือ ยันต์พระเจ้า ๕ พระองค์ ซึ่งเป็นยันต์ที่โด่งดังมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นมหายันต์สูงสุดกว่ายันต์ทั้งปวง เราจะเห็นได้ว่าในสมัยโบราณกาล นิยมการลงอักขระเลขยันต์ศึกษาวิชาอาคมกันมาก มีการมอบตัวเข้าเป็นศิษย์เพื่อศึกษาหาความรู้ อักขระยันต์ต่างๆ มักนิยมลงหัวใจคาถาเป็นรูปสัญลักษณ์ต่างๆ

มาถึง **ยุคปัจจุบัน** ผู้คนต่างยกย่องให้ท่านเป็นเทพเจ้าแห่งลุ่มแม่น้ำนครชัยศรี หลวงพ่อเป็นท่านมีชื่อเสียงโด่งดังมานานแล้ว ตั้งแต่ท่านจำพรรษาอยู่วัดโคกเขมา คนส่วนมากที่เข้าหาหลวงพ่อก็มี ๒ พวก คือ พวกที่ต้องการสิ่งของป้องกันตัวให้แคล้วคลาดปลอดภัย พวกนี้ นิยมการสักยันต์ อักขระเลขยันต์ อีกพวกหนึ่งส่วนมากจะเป็นพวกพ่อค้า แม่ค้า นักธุรกิจ เจ้าของกิจการ มาเพื่อขอให้ลงนะหน้าทอง สาลิการลั่นทอง เพื่อให้การค้าเจริญรุ่งเรือง ทำมาค้าขึ้น จากกิตติศักดิ์ชื่อเสียงความเก่งกล้าในพุทธาคม ไสยเวทย์ ของหลวงพ่อเป็น ทำให้ทุกวันนี้ประชาชนทุกสารทิศต่างเข้ามากราบนมัสการหลวงพ่อ พร้อมทั้งบริจาคทรัพย์ ร่วมทำบุญสร้างสาธารณประโยชน์ร่วมกับท่านเป็นจำนวนมาก กล่าวได้เลยว่าการลงนะหน้าทองของหลวงพ่อเป็นที่ได้รับการถ่ายทอดมาสุดยอดที่สุดในเมืองไทย การลงนะหน้าทองส่วนมากนิยมนำทองคำเปลว ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์มาลง มีการลงตั้งแต่ ๑ แผ่น ๓ แผ่น ๕ แผ่น ๙ แผ่น ก็ได้ หลวงพ่อท่านจะเป่าทองให้เข้าไปในหน้าผากจนทองหายไป ว่ากันว่าทองนี้จะติดตัวผู้ที่ได้รับไปจนวันตาย ปัจจุบัน พระครูอนุกุลพิศาลกิจ (เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน) เป็นลูกศิษย์ที่หลวงพ่อเป็นได้ถ่ายทอดวิชาให้ทุกอย่างเป็นผู้ลงนะหน้าทองและเป่าครอบแก่ลูกศิษย์ที่มาสักยันต์ ซึ่งมีความขลัง พลังแห่งพุทธคุณ ความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งเหมือนเดิมทุกประการ

๒.๖ ความเชื่อเรื่องการสักยันต์แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน

๒.๖.๑ ด้านแคล้วคลาด ปลอดภัยจากภัยที่เข้ามาทั้งหลาย ทำให้มีแต่ความมั่นใจในการทำงาน ประกอบอาชีพ เพื่อไม่ให้ประสบมาในการดำรงชีวิต และการหลุดพ้นจากสิ่งที่ไม่คาดคิดไว้ เพื่อความปลอดภัยจากสิ่งเข้ามาจากทุกสารทิศ จึงทำให้เกิดความมั่นใจในการครองตน ประกอบอาชีพที่สุจริต ตามหลักความเชื่อของผู้นับถือ

๒.๖.๒ ด้านคงกระพันชาตรี ยันต์ประเภทนี้เมื่อสักแล้วมีความเชื่อว่า ปืนหรือศาสตราวุธ ต่าง ๆ ทำอันตรายไม่ได้ เช่น ปืนยิงไม่ออก (กระสุนไม่ระเบิด) แทะไม่เข้า หรือต่อยตีไม่แตก การสักประเภทนี้อาจสักเป็นรูปแล้วลงอักขระ หรือลงอักขระ หรือลงเฉพาะยันต์ ได้แก่ หนุมานออกศึก นารายณ์จักร เสือแผ่น เสือหัวขาด พรหมสี่หน้า อิติปิโส แดดทิศ ฯลฯ

๒.๖.๓ ด้านเมตตามหานิยม มหาเสน่ห์ เชื่อว่าเมื่อสักแล้ว จะมีคนรักคนชอบมีคนนิยมสาวรักสาวหลง พุดจาไฟเราะจับใจคนทั่วไป ค้าขายคล่อง ลายสักประเภทนี้ได้แก่ ยันต์จิ้งจกหางเดียว ทำให้ค้าขายดี จิ้งจกสองหางประเภทเกี่ยวสาว สี่ทิศ ดอกเข็ม ดอกไม้โพธิ์ทอง พระปิต ฯลฯ

๒.๖.๔ ด้านป้องกัน อาจารย์สักยันต์ให้ศิษย์เพื่อคุณทางด้านป้องกันแก้ไขต่างๆ และรักษาโรค ยันต์ประเภทนี้สักแล้วมีความเชื่อว่าสามารถป้องกันพิษสัตว์ต่างๆได้ ประเภทรักษาโรคปวดตัว ปวดขา ปวดเอ็น การสักยันต์ประเภทนี้ได้รับความนิยมมากทั้งชายและหญิง เช่น การสักดอกผักแว่น ดอกจันทร์ ตามท้องแขนเพื่อป้องกันทาบกปลิง และยังสวยงามอีกด้วย การสักเพื่อแก้ไขและแก้โรค แต่ทั้งนี้ยันต์นี้จะมีอานุภาพได้ก็ต่อเมื่อผู้สักประสาทวิชาอย่างถูกต้องและผู้ได้รับการสักรักษาตามข้อปฏิบัติ

นอกจากการสักประเภทต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ยังมีการสักยันต์พັນ เพื่อให้การเล่นการพนันคล่องแคล่ว แต่มีข้อห้ามเล่นโกง และมีการสักเพื่ออย่างอื่นอีกมากมาย

๑. การสักไม่ลงยันต์

การสักประเภทนี้นิยมกัน ในหมู่วัยรุ่นบ้านศรีสุขมาก ถือว่าทำให้ร่างกายสวยงาม เช่น ลายเสือสังข์ ถ้างู มังกรพันแขน นกอินทรี งู การ์ตูนต่างๆ ไม่มีการลงยันต์หรือข้อห้ามใดๆ การสักเพื่อความสวยงามนี้ จะไม่เกี่ยวข้องกับการสักเพื่อผลทางไสยศาสตร์แต่อย่างใด ดังนั้นจึงเป็นการสักเฉพาะรูปเฉยๆ ไม่มีการลงหัวใจของลาย หรือลงอักขระกำกับรูปภาพ ลวดลายจึงมักขึ้นอยู่กับความต้องการหรือรสนิยมของผู้สัก บางคนอาจชอบการสักที่เป็นรูปผู้หญิงเปลือย รูปผีเสื้อ รูปดอกไม้ รูปหัวใจไม่กางแขน ฯลฯ โดยรูปภาพเหล่านี้จะบอกนิสัยใจคอของผู้สักหรือบอกอดีตที่เป็นความประทับใจ หรือความทรงจำของผู้สักที่ต้องการประทับตราไว้กับตัวเขาตลอดไป เช่น ชื่อคน ชื่อประเทศ วันเดือนปีที่สำคัญ เป็นต้น

ลายสักยอตนิยม หรือลายสักเพื่อความสวยงามนี้ แม้จะไม่ลงยันต์คาถาอาคมแต่การสักดังกล่าวจะต้องถูกสักอยู่ในตำแหน่งที่ถูกที่ควร ไม่เช่นนั้นความขลังจะไม่บังเกิด โดยมากผู้มาสักประสงค์จะให้ลายสักอยู่ภายในร่มผ้ามากที่สุด ตำแหน่งยอดฮิต เรียงตามลำดับดังนี้คือ หลัง หน้าอก คอ ศีรษะ ไหล่ แขน ขี่โครง หน้ามือ และหัวเข่า^{๕๑}

๒. นอกจากนี้ การสักยังแบ่งออกได้เป็น

๑) สักลวดลาย หรือสักให้เป็นรูปต่างๆ คือการสักด้วยหมึก ซึ่งส่วนผสมของหมึกที่ใช้จะแตกต่างกันไปตามตำราของแต่ละอาจารย์ หรือแต่ละสำนักสักลาย ทั้งนี้โดยยึดหลักเดียวกันคือ ให้หมึกนั้นติดอยู่บนผิวหนังได้ทนนานตลอดไป

ลวดลายสัก หรือรูปต่างๆ ที่นิยมสักกันในบ้านศรีสุขมากมาย แล้วแต่ค่านิยมและจุดประสงค์ของการสัก ส่วนใหญ่จำแนกได้เป็น ๔ ประเภท ได้แก่

^{๕๑} สมร พลเดช, รอยสักกับสังคมไทย, ๒๕๓๔. (เอกสารประกอบ)

๑.๑.๑ สักรูป สัญลักษณ์

๑.๑.๒ สักลาย ลวดลายต่างๆ

๑.๑.๓ สักอักขระ หรือสักยันต์

๑.๑.๔ สักน้ำมัน

ในเรื่องของลวดลายต่างๆ ที่ใช้สักกันพอจะแบ่งเป็นพวกใหญ่ๆ ได้ดังต่อไปนี้

๑. สักรูปและสัญลักษณ์

๑.๑.๑ รูปสัตว์ คือสัตว์ที่มีอานุภาพ มีความดุร้าย ปราดเปรียว และสง่างาม ได้แก่ หนุมาน เสือ สิงโต ลิงลม หงส์ งู จิ้งจก มังกร และนกอินทรี

๑.๑.๒ รูปเทพยดา หรือเทพเจ้าตามความเชื่อในลัทธิศาสนาพราหมณ์ ได้แก่ พระอิศวร พระศิวะ พระนารายณ์ พระพรหม ฤๅษี เป็นต้น

๑.๑.๓ รูปยันต์ หรือรูปทรงสี่เหลี่ยมที่มีอักขระลงคาถาอาคมกำกับ

๑.๑.๔ รูปอื่น ๆ เช่น ดอกไม้ หญิงสาว หัวใจ นก เป็นต้น

๒. ความหมายรูปรอยที่สัก รอยสักทุกชนิดย่อมมีความหมายไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ความหมายอาจเป็นไปอย่างสากล คือเป็นที่เข้าใจของคนทั่วไป หรืออาจมีความหมายที่เข้าใจเฉพาะตัวผู้สักก็ได้ ตัวอย่างความหมายสัญลักษณ์ในการสักร่างกาย^{๕๒} เช่น

นกอินทรี เป็นนกที่เป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญ ความสง่างามความมั่นคง และประสาทท่วงไว ตื่นตัวอยู่เสมอ

รูปหัวใจ เป็นสัญลักษณ์ของความจงรักภักดี ความซื่อสัตย์ ความมีจิตใจกว้างขวาง ความเป็นผู้เปิดใจ ไม่มีลัทธิลบลมคมใน

รูปดอกโบตั๋น มีต้นกำเนิดมาจากประเทศจีน เป็นสัญลักษณ์ของความมั่นคง ร่ำรวย มีทรัพย์สมบัติมาก และมีโชคดี

รูปดอกเบญจมาศ มีต้นกำเนิดมาจากจีน เป็นสัญลักษณ์แทน พระราชวงศ์สมเด็จพระจักรพรรดิ มาช้านาน ยังเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความมั่นคง และความตั้งใจแน่วแน่อีกด้วย

รูปดอกซากุระ เป็นสัญลักษณ์ของความไม่ยั่งยืน ความเป็นอนิจจังของชีวิต ความเสียหาย โดยธรรมชาติ

รูปปลาฉลาม ในลายสักมีความหมายว่า ผู้สักเป็นผู้ที่มีความกล้าหาญ มั่นคง และยึดมั่นในธรรมะของศาสนา

^{๕๒} วันชัย สุวรรณภูมิ, “สาเหตุและผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการสักร่างกาย ของผู้ต้องขังเรือนจำกลางลพบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑.

รูปมังกร เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอำนาจ ความเป็นเอกภาพ นอกจากนั้น สัญลักษณ์มังกรยังมีความหมายแตกต่างกันไปในรายละเอียด ถ้าเป็นมังกร 4 เล็บ แสดงว่าเป็นมังกรธรรมดา แต่ถ้าเป็นมังกร 5 เล็บ แสดงว่าเป็นมังกรจักรพรรดิ มังกรเป็นสัญลักษณ์ของพลังที่มีอำนาจ ในการควบคุม การสร้างและการทำลาย สัญลักษณ์มังกร มีความหมายทั้งในด้านกำลัง และความเฉลียวฉลาดทั้งสองอย่างควบคู่กันไป มิใช่ออย่างหนึ่งอย่างใด สัญลักษณ์มังกรมีความหมายทั้งในด้าน กำลัง และความเฉลียวฉลาดทั้งสองอย่างควบคู่กันไป มิใช่ออย่างหนึ่งอย่างใด สัญลักษณ์มังกร มีความหมายแสดงถึงภูมิปัญญา ความดีงามแต่มีใช้ความมีเล่ห์เหลี่ยม คดโกง ตามคติของทางตะวันตก การสักมังกรจึงเป็นการแสดงถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียว ความกล้าหาญ และความเที่ยงตรง

รูปเจ้าแม่กวนอิม เป็นเทพธิดาแห่งความเมตตากรุณา เป็นเทพเจ้าผู้ให้กำเนิดชีวิต เป็นเทพธิดาแห่งสวรรค์ เป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในฐานะของผู้ที่ช่วยเหลือ เป็นผู้ที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้ทุกข์โศก

รูปเสือ หมายถึงความเป็นเจ้าป่าที่สัตว์อื่นๆ ให้ความเคารพยำเกรง
รูปหนุมาน หมายถึงทหารเอกของพระรามที่มีความเก่งกล้าสามารถ คือเป็นพญาวานรผู้นำทัพลงได้ อย่างมั่งคั่ง

รูปพิฆ เช่น ผักแว่น สามารถป้องกันอันตรายจากเขี้ยวของสัตว์ร้ายหรือสรพิษได้ หรือสักเป็นรูปน้ำเต้าซึ่งเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์ของการอยู่ยงคงกระพัน หรือสักเป็นรูปใบโพธิ์เพื่อให้คุ้มครองป้องกันตน เป็นต้น

รูปอักขระยันต์ หรือเป็นอักขระในภาษาบาลี หรืออักษรขอม ซึ่งถูกเขียนขึ้นด้วย รูปลักษณะ ของลายเส้นอันสวยงามหลายๆ เส้น พร้อมกับผูกประกอบเข้าเป็นรูปทรงต่างๆ มี ส่วนประกอบอื่นๆ เพื่อองค์ประกอบทางศิลปะ หรือด้วยความเชื่อถือบางประการ ที่สืบทอดต่อกันมา อยู่เคียงคู่กันด้วย โดยหวังผลที่ปรากฏทางด้านเพื่อ ความขลังศักดิ์สิทธิ์ และเป็นไปในรูปแบบที่ สวยงาม น่าศรัทธา ยันต์ในความเชื่อ ของคนส่วนมาก อาจเป็นเกราะป้องกันภัยอันตราย และภัยต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับคนๆ นั้น ยันต์ชนิดหนึ่ง อาจส่งผลของความเชื่อในเรื่องหนึ่ง แต่บางยันต์ก็อาจส่งผล ได้ในหลายๆ เรื่อง ^{๕๓}

ความหมายของยันต์ ในลักษณะต่างๆ ^{๕๔}

ยันต์รัตนตรัย ความหมาย ความเชื่อ ชนศาสตร์ เมตตามหานิยม

ยันต์พุทธคุณ ความหมาย ความเชื่อ คุ้มกันสารพัดภัย แคล้วคลาดจากอันตราย

^{๕๓} เจนจบ ยิ่งสุมล, รอยสักไทยเอเชีย – ยุโรป, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์: ถ.พลพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๘๘-๘๙.

^{๕๔} ส.บุญฤทธิ์, หลวงพ่อเป็น เทพเจ้าสักยันต์แห่งลุ่มน้ำบางพระ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, สำนักพิมพ์บ้านธรรมะ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐๘-๑๒๐.

ยันต์มหาสิริมงคล ความหมาย ความเชื่อ เป็นมงคลยิ่งนัก และคุ้มภัยอันตรายทั้งปวง

ยันต์มหาสาวัง ความหมาย ความเชื่อ กันและแก้สารพัดโรคภัยอันตราย

ยันต์เมตตามหานิยม ความหมาย ความเชื่อ เป็นเมตตามหานิยม เป็นเสน่ห์ ทำให้คนรัก

ยันต์มหาอุด ความหมาย ความเชื่อ คงกระพันชาตรี เมตตามหานิยม

ยันต์ห้ายอด ความหมาย ความเชื่อ คุ้มกันภัยและอันตรายทั้งปวง

ยันต์การะเวก ความหมาย ความเชื่อ ใช้ในทางเมตตามหานิยม เป็นเสน่ห์ วิเศษ ดียิ่งนัก เวลาเข้าหาใครก็ตาม เช่น ไปสมัครงาน นักร้อง นักแสดง นักเทศน์ วิเศษยิ่งนัก

ยันต์ตะกุ่มหาระงับ ความหมาย ความเชื่อ เป็นยันต์ นะจังงัง ยิง ฟัง แทะ ไม่เข้า

ยันต์ตะกุ่มโทน ความหมาย ความเชื่อ กันอันตรายจากอาวุธทุกชนิด

ยันต์อาวุธทั้งสี่ ความหมาย ความเชื่อ กันสารพัดภูติผี ปีศาจ ถอนแก้คุณไสยทุกอย่าง

ยันต์โภคทรัพย์ ความหมาย ความเชื่อ ใส่ไว้ในกระเป๋าเงิน ทำให้เงินพิกขุนขึ้น

ยันต์มหาหงส์ทอง ความหมาย ความเชื่อ เมตตามหานิยมเป็นเสน่ห์ ทำให้คนรัก

ยันต์พญาราชสีห์ ความหมาย ความเชื่อ คนเกรงขาม เป็นตะบะตะขะ มีอำนาจ

ยันต์พญาเสือ ความหมาย ความเชื่อ คนเกรงขาม เดินป่าป้องกันสัตว์ร้าย

ยันต์พญาหนูมาน ความหมาย ความเชื่อ อยู่ยงคงกระพัน เมตตามหานิยม

ยันต์ท้าวเวสสุวรรณ ความหมาย ความเชื่อ กันภูติผี ปีศาจทุกชนิด กันและแก้คุณไสย

ยันต์นางกวัก ความหมาย ความเชื่อ สำหรับค้าขาย ให้มีกำไรดี ร่ำรวยเงินทอง

ยันต์พุฒซ้อน หรือ **ยันต์พระเจ้าห้าพระองค์** ความหมาย ความเชื่อ เป็นยันต์ที่โด่งดังมาก มาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ถือเป็นมหายันต์สูงสุดกว่ายันต์ทั้งปวง อุปเทห์ใช้ได้สารพัดประโยชน์ โดยเฉพาะการลงนะหน้าทอง เมตตามหานิยม โชคลาภ ทำให้ผู้ใหญ่เมตตา ต้องการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง เป็นมหาเสน่ห์รุนแรง

ยันต์กันสะกด ความหมาย ความเชื่อ กันภัย กันอันตรายจากโจรผู้ร้าย

ยันต์หนุนดวง หรือ **ยันต์โภคทรัพย์ห้าแถว** ความหมาย ความเชื่อ เป็นอักขระขอมโบราณ ห้าแถว ความยาวเจ็ดนิ้ว กว้างสองนิ้วครึ่ง โดยแถวแรกเป็นคาถาเมตตามหานิยม แถวที่สองเป็นคาถาหนุนดวงชะตา แถวที่สามเป็นคาถาแห่งความสำเร็จ แถวที่สี่เป็นคาถาราศีประจำตัว แถวที่ห้าเป็นคาถามหาเสน่ห์ และแต่ละแถว จะมีพระปิดตาช่วยเปิดช่องทางในการทำธุรกิจ คอยหนุนเรื่องการค้าให้ก้าวหน้ามั่นคง

ยันต์เก้ายอด หมายถึง คุณวิเศษของพระพุทธเจ้าทั้งเก้าประการ แสดงให้เห็นในรูปของยอดแหลมทั้งเก้ายอด ลายสักยันต์นี้ดีในการป้องกันศาสตราวุธทั้งหลาย

ยันต์หนุนดวงตัวเก่า เหมาะสำหรับอาชีพราชการ ตำรวจ เพื่อส่งเสริมให้การทำงานเจริญก้าวหน้า

ยันต์ชุก ชายแก่ที่แบกถุงเงินบอกว่า ชื่อเขาชื่อชุก เริ่มแรกเป็นขอทาน ต่อมา
กลายเป็นเศรษฐี ลายสัณนี้ดีต่อการค้า และทุกท่านที่ต้องการความร่ำรวย

ยันต์แปดทิศ มีสรรพคุณทางด้านเมตตา อยู่ยงคงกระพัน และคุ้มครองทิศทั้งแปด

ยันต์พญากาน้ำ ความหมาย ความเชื่อ มีไว้ค้าขายทางน้ำ

ยันต์ราหุอมจันทร์ ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีเงาบนดวงจันทร์ เราเรียกว่า ราหุอมจันทร์
เชื่อว่า ราหุคือเจ้าแห่งยักษ์และผู้ปกครองเหล่าปีศาจ ลายสัณนี้จะช่วยหนุนดวงชะตา โดยเปลี่ยนเรื่อง
ร้ายกลายเป็นเรื่องดี และต่อต้านสิ่งเลวร้ายต่างๆ

การสักและการปลุกเสก เป็นพระคาถา ๑๐๘ หรือพระคาถาหัวใจ ๑๐๘ มีดังนี้^{๕๕}

หัวใจพระธรรม ๗ คัมภีร์ คือ สังฆาปุระยปะ

พระคาถาหัวใจพระสูตร คือ ทิมะสังอังขุ

หัวใจพระวินัย คือ อาปามะจุปะ

หัวใจสัตตะโพชนงค์ คือ สะระวิปิปะสะอุ

หัวใจพระรัตนตรัย คือ อิสะวาสุ

หัวใจพาหุ คือ พามานาอุกะสะนะทุ

หัวใจพระพุทธเจ้า คือ อิกะวัติ

หัวใจปฐิสังขาโย คือ จิปีเสคิ

หัวใจพระไตรปิฎก คือ สะระณะมะ

หัวใจยอดศีล คือ พุทธะสังมิ

หัวใจธรรมบท (เปรต) คือ ทุสะนะโส

หัวใจปถมัง คือ ทุสะมะนิ

หัวใจอิธะเจ คือ อิทะคะมะ

หัวใจตรีนิสิงเห คือ สะชะฎะตรี

หัวใจสนธิ คือ ณะญะนะมะ

หัวใจแม่พระธรณี คือ เมกะมูอุ

หัวใจยะโตหัง คือ นะหิโสตัง

หัวใจพระกุกกุสันโธ คือ นะมะกะยะ

หัวใจพระโกนาคมน์ คือ นะมะกะตะ

หัวใจพระกัสสป คือ กะระมะละ

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๒-๑๒๗

หัวใจสังคะหะ คือ จิเจรฺรฺนิ
 หัวใจนอโม คือ นะอุเออะ
 หัวใจไฟ คือ เตชะสะติ
 หัวใจลม คือ วายุละกะ
 หัวใจบารมี คือ ณะเวสัจเจเอชิมะ
 หัวใจน้ำ คือ อาปานฺติ
 หัวใจดิน คือ ปะณะวียัง
 หัวใจวิรูปักเข คือ เมตะสะระกฺขุมุ
 หัวใจพระปริตร คือ สะยะสะปะยะอะจะ
 หัวใจพระนิพาน คือ สิวังพุทฺธัง
 หัวใจยานี คือ ยะนิรฺตํ
 หัวใจกรณีเมตตสูตร คือ เอตังสะติง
 หัวใจวิปัสสนา คือ วิระสะติ
 หัวใจมงคลสูตร คือ เอตะมังกะลัง
 หัวใจอายันตฺโพนโต คือ อานิชะนิ
 หัวใจมหาสมัย คือ กาละกัณฺฐาหะภิสสะมา
 หัวใจเสฏฺฐัน คือ เสพุสฺสวะเสตะอะเส
 หัวใจปาฏิโมกข์ คือ เมอะมะอุ
 หัวใจเพชรสี่ด้าน คือ อะสีสํตติปะภัสสิมิง
 หัวใจศีลสิบ คือ ปาสุอุชา
 หัวใจอริยสัจ ๔ คือ ทุสะนิมะ
 หัวใจธรรมจักร คือ ตติอุนิ
 หัวใจนิพพานจักรี คือ อิสระมะสะพุทฺธา
 หัวใจทศชาติ คือ เตชะสุเนมะภุจะนาวิเว
 หัวใจธาตุทั้ง ๔ คือ นะมะพะทะ
 หัวใจธาตุพระกรณีย์ คือ จะกะกะสะ
 หัวใจพระกรณีย์ คือ จะอะกะกะ
 หัวใจปลายศีล คือ อิสะปะมิ
 หัวใจกัณฐัตถมาโน คือ กะนะนะมา
 หัวใจพระยายักข์ คือ ะยะนะยะ
 หัวใจภณียักข์ คือ กะยะพะตัง

หัวใจอาวุธพระพุทธเจ้า คือ ปะลิสสะ
 หัวใจนะโม คือ นะวะอัสสะ
 หัวใจกะชะ คือ กะยะนะอัง
 หัวใจศีลพระ คือ พุทธสังอิ
 หัวใจโลกทั้ง ๑๐ คือ โลกะวิทู
 หัวใจยันต์ คือ ยันต์สังคันถ
 หัวใจขุนแผน คือ สุนะโมโล
 หัวใจแคล้วคลาด คือ อะหังติโก
 หัวใจเกราะเพชร คือ ภูตาทังเก
 หัวใจจิ้งจก คือ กะระสะติ
 หัวใจอิทธิฤทธิ์ คือ อะหังนุกา
 หัวใจกาฬิง คือ กาละถาณ
 หัวใจพระภูมิ คือ ภูมิภูมิ
 หัวใจนิพพานสูตร คือ อะนิสสะ
 หัวใจแก้วสามประการ คือ มะติยาโน
 หัวใจพระฉิมพลี คือ นะชาลีติ
 หัวใจสักเค คือ นะสะมิเห
 หัวใจพระญาณรังษี คือ สะกะจะพาหุ
 หัวใจสัมพุทธะ คือ สะทะปะโต
 หัวใจคงคาเดือด คือ กะชะชะนะ
 หัวใจพระเวสสันดร คือ สะระนะตะ
 หัวใจพระวิฑูร คือ นะมะสังอิ
 หัวใจพระมหาสถ คือ ปาสิอุอะ
 หัวใจพระเตมีย์ คือ กะระเตจะ
 หัวใจพระภูริทัต คือ มะสะนิวา
 หัวใจพระสุวรรณสาม คือ อะวะสะทะ
 หัวใจพระมหาชนก คือ ปะพะยะทะ
 หัวใจวิปัสสิ คือ สะขิสะปี
 หัวใจพระมาลัย คือ พะลัยะ
 หัวใจพระยาร้อยเอ็ด คือ อสิวิระ
 หัวใจพระยาหมี คือ สะปิระ

หัวใจทิพย์มนต์ คือ กะจะยะสะ
 หัวใจจู คือ อะหิสัปปโป
 หัวใจเณร คือ สะสิสะอุอะวะสะหัง
 หัวใจฆะเตสิก คือ ปะสิจะมิ
 หัวใจพระยานาค คือ อะงะสะ
 หัวใจพระยาม้า คือ สุขเขโย
 หัวใจพระยามัจจุราช คือ กาละมัจจุ
 หัวใจพระยามาร คือ นุภาวโต
 หัวใจสัตว์ คือ อันตะภาโวพะ
 หัวใจท้าวเวสสุวรรณ คือ เวสสะพุสะ
 หัวใจพาลี คือ หันตะนุภา
 หัวใจองคต คือ พะหะวารา
 หัวใจมดง่าม คือ กะสิตานะ
 หัวใจไก่เถื่อน คือ ตวิกู
 หัวใจเต่าเรือน คือ นาสังสีโม
 หัวใจการเวก คือ การะวิโก
 หัวใจราชสีห์ คือ สีหะทานัง
 หัวใจพระเจ้า ๔ พระองค์ คือ นะกะอะปิ
 หัวใจปลาไหลเผือก คือ อะยาเวยยะ
 หัวใจ กอ.ขอ. คือ มอลอซ้อโฮ
 หัวใจอุณลูม คือ อุปะสัมปะ
 หัวใจโจร คือ กันหะเนหะ
 หัวใจปลวก คือ ะโมทุทันตานัง
 หัวใจหนุมาน คือ ยะตะมะอะ, หรือ ะหะนุมานะ
 หัวใจมนุษย์ คือ มะนุญญัง
 หัวใจหญิง คือ จิตตังภคินีเม
 หัวใจชาย คือ จิตตังปุริโส
 หัวใจทรหด คือ นะหิโลกัง
 หัวใจมหาอุจ(เขียนแบบเดิม) คือ อุทธังอัทโธ
 หัวใจลิงลม คือ ยุวาพะวา, วิงวังกังหะ, หรือ จิชะจุติ
พระคาถายอดหัวใจ ๑๐๘ คือ นะโมพุทธานะ นะมะพะทะ จะภะกะสะ

๓. ความหมายของตัวเลขในยันต์

ตัวเลขในยันต์ จะใช้เฉพาะตัวเลขไทยเท่านั้น โดยตัวเลขต่างๆ เหล่านี้ เป็นเครื่องหมายย่อรวมของอักขระบาลีอีกทีหนึ่ง ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการประหยัดเนื้อที่ในการลงยันต์นั่นเอง เช่นเมื่อจะลงยันต์คาถานวหฺรคุณ คือ อะ สํ วิ สุ โล ปุ สะ พุ ภา ก็ใช้เลข ๙ แทน เป็นต้น

ความหมายของเลขต่างๆ ที่พบในยันต์ แสดงได้ ดังต่อไปนี้

เลข ๑	หมายถึง	คุณแห่งนิพพาน
เลข ๓	หมายถึง	คุณแห่งพระรัตนตรัย
เลข ๔	หมายถึง	คุณแห่งมรรค ๔ ผล ๔ พรหมวิหาร ๔
เลข ๕	หมายถึง	คุณแห่งศีล ๕
เลข ๖	หมายถึง	คุณแห่งพระเพลิง และพระอาทิตย์
เลข ๗	หมายถึง	คุณแห่งพระพาย
เลข ๘	หมายถึง	คุณแห่งพระกรรมฐาน ศีล ๘ และคุณพระอังคาร
เลข ๙	หมายถึง	คุณแห่งมรรค ผล นิพพาน และคุณพระเกตุ
เลข ๑๐	หมายถึง	คุณแห่งครูบาอาจารย์ การศึกษาศีล ๑๐ คุณแห่งอากาศ และคุณแห่งพระเสาร์
เลข ๑๒	หมายถึง	คุณแห่งราหู คุณมารดา และคุณพระคงคา
เลข ๑๔	หมายถึง	คุณแห่งพระสังฆเจ้า
เลข ๑๕	หมายถึง	คุณแห่งพระจันทร์
เลข ๑๗	หมายถึง	คุณแห่งพระพุท
เลข ๑๙	หมายถึง	คุณแห่งพระพุ
เลข ๒๑	หมายถึง	คุณแห่งบิดา คุณพระธรณี และคุณพระศุกร์
เลข ๓๘	หมายถึง	คุณแห่งพระธรรมเจ้า
เลข ๓๙	หมายถึง	คุณแห่งแม่โพสพ
เลข ๔๑	หมายถึง	คุณแห่งอักขระ
เลข ๕๖	หมายถึง	คุณแห่งพระพุทเจ้า
เลข ๒๒๗	หมายถึง	คุณแห่งศีล ๒๒๗ ข้อ

อย่างไรก็ตาม ความหมายของเลขต่างๆ เหล่านี้อาจแตกต่างกันไปตามมติของอาจารย์แต่ละคนอีกด้วย ^{๕๖}

^{๕๖} กิตติพัฒน์ เพ็ชรทองนะ, “การตั้งชื่อยันต์ของคนไทย”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔-๒๕.

ส่วนเส้นที่ขีดไปมานอกยันต์ นั้น หมายถึงสายรกของพระพุทธเจ้า ส่วนเส้นที่อยู่ในยันต์ นั้นเรียกว่า กระดุกยันต์ ยันต์ มีหลายแบบแตกต่างกันไป เช่น

ยันต์กลม มีความหมายเป็นพระพักต์ของพระพุทธเจ้า ทางศาสนาพราหมณ์หมายถึงพระพักต์ของพระพรหม

ยันต์สามเหลี่ยม มีความหมายว่าเป็น พระรัตนตรัย หรือภพทั้งสาม ทางศาสนาพราหมณ์ ให้ความหมายว่าเป็น พระพรหม พระอิศวร พระนารายณ์

ยันต์สี่เหลี่ยม มีความหมายว่าเป็นทวีปทั้งสี่ หรือ ธาตุทั้งสี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ

ยันต์รูปภาพ มีทั้งรูปภาพ เทวดา มนุษย์ และสัตว์ต่าง ๆ ส่วนความหมายก็อยู่ในตัวของรูปภาพนั้นๆ^{๕๗}

๔. สักลาย ลวดลายต่างๆ

การสักลาย ลวดลายต่าง ส่วนใหญ่จะนิยม “สักขาลาย” คือ การสักลวดลายต่าง ๆ ลงบนบริเวณต้นขาอ่อนทั้งสองข้าง เป็นประเพณีที่นิยมกันมากของคนทางภาคอีสาน การสักขาลายเป็นขนมธรรมเนียมประเพณี หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นิยมของคนไทยสมัยโบราณ เพื่อทดสอบความเป็นลูกผู้ชายและฝึกความทรหดอดทนของลูกผู้ชาย เพราะความเป็นผู้ชายแสดงถึงความอดทน อดกลั้น ซึ่งต้องทรมาณกับความเจ็บปวดอย่างแสนสาหัสสองครั้งสองครา คือในระหว่างที่ทำการสัก และภายหลังจากที่สักเสร็จแล้ว เพราะผิวหนังจะเกิดการอักเสบ บวมแดง ปวดแสบ ปวดร้อนจนแทบจะเป็นไข้ไปเลย การสักลาย หรือลวดลายนี้ นิยมสักสิ่งใดก็ตามที่ถือกันว่าเป็นสัตว์ที่ทรงพลัง เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นผู้นำในฝูงสัตว์โลก ลายนกและลายดอกไม้ ซึ่งการสักประเภทนี้ มีความหนาแน่นของลวดลายมากเกี่ยวพันกัน จนมองไม่เห็นเนื้อหนังของผู้สักเลยก็มี

๕. การสักอักขระ หรือสักยันต์ (ตัวขอมโบราณ)

ในการสักปัจจุบัน ลวดลายสักที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในบรรดาผู้ที่นิยมการสักคือ ลวดลายที่ให้ผลทางไสยศาสตร์ ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ

๕.๑ เพื่อผลทางเมตตามหานิยม เพื่อให้เป็นตัวแทนของความมีเสน่ห์เป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป โดยเฉพาะให้ผลดีท้าวการเจรจาค้าขาย ทำให้เจริญรุ่งเรืองทำมาค้าขึ้นโดยทั่วไปจะสัก รูป จิ้งจก หรือสาธิก

^{๕๗} ส.บุญฤทธิ์, หลวงพ่อเป็น เทพเจ้าสักยันต์แห่งลุ่มน้ำบางพระ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, สำนักพิมพ์บ้านธรรมะ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐๖-๑๐๗

๔.๒ เพื่อผลทางอยู่ยงคงกระพันชาตรี ให้แคล้วคลาดจากของมีคมอุบัติเหตุ หรืออันตรายทั้งปวง ส่วนใหญ่จะนิยมสักลวดลายซึ่งเป็นตัวแทนความดุร้าย ความปราดเปรี้ยว ความสง่างาม ความกล้าหาญ ได้แก่ ลายเสือแผ่น หนุมานคลุกฝุ่น หงส์ มังกร และลายสิงห์ เป็นต้น หรือลายที่เปรียบเหมือนเกราะป้องกันภัยอันตราย เช่น เก้ายอด ยันต์เกราะเพชร หรือหมวกเหล็กการสักที่ถือเป็นแก่นแท้ของการสักคือ การสักเพื่อผลทางไสยศาสตร์ ซึ่งถือกันว่าเป็นหัวใจของการสักหัวใจของคาถาที่กำกับลวดลายสักแต่ละลายอยู่ เพราะสิ่งนี้คือเคล็ดลับวิชาคาถาอาคมที่เป็นวิชาชั้นสูงของแต่ละอาจารย์สัก ที่จะไม่เปิดเผยให้แก่ผู้ใดเป็นอันขาด นอกจากลูกศิษย์ที่ได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้รับถ่ายทอดวิชาสักของอาจารย์สืบต่อไป

ในการสักอักขระ หรือ ตัวขอมโบราณ จะสักเป็น ๒ รูปแบบ

๑. สักเฉพาะอักษรล้วนๆ

๒. สักตัวอักษรกำกับรูปภาพเป็นชุดเดียวกัน

โดยที่การสักอักขระนั้น เพื่อลงคาถาอาคมให้เกิดความขลัง และให้มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ตามตำราของเกจิอาจารย์แต่ละท่าน

๖. สักน้ำมัน

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้สนใจการสักลาย หันไปใช้วิธีการสักด้วยน้ำมัน แทนการสักลวดลายตัวน้ำมันหมึก เพื่อจะได้มองไม่เห็นลวดลายสักชัดเจน และไม่มีปัญหาเรื่องการลบสักน้ำมันกับการสักด้วยหมึกในหมึกเลงสักแล้วเป็นที่น่าสังเกตว่า ในบ้านศรีสุขาจะรู้สึกละอายใจไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก เพราะหัวใจของการสักมิได้อยู่ที่ลวดลายที่ปรากฏให้เห็นแต่อย่างใด หากแต่อยู่ที่คาถาอาคมที่เป็นนามธรรมผ่านกำกับสื่อกลาง คือ การสักนั่นเอง

ฉะนั้นความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ย่อมจะติดฝังอยู่ในใจของผู้สักได้ ด้วยความเชื่อถือนของจิตใจอันแน่วแน่ที่มีอยู่เป็นพื้นฐานเดิม แม้ว่าเมื่อรอยแผลที่สักจะหายแล้วโดยไม่มีรูปภาพปรากฏเลยก็ตาม

ยันต์ (Yantra) เป็นคำที่เพี้ยนมาจากคำว่า ยัญญ์ ซึ่งเป็นภาษาบาลี มีความหมายว่า สิ่งที่มีมนุษย์พึงเส้นสรวงบูชาให้มีความสุขความเจริญ แต่มาใช้ในภาษาไทยเรามีการเปลี่ยนยันต์ ไปหมายถึง รอยเส้นที่ขีดขวางไปมาสำหรับลงคาถา นอกจากนี้ยังมีกล่าวไว้อีกว่า เส้นยันต์นั้นเปรียบเสมือนสายรักของพระพุทธเจ้า ส่วนอักขระที่ลงไว้ในยันต์เปรียบด้วยแต่ละอักขระคือ พระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง แสดงถึงทัศนคติที่คนโบราณมีต่อยันต์และอักขระว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่สามารถลบหลู่เหยียบย่ำได้ โดยยันต์จะ

ปรากฏเป็นตัวเลข อักษรหรือรูปภาพที่เขียน สัก หรือแกะสลักแผ่นผ้า ผิวน้ำ ไม้ โลหะ แผ่นจาร เป็นต้น^{๕๘}

ส่วนกรณีคำว่าสักยันต์ (YantraTattoo) ซึ่งมีความหมายนัยยะทางไสยศาสตร์ในมนต์ทัศน์ของแนวคิดตะวันออก รากศัพท์ภาษาสันสกฤต หมายถึง “เครื่องมือ” หรือ “อาวุธ” ซึ่งในความเข้าใจในมนต์ทัศน์ของชาวตะวันตก ยันต์ Yantra เรียกว่า Diagram ซึ่งมีความหมายว่า แผนภาพโดยปรากฏเป็นสัญลักษณ์ เป็นเครื่องมือ โดยเป็นกระบวนการที่เป็นไปโดยอัตโนมัติเหมือนเครื่องจักร โดยที่ยันตราทำงานสอดประสานโครงสร้างและองค์กร สัญลักษณ์ยันตรา หรือยันต์นี้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในตะวันตก ในรูปทรงเรขาคณิต ส่วนตามธรรมเนียมนิยมแนวคิดทางตะวันออกทางลัทธิมนตรายานใช้เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา เช่น แผนผังมันดารา (Mandara) ในทิเบต โดยที่เราต้องสร้างสมดุลในจิตใจให้เป็นหนึ่งเดียวตามหลักทางจิตวิญญาณ โดยผู้ที่สักยันต์จะต้องแสดงอาการต่างๆ ออกมาหรือแสดงออกโดยกับท่ามือเป็นสัญลักษณ์ที่เรียกว่า “มุทรา” ซึ่งการสักยันต์ก็เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งทางด้านจิตวิญญาณ เช่นเดียวกันกับ โหราศาสตร์หรือพวกผู้วิเศษ พ่อมด แม่มด มุทรา (Mudra) คำว่า “มุทรา” หมายถึงการแสดงท่าด้วยพระหัตถ์ว่า พระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ทรงกำลังทำอะไร นั่นคือทั้งอิริยาบถของพระวรกาย หรือสัญลักษณ์ของพระหัตถ์ (Bodily posture or symbolic gesture) การท่าเครื่องหมายต่างๆ ด้วยนิ้วมือ ถือเป็นอิริยาบถของผู้รู้แจ้งในขณะที่มนตราหรือธารณีสสูตรได้รวมความลับของเสียงเอาไว้ มุทราได้รวมความลับทั้งหมดของการสัมผัส พระพุทธเจ้าทั้งหลายและพระโพธิสัตว์ต่างมีท่ามุทราประจำองค์ ดังนั้นจึงสามารถแยกแยะรูปเคารพของพุทธตันตระได้จากมุทราประการหนึ่งในการบูชาพระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์ ผู้ปฏิบัติจะต้องทำท่ามุทรา ด้วยมือและนิ้วเป็นท่าแบบต่างๆ)

แนวคิดตามความหมายในพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน^{๕๙} อธิบายว่า การสัก คือ การเอาของแหลมแทงลงด้วยวิธีการหรือเพื่อประโยชน์ต่างๆ กัน เช่น สักปลาไหล สักที่นอน สักหาของในน้ำ สักผิวน้ำให้เป็นอักษรหรือลวดลาย สักรอยซ้ำเพื่อรีดเอาเลือดคั่งออกทำเครื่องหมายสักเพื่อแสดงเป็นหลักฐาน เช่น สักข้อมือ แสดงว่าได้ขึ้นทะเบียนเป็นชายฉกรรจ์หรือเป็นเลขมีสังกัดกรมกองแล้ว สักหน้าแสดงว่าเป็นผู้ที่ต้องปาราชิก เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับพจนานุกรมไทยฉบับแพร่

^{๕๘} Yantra หรือการสักยันต์ มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต แปลว่า อาวุธ, เครื่องมือ โดยเป็นความเชื่อระหว่างพุทธศาสนาและพราหมณ์ นอกจากนี้ Yantra ในความหมายของพจนานุกรม, (Monier Monier-Williams ยังหมายถึงเครื่องรางของขลัง เป็นเครื่องมือช่วยป้องกัน หรือคุ้มกัน, หน้า ๘๔๕. โปรดดูเพิ่มเติม Monier-Williams, Sanskrit-English Dictionary 1899)

^{๕๙} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๗๘๘.

พิทยา^{๖๐} ให้นิยามว่า การลัก คือ การเอาของแหลมจุ่มหมึกแทงตามผิวหนังให้เป็นอักขระ ลวดลาย หรือเครื่องหมายต่างๆ และในหนังสือสารานุกรมไทยก็ได้อธิบายความหมายของการลักโดยเน้นไปในด้านวัตถุประสงค์ของการลักว่า การลักคือการใช้ของแหลมจุ่มหมึกแทงลงบนผิวหนังให้เป็นอักขระ หรือลวดลายที่ติดอยู่นาน อาจเป็นการสักคาถาอาคมทางไสยศาสตร์ หรือสักเพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงหลักฐาน เช่น สักข้อมือแสดงว่าได้ขึ้นทะเบียนเป็นชายฉกรรจ์หรือเป็นเลกมีสังกัดกรมกอง หรือสักหน้าเพื่อเป็นการลงโทษหรือประจาน

สำหรับแนวคิดในทางการแพทย์ได้ให้ความหมายของการลักหรือ ลายสัก (รอยสัก) ไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหาร่องรอยทางด้านนิติเวชศาสตร์ หรือการชันสูตรศพผู้ตายมากกว่าในด้านอื่นๆ

ณรงค์ สิงห์ประเสริฐ และทองฉัตร โตษยานนท์ ได้ให้ความหมายของรอยสักว่า^{๖๑} คือ การเอาสีที่ไม่ละลายฝังลงไปในผิวหนัง และจะฝังอยู่อย่างนั้นไปตลอดชีวิตจนกระทั่งตายและเน่าเปื่อย ซึ่งรอยสักอาจจะบอกนิสัยของผู้สักได้บ้าง เช่น ชาวเรือมักนิยมสักชื่อประเทศที่ผ่านไป หรือรูปผู้หญิงเปลือย ส่วนบุคคลอันธพาลบางกลุ่มมักนิยมสักเป็นรูป นกอินทรี หรือหนุมานที่หน้าอกกลางหลัง เป็นต้น

ถวัลย์ อาสนะเสน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติเวชศาสตร์ ได้แสดงทัศนะว่า^{๖๒} รอยสัก คือ ตำหนิที่เกิดขึ้นในภายหลัง เป็นตำหนิที่ตั้งใจทำให้เกิดขึ้นและปรากฏอยู่กับตัว ส่วนปัญหาที่ว่าจะมีวิธีการใดลบรอยสักออกได้หรือไม่นั้น ได้อธิบายว่า รอยสักอาจจะลบได้ถ้าเป็นรอยสักเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อลบแล้วก็จะมีร่องรอยแผลเป็นปรากฏอยู่ ส่วนรอยสักใหญ่ย่อมลบออกไม่ได้เพราะสักบนผิวหนังบริเวณกว้างและสีซึ่งใช้ในการสักฝังลึกเข้าไปถึงชั้นของหนังแท้ ถ้าวบออกจะทำให้เป็นแผลเป็นใหญ่โตและน่าเกลียด แต่ก็อาจทำได้โดยกรรมวิธีศัลยกรรมหรือตกแต่งลอกผิวหนังตรงที่มีรอยสักทิ้งไป แล้วเอาผิวหนังส่วนอื่นของร่างกายมาปะไว้แทน ก็จะเป็นรอยแผลเป็นอยู่ดี ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการที่จะลบรอยสักแล้วไม่ให้เหลือร่องรอยปรากฏอยู่เลยย่อมทำไม่ได้ ส่วนในการหา ร่องรอยทางด้านนิติเวชศาสตร์หรือการชันสูตรศพผู้ตาย รอยสักเป็นเสมือนเครื่องพิสูจน์บุคคลที่ดีอย่างหนึ่ง เพราะในศพผู้ตายถึงแม้ว่าหนังกำพร้าชั้นผิวจะหลุดออกไปแล้วเพราะการเน่าเปื่อยแต่รอยสักยังคงมองเห็นอยู่ เพราะหมึกได้ฝังลงไปอยู่ในชั้นลึก ซึ่งยังสามารถพิสูจน์บุคคลผู้นั้นได้ คือนอกจากจะทำให้รู้ว่าเป็นผู้ใดแล้ว ยังบอกถึงนิสัยใจคอของบุคคลผู้นั้นอีกด้วย

^{๖๐} แพทย์พิทยา, พจนานุกรมฉบับแพทย์พิทยา, (สำนักพิมพ์แพทย์พิทยา ๒๕๒๖), หน้า ๑๓๓.

^{๖๑} ณรงค์ สิงห์ประเสริฐ และทองฉัตร โตษยานนท์, “การพิสูจน์หลักฐาน เกี่ยวกับบุคคล”, **นิติเวชศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๙), หน้า ๖๖ -๖๗.

^{๖๒} ถวัลย์ อาสนะเสน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, **นิติเวชศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: เปเปอร์พรีน, ๒๕๒๓), หน้า ๓๔ - ๓๖.

ส่วนความหมายของการสักในทางสากล หมอบรัดเลย์ กล่าวไว้ในอักษรภิธานศัพท์ ว่า การสักคือการเอาเหล็กแหลมแทงที่ข้อมือคนเป็นตัวอักษร^{๖๓} เป็นต้น

กิฟฟอร์ด (C. Gifford) นักประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑศึกษาชาวอเมริกันให้นิยามไว้ว่า การสักคือ การสร้างภาพหรือรูปแบบ (Patterns) ลงบนใบหน้าหรือผิวหนังของคนโดยใช้กรรมวิธีที่ทำให้หมึกซึมลงไปได้ผิวหนัง ซึ่งนักมานุษยวิทยาบางคนตั้งข้อสันนิษฐานว่าเป็นกรรมวิธีที่พัฒนามาจากการใช้สีทาหน้าทาตัวของมนุษย์สมัยโบราณ เพื่อตกแต่งให้แลดูสวยงามบ่งบอกฐานะ หรือผลทางไสยศาสตร์^{๖๔}

อุเมโมโต้ ผู้เขียนบทความเรื่อง Thai Charms, the Art of Tattooing ได้กล่าวถึงการสักว่า^{๖๕} ถ้าเป็นสมัยเมื่อ ๘๐ ปีก่อน ชายไทยคนใดได้รับการสักให้ปรากฏเห็นบนร่างกายแล้ว ชายผู้นั้นจะไม่ได้ได้รับความสนใจจากสตรีเพศ อุเมโมโต้เชื่อมั่นว่าการสักเป็นสิ่งเดียวบนร่างกายมนุษย์ที่นอกจากจะทำให้สะดุดตาแก่ผู้พบเห็นแล้ว ยังเป็นหลักฐานยืนยันถึงความกล้าหาญของผู้ชายไทยอีกด้วย

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วันชัย สุวรรณภูมิ ได้ศึกษาแนวคิด เกี่ยวกับความเชื่อนักวิชาการทางด้านจิตวิทยาพิจารณาว่า ความเชื่อถือเป็นรากฐานสำคัญ หรือที่มาของทัศนคติของบุคคล โดยทัศนคติเป็นเรื่องที่เรียนรู้มาจากประสบการณ์จนกลายเป็นแนวโน้มของสภาวะทางจิตใจในการตอบสนองของแต่ละบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือต่อสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ทัศนคติจึงเป็นการผสมผสานหรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์ต่างๆ ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนด แนวโน้มของบุคคลในการที่มีปฏิกิริยาตอบสนอง ในลักษณะที่ชอบ หรือไม่ชอบ ความเชื่อเป็นการแสดงถึงวิถีทางในการมองสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัว ซึ่งเป็นลักษณะที่อยู่ระหว่าง ๒ ขั้ว คือ ถูก กับ ผิด ใช่ กับ ไม่ใช่ และการแสดงออกถึงที่บุคคลเห็นด้วยและยอมรับว่าเป็นความจริง เบอร์เกอร์ และลัคแมน สรุปว่าความเชื่อ ประกอบด้วยความรู้ที่ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ (Scientific knowledge) และความรู้จากสามัญสำนึก(Common Sense knowledges)^{๖๖}

^{๖๓} แดนปีช บรัดเลย์, อักษรภิธานศัพท์. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อัสสัมชัญ, ๒๕๑๔), หน้า ๑๔๒.

^{๖๔} C. Gifford, (Asher Brown Durand Sanford Robinson), 1963, p. 312.

^{๖๕} Umemoto, Diane L. (1980, September - October), "Thai Charms, The Art of Tattooing.", Sawaddi., pp. 9-13.

^{๖๖} วันชัย สุวรรณภูมิ, "สาเหตุและผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการสักร่างกายของผู้ต้องขังเรือนจำกลางลพบุรี", วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๐), หน้า๔๑.

บุษบา มณีวรรณ ได้ศึกษาความเชื่อถือ เป็นรากฐานสำคัญหรือที่มาของทัศนคติของบุคคล โดยที่ทัศนคติเป็นเรื่องที่เรียนรู้มาจากประสบการณ์จนกลายเป็นแนวโน้ม ของสภาวะทางจิตใจ ในการตอบสนองของแต่ละบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือต่อสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังถือว่า ทัศนคติเป็นความชอบหรือไม่ชอบที่มีต่อสิ่งต่างๆ หรือตัวบุคคล และเป็นเรื่องที่ได้รับการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ตามประสบการณ์ที่ได้รับเพิ่มขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงอาจช้าหรือเร็ว ก็แล้วแต่ ชนิดของทัศนคติ และประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ

ทัศนคติจึงเป็นการผสมผสานหรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ต่างๆ ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคล ในการที่มีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ สำหรับแหล่งที่ก่อให้เกิดทัศนคติที่สำคัญ คือ

๑. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experiences) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะ อย่าง ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ว่าจะเป็นในทางที่ดีหรือไม่ ก็ย่อมทำให้เขาเกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้น ไปตาม ทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน

๒. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication from other) การได้มีโอกาส ปฏิ สัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ย่อมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน และมีส่วนช่วยในการพัฒนา ทัศนคติต่อการมองโลก อันเนื่องมาจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากผู้อื่น

๓. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติไปตามบุคคลที่ถือ เป็นแบบอย่างนั้น

๔. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติบุคคลหลายอย่างอาจ เกิดขึ้นจากความเกี่ยวข้องกับสถาบันที่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอยู่^{๖๗}

สุลักษณ์ ศรีบุรี และทวิวงศ์ ศรีบุรี ได้ทำการศึกษาสภาพการสักในภาคกลางของประ โไทยและความคิดเห็นของบุคคลในอาชีพต่างๆ ที่มีต่อการสัก จากการศึกษาพบว่าการสักในภาคกลาง จะยังคงมีอยู่ต่อไป เพราะยังมีบุคคลบางอาชีพเป็นจำนวนมากที่ยึดมั่นเชื่อถือศรัทธาต่อการสักอย่าง จริงจัง โดยบุคคลเหล่านั้นมีวัตถุประสงค์ของการสักเพื่ออยู่ยงคงกระพันชาตรี เพื่อป้องกันอันตราย เพื่อความมีโชคลาภ และเพื่อผลทางเมตตามหานิยม ทางด้านการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคคล ในอาชีพต่างๆ ที่มีต่อการสัก ผลการศึกษาได้พบว่าชาวบ้านประชาชน และครูอาจารย์ ข้าราชการที่มี วุฒิกการศึกษาชั้นต่ำกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และอธิบายว่า กลุ่มบุคคลพวกที่รัก สุนัข และต้องการมีรอยสักเป็นเครื่องประดับ มาแต่งร่างกายให้แปลกไปกว่าบุคคลอื่นๆ จึงมักจะสัก

^{๖๗} บุษบา มณีวรรณ, “การวิเคราะห์กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างหมอดูอาชีพกับบุคคลต่างฐานะ ทางสังคมและเศรษฐกิจ ในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๓๘), หน้า๑๗-๑๘.

กันเองด้วยหมึกจีน หรือให้คนที่รู้จักเป็นผู้สักให้พอให้แลดูเป็นรูปร่างที่ต้องการ เช่น รูปดอกไม้ ฝีเสื้อผู้หญิง เป็นต้น ลายสักประเภทนี้จะหาได้จากเด็กหนุ่มที่มีใจนักเลง หรือผู้ที่เคยต้องโทษผ่านราชทัณฑ์ การสักของคนกลุ่มนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการสักที่ให้ผลทางไสยศาสตร์ จึงไม่จำเป็นต้องมีพิธีทางไหว้ครูอาจารย์ หรืออาศัยเกจิอาจารย์ผู้มีวิชาอาคมแต่อย่างใด ในกลุ่มบุคคลประเภทนี้นอกจากจะสักเพื่อแต่งร่างกายแล้ว อาจสักด้วยสาเหตุอันเนื่องมาจากความประทับใจ หรือความทรงจำในทางดีหรือไม่ดีบางอย่าง ที่ต้องการประทับตราไว้บนร่างกายของตนเอง เพื่อเตือนความจำมิให้ลืมเลือน^{๖๘}

พิมพรรณ รัตนวิเชียร ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางสังคมของผู้มีรอยสักความเชื่อต่อการสัก ลักษณะการกระทำผิด และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับรูปแบบของรอยสัก ทั้งปริมาณของรอยสักและประเภทของรอยสัก ของผู้ต้องขังชายในเรือนจำกลางคลองเปรม กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ ผู้ต้องขังที่มีรอยสัก จำนวน ๓๓๒ คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือร้อยละ และไคสแควร์ (Chi – Square Test) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ต้องขังที่มีรอยสักส่วนมากมีอายุระหว่าง ๒๖ – ๓๕ ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีภูมิลำเนาอยู่ภาคกลาง ประกอบอาชีพรับจ้างแรงงาน โดยต้องโทษในคดีพระราชบัญญัติยาเสพติด ซึ่งเคยต้องโทษมากกว่า ๑ ครั้ง และใช้ชีวิตในเรือนจำมาแล้ว ๓ – ๕ ปี นิยมรอยสักบริเวณไหล่ หลัง หน้าอก และขา โดยรับการสักจากเพื่อนผู้ต้องขังต้องขังภายในเรือนจำเพราะเห็นว่าสวยงาม ผู้มีรอยสักส่วนมากไม่เชื่อเรื่องความขลังของรอยสัก และมีความต้องการลบรอยสักเพื่อไม่ให้เห็นปัญหาในการดำรงชีวิตภายนอกเรือนจำ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ความเชื่อต่อการสัก และลักษณะการกระทำผิด ไม่มีความสัมพันธ์กับรอยสักของผู้ต้องขังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๖๙}

ชนกภรณ์ นรากร ได้ทำการศึกษาวิวัฒนาการการสักและวัฒนธรรมมวลชนกับการสัก รอยศิลปะ จากการศึกษาพบว่า การสักรอยศิลปะบนเรือนร่างมีลักษณะเป็นศิลปะมาตั้งแต่อดีต เพียงแต่รูปแบบของธุรกิจนั้นไม่ชัดเจนเช่นในปัจจุบัน การสักในอดีตมีวิธีการยกครู ซึ่งประกอบด้วย การนำดอกไม้ ธูปเทียน และเงินค่าครูไปถวายอาจารย์สักด้วยเหตุผลว่าเป็นการฝากตัวและเพื่อเป็นการบูชาครู ส่วนจำนวนเงินค่าครูจะเป็นเท่าไรนั้น ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของแต่ละสำนัก หรือบางครั้งก็ให้ผู้ที่มารับการสักบริจาคตามกำลังศรัทธาก็มี ถือว่าเป็นการสร้างรายได้ให้กับสำนักสักอีกทางหนึ่ง ฉะนั้นการสักศิลปะบนเรือนร่างของผู้ประกอบธุรกิจและช่างสักทั้งในอดีตและปัจจุบัน เป็นไปเพื่อการสร้างรายได้และอาชีพให้กับตนเป็นสำคัญ ส่วนวัตถุประสงค์แอบแฝงซ่อนเร้นที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันก็เนื่องมาจากตำแหน่งที่ผู้บริโภคมองมีความต้องการให้ทำการสัก จึงกล่าวได้ว่า ผู้ประกอบธุรกิจและช่าง

^{๖๘} สลักขันธ์ ศรีบุรี และทวีวงศ์ ศรีบุรี, “ลายสักที่พบในภาคกลางของประเทศไทย”, วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, (ปีที่๒๖ ฉบับที่๑, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^{๖๙} พิมพรรณ รัตนวิเชียร, “วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร”, ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรอยสักของผู้ต้องขัง, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๓๒.

สักทุกคนคือผู้มีความเป็นศิลปินอย่างแท้จริงและมีได้มีวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากการประกอบสัมมาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ตามปกติ^{๗๐}

สรุปได้ว่า จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแนวคิดเกี่ยวกับรอยสัก ไม่ว่าจะเป็นความหมายที่กล่าวถึงการสักของไทย หรือการสักในความสากลทั่วไป มีส่วนที่สอดคล้องกันและสามารถผนวกกันได้ว่า เป็นกรรมวิธีอย่างหนึ่งที่ใช้เครื่องมือปลายแหลมจุ่มหมึกแล้วแทงลงไปบนผิวหนัง เมื่อหมึกซึมลงไปบนผิวหนังแล้วปรากฏเป็นรูปภาพ หรือลวดลายตามทิศทางที่จุ่มแทงหรือลากหรือลากวัตถุปลายแหลมนั้นไป ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ของการสักเพื่อตกแต่งร่างกายให้งดงามหรือเพื่อให้บังเกิดผลทางไสยศาสตร์และจะเห็นได้ว่าลายสักทุกชนิดย่อมมีความหมายไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ความหมายอาจเป็นไปอย่างสากล คือ เป็นที่เข้าใจของคนทั่วไปหรือมีอาจมีความหมายที่เข้าใจเฉพาะตัวผู้สักก็ได้ รูปรอยที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ในการสัก นอกจากจะเป็นรูปรอยที่มีความหมายแล้วยังจะต้องมีความงามในเชิงสุนทรียภาพ มีความสง่าเป็นที่เกรงขามในเชิงจิตวิทยา ทั้งยังมีความชัดเจนในสัญลักษณ์นั้นๆ โดยเหตุที่การสักเป็นทัศนศิลป์ สามารถทำความเข้าใจได้ด้วยการดู สามารถแสวงหาสุนทรียรสได้ด้วยสายตา ดังนั้นสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสักจะต้องเป็นสัญลักษณ์ที่มีสุนทรียภาพให้ความหมายที่ลึกซึ้งจึงจะเป็นสัญลักษณ์ที่มีคุณค่าต่อสังคมทุกสมัย

จากแนวคิดเรื่องการสักที่กล่าวจะเห็นได้ว่า การสักแสดงถึงความหมายในสัญลักษณ์ทางการสื่อสารของวัฒนธรรมโดยมีรูปแบบ กรรมวิธี พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องด้านจิตใจ สังคม มีทัศนคติที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตามกาลเวลา แต่มีพื้นฐานวัฒนธรรมจากวิถีที่มาเดียวกันชี้ให้เห็นพฤติกรรมกระบวนการการสื่อสารมนุษย์ที่จะได้ขยายความเปรียบเทียบกับแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผลการวิจัยจากประชากรกลุ่มตัวอย่างในการหาคำตอบที่ศึกษาต่อไป

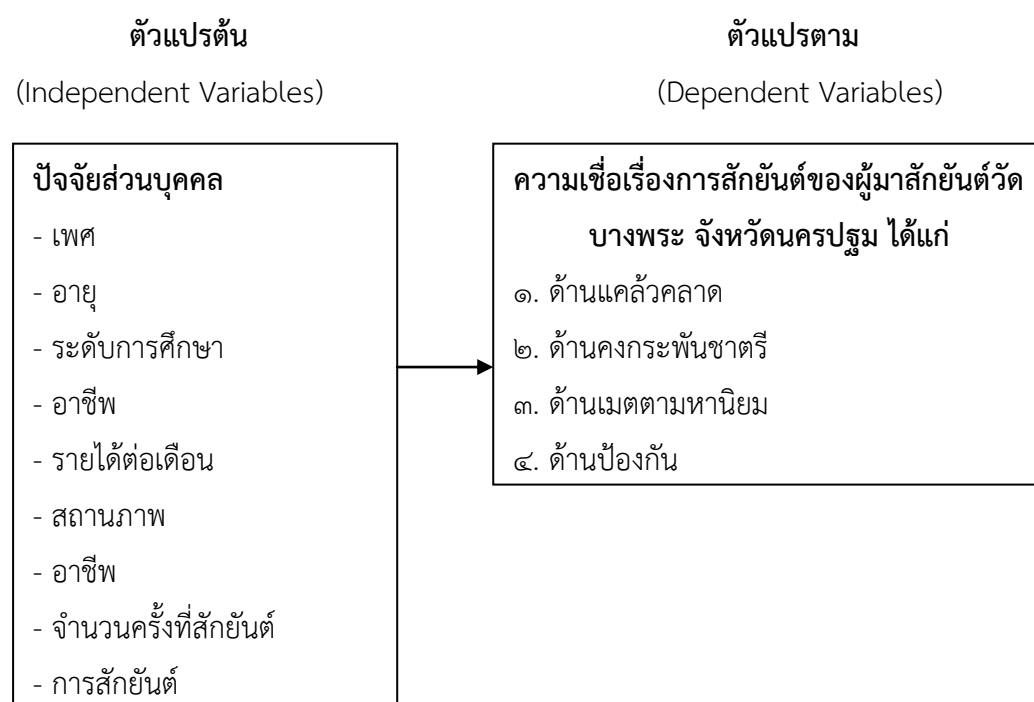
^{๗๐} ชนกภรณ์ นรากร, “วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์”, วิทยานิพนธ์การสักและวัฒนธรรมมวลชน กับ การสักรอยศิลปะบนเรือนร่าง, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑๓.

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องการสักยันต์ของผู้มาสักยันต์วัดบางพระ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน สถานภาพ อาชีพ จำนวนครั้งที่สักยันต์ การสักยันต์ และลายที่ท่านสัก

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความเชื่อเรื่องการสักยันต์ของผู้มาสักยันต์วัดบางพระ จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ด้านศีล ด้านป้องกัน ด้านคงกระพันชาตรี ด้านเมตตามหานิยม ด้านป้องกัน ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย